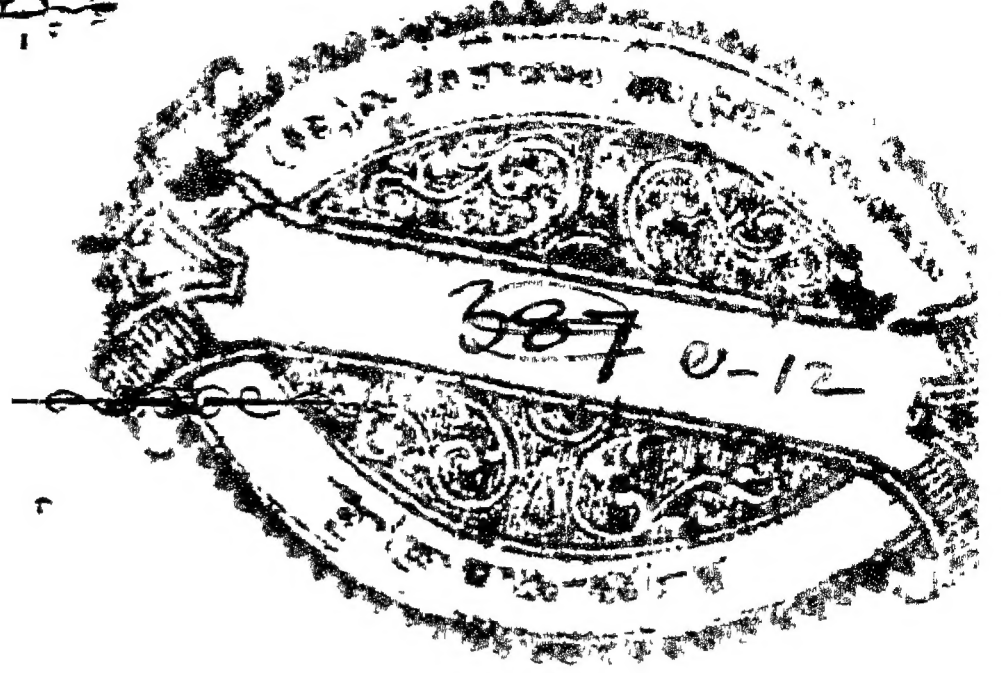

ఇచ్చినీ కు మారి.

1399

గ్రంథకర్త: -

కొల్లూరు లక్ష్మీనరసింహ కవి

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

బెజవాడ

శారదా భండార ముద్రాశాలలో

ముద్రితము.

పీఠే రెట్టు రిజిస్టరు.

[మొదట ౦-౧-౨౦]

894,8632
LAK-5

ప్రీతి క

అర్జునారా?

చిర కాలమునుండియు కవనమునందభిలాష గలవాడ నయ్యను, పిన్న వయస్కుండనగుటచేతను, నానివాసమొక పల్లె టూరవుటచేతను, నాకంతగ ప్రోత్సాహము చేయువారు లేకపోయిరి. హూణభావాప్రవేశమున్నప్పటికి, యేలకో దానియందు, నాకంతయభిరుచిలేకపోవుటచే, దానినంతవర క్షాపవలసిన ఖాడమైతిని. దైవవశమున, సంస్కృతాంధ్ర శతావధానులగు, బ్రహ్మశ్రీ, శ్రీనివాసాచార్యశాస్త్రి గారి ప్రోత్సాహముమీద, దేశచారిత్రముననుసరించి, నేదేని యొకరూపకముగు గ్రంథము వ్రాయుననుకట్టితిని. ఇదియే నాప్రథమ ప్రయత్నమగుటచే, గ్రంథరచనకుకొంత కాలము పట్టెను.

ఈకథ మైచ్చులదాడినడ్డగించి భరతఖండముయొక్క స్వాతంత్ర్యమును గాపాడిన రాజశిఖామణులలో నొక్కడగు పృథ్వీరాజుచరిత్రమగుటచే, పలువురకు మనోరంజకము గానుండుననియెంచి వ్రాయమొదలిడితిని. పైనినుదహరించినట్లు నిశయే నాప్రథమపుష్పమగుటచే, తప్పులు మెండుగా నుండవచ్చు గుణగ్రహణపారీణులగువారు ఒప్పులనేగ్రహించి తప్పులు నాకుదయతోఁజూపిన యెడల నందనములతో గ్రహించి దిద్దుకొనుటకు సిద్ధముగానున్నాను.

29-11-24 }
జుర్ముసరం. }

ఇట్లు
బుధజనవిధేయుడు,
కొల్లూరు లక్ష్మీనరసింహకవి.

ఈ సాతకమునందు వచ్చు పాత్రలు.

పురుషులు

భీమరాజు — కథానాయకుడు. (ఘూర్జర దేశపురాజు)

అమరసింహుడు — భీమరాజు మంత్రి.

మధుమంతుడు — స్నేహితుడు.

జైతపరమారుడు { కథానాయకురాలితండ్రి.
(అబూపర్వతాధీశ్వరుడు)

ఈశ్వరభట్టు — ఇచ్చినీగురువు.

అభయసింహుడు — జైతుని మేనల్లుడు.

అర్చకుడు — అబూపర్వతపు దేవాలయ అర్చకుడు.

పాలికాపులు —

సామంతరాజులు —

పారాజవానులు —

పృథ్వీరాజు — ఢిల్లీచక్రవర్తి

కరుణరాజు — చక్రవర్తి పినతండ్రి

ప్రతాపాదులు { 7గురు భీమరాజుని తమ్ములు.
గోకులదాస్

కోసలాధికుడు — (ఘూర్జర దేశపు సామంతరాజు.)

యుద్ధభటులు —

స్త్రీలు

ఇచ్చినీకుమారి — కథానాయకురాలు. (జైతునికూతురు.)

రూపవతి { భీమరాజు దాసీ.
వసుళ

దాసి — ఇచ్చినీకుమారి యంతఃపురపుదాసి.

నాం ది

శా॥ ఫాలాక్షుండు సదాప్రజాశిమనః పద్మంబుల జూచుచు
 లీలార్థంబు సమస్తమానిగణము ల్నిత్యంబు పూజింపగా
 గైలాసాద్రిపయిం, తైమంబరయుచుం గవ్వంబుల నేదీర్చుచు
 కాశీనాథుడు సంప్రతిచ్చిమిములక గాఢాణ్యముతోబోచుతక॥

(నాంద్యంతమున సూత్రధారుడు ప్రవేశించిబువ్వులుబల్లును)
 నాటక సందర్భమునకై సభ్యులువిచ్చేసి చాలతడవయ్యె.
 పుస్తత ప్రయోగమగు నాటకముచుగూర్చి యోజించుతరి,
 నన్ను పిలువండని, నటికొక నురా లేదయ్యె? కారణమేమైయుం
 డును. (నేపథ్యముంజూచి) ఏవియో గ్రంథరాజముల వెదకు
 చున్నది. ఇయ్యది వెదకు సమయముకాదు. పిలచెదగాక.
 (బిలచి) నటి; ఒక్కమారిచ్చుటకు వచ్చునంతయవకాశము
 కలదా?

నటి—(పుస్తకములతో బ్రవేశించి) ఇదిగో వచ్చితి. నేనను
 కొనిన గ్రంథరాజముదొరకనంగున తడవామెచు,

సూత్ర—చేతినిండ పొత్తములు పెట్టుకొని, గ్రంథముల నెదవు.
 ఉన్నగ్రంథములతోఁ గాలక్షేపణ చేయవచ్చును. అంత
 గాకొరతపచ్చిన చూచుకొ నెదము,

నటి—నాకునిష్టములేదు.

సూత్ర—(తనలో) ఈమెకుఁగావలసినగ్రంథము బల్లమీద
యుండగా సంగ్రహించితి. అయినను యీమెయుద్దేశ
మెటులుండునో చూచెద. (ప్రక్క) ప్రియా? నీకీవిచార
మేల; ఆగ్రంథముపేరుగాని, కవిపేరుగాని చెప్పిన, దాని
నేనెక్కడనైనచూచినచో దెల్పెద.

నటి—ఆగ్రంథమును తమరె సంగ్రహించిరని నేనూహించి
తిన్ని.

సూత్ర—వచ్చినదొంగతనము రానేవచ్చినది. ఆపుస్తకము
పేరే?

నటి—ఆపుస్తకము పేరా?

తే॥ పల్కుమాధుర్యమహిమంబు పండితార్థ
వందితంబునలంకార సుందరంబు
ఇచ్చినీకుమారి విచిత్ర వింతనాట
కంబు శృంగారరసభరితంబు గాదె॥

సూత్ర—అట్లయిననాకుఁదెలియదు. నేజూచినది కృద్ధీరాజు
పరిణయము.

నటి—కృద్ధీరాజుపరిణయ హిందులోనిది.

సూత్ర—పంచమాంకములో యుద్ధానంతరము యుండ
వలయును.

నటి—ఎవ్వరు రచించిరి.

సూత్ర—ఇచ్చినీకుమారి, ఎవ్వరురచించిరో చెప్పుము.

సీ॥ శ్రీశారినాసమై జెలగుజుఝవరపు

రంబువాసస్థాన మింపుగుల్క

వెరపనులేనట్టి వెంకటశివయనా

మాత్యపుంగ పునకుఁ బాత్రకుఁడును

సతతంబు సర్వేశుఁ సన్నుతిఁచెడిరత్త

మాంబకరత్తయ మాత్యసుతుఁడు

పరబ్రహ్మచారనఁ బరగుడగ్రజుఁడు

వెంకటశివయాభ్యుఁడెలమితమ్ముఁ

తే॥ డలరి? కొల్లూకువంశాబ్ధి జెలగువాఁడు

జనులునుతింపంగ నెగడు జగమునందు

శివదయాలబ్ధనాంద్రాది కవనయుతుఁడు

విమలమాసుపర్న సగోత్ర విమలుఁడనగ॥

సూత్ర—ఇక జెప్పనవసరములేదు. నేనెరుగనివాఁడనియా?

తే॥ పుడమిఁ హూణాదిభాషల నిండజదివి

నంతబొత్తముల్ వ్రాయగ మొదలిడెగద,

కొత్తవానివలెన్ జెప్ప గోరితొక్కా?

లక్ష్మీనృసింహాభ్యుండై వె లసెనుగాదె॥

నటి—నేనెరుగనంటివే?

సూత్ర—సీవ-టివి. నేన-టివి. ఇద్దరము మొక్క దారినే
యుంటిమి.

నటి—నాగ్రింధముని చెప్పదవా?

సూత్ర—(పుసుకమును యిచ్చును.) సరియా?

నటి—(పోబోవును)

సూత్ర—(కరముపట్టుకొని) ప్రియా? మొక్కమాట?

నటి—ఇక్కడ కేచాలకాలహరణమైనది. ఇచ్చిసీపాత్రధరింప
వలయును. (నిష్క్రమించును)

సూత్ర—ఆవునవును. కాలహరణమే యయ్యెను.

(నిష్క్రమించును.)

ఇది ప్రస్తావన.

శ్రీ రస్తు.

ఇ చ్చి నీ కు మా రి.

ప్రథమాంకము.

1వ రంగము.

(అన్నిలవురంబేలు భీమదేవుడు స్నేహితుడు వేటకుజనుట.)
భీమదేవుడు—మిత్రమా? ఈ రాత్రి గడచిపోయినది. నేడు
నాకోర్కె సిద్ధించునట్లులేదు.

స్నేహి—రాజా? అట్లందు రేల? పెక్కుమృగంబులంజంపితి మే.
• ఇంతకంటె మనకేమి కావలయును.

భీము—మిత్రమా కావలసిన యడవిపంది దొరక లేదు.

స్నేహి—లేళ్ళకంటె బండుల్లకుఁగల మహాత్యమేమి?

భీము—ఈవేటకు రాకారణమేమన, ఈనీనములలోఁ బందిని
వేటాడి భవానిదేవికి యర్పించుట, రాజపుత్ర యా
చారమైయున్నది. ఏ రాజపుత్రుఁడు భవానిదేవికిఁ
బందిని యర్పించునో వానికి యాసంవత్సరము పొడ
• వునచు తప్పక జయముగలుగును. అందులకే నీయ
రణ్యమున నింత ప్రయాసపడుచుంటిని. అదుగో
• మిత్రమా?

శ్రీ॥ కాలునివాహనంబువలె కారడపింజరియించు యీమృగం
దేల? వికారసాహసము పేర్కొని భీకరవృత్తిఁబూని యా
వాలకుఁ ద్రిష్ణకొంచు పడ వారణమోయన వచ్చునుండే దా
నేలహరింపవచ్చు, నిక నేడు వధించెదఁజూడు శర్యమున్॥

(అని బాణమును సంధించి, నిరుత్తరుడై.)

ఇప్పటికిగదా? నేను సఫలీకృతార్థుడనైతిని. ఇక భవాని
దేవి యనుగ్రహంబునకుఁ బాత్రుండగావలయు. (పందిని
సమీపించి) ఏమీ? కెండవ బాణమెవ్వరిది. (బాణముతీయ
లేక) ఆబాణమింకను దానిని నాటుకొనియేయుండెను. ఏమ
హనుభావుండు, యేశూరాగ్రగణ్యుండు, యేవీరాధిపరుండు
యీబాణమును సంధించెనోగదా? నేనీబాణమును తీయలేక
బోతిని—

శ్రీ॥ తుహినాన్త్ర కాంతార మహియందు యడవిలో

విఖ్యాతిఁజెందిన వీరుడెవఁడు?

విలువిద్యయందున వీరుడెజెన్నొంది

ప్రఖ్యాతిఁజెందిన ప్రభుడెవండు?

యీదండకాటవి నేవీరుడేతెంచె

ధన్యతఁజెందెనే ధన్యుడెవఁడా?

బాహుశ్యభుజబల భద్రుడై కాంతార

మహిగీర్తిఁగాంచిన మాన్యుడెవఁడా?

శ్రీ॥ ఏమహాత్ముఁడుగాకున్న యిట్టిబాణ

మిప్పుసంధించె? నేను, యా మ్రేచ్ఛవర్యు

ద్రుంచినట్టి వీరుడనై కించితుశర

మూడదీయంగ లేకుంటి నుర్వియంచు॥

(మహాలోషముతో) ఈపర్యాయము నేనీశరమును తీయలేక
బోతినే, క్షుత్రియుండనుగాను. (శరములాగును.) హా? ధన్యుఁ
డ, ధన్యుఁడ, యిప్పటికిఁగదా? మహావిశ్వప్రయత్నముమీద
నూడఁబెఱికితని. దీనిని జలంబులఁగడిగి చూచెదగాక? (కడిగి
దానివంకజూచి) మిత్రమా? యీశరము యిచ్చినీకుమా
రిది. ఆమెయెంత ధన్యురాలు. ఆమె రూపలోవణ్యాదులచే
యిదివరకు నన్ను జయించినది. నేను ధన్యురద్యా సాంఘి
త్యముచే, నన్ను వశపఱచుకొనినది. శరీరమంతయు నామె
యందు లయమగుచున్నది. (శరము వంకజూచి) ఇచ్చినీకు
మారి? ఇచ్చినీకుమారి? నీయందమేమని వర్ణింతు. నీవుయె
ప్పుడు నన్ను చేపట్టి ఘూర్జరరాజ్య లక్ష్మీమహాదువోగదా?
స్నేహి—(తనలో) ఓహో? వీనికి మదనోన్మత్తవికారచేష్ట
లెక్కుడగుచున్నవి. (ప్రకాశముగ) మిత్రమా? వేళ
యయినది. త్వరగాఁబోవుదము.

భీము—అట్లే పోవుదము. (నిష్క్రమించెదను.)

అవనికృపడును.

2వ రంగము.

(రూపవతి చిత్రపటములతో బ్రవేశించును)

రూప—చిత్రపటములు. చిత్రపటములోయి!

(అని కేకవేయును.)

(ప్రజలు గుమిగూడుదురు)

రూప—అంగ వంగ కలింగ కాశ్మీర నేపాల, బర్బర, విదేహ
కాశి, ఘూర్జ రాంధ్ర కర్ణాట, చోళ, నేపాలా ధీశుల
ఫోటోలు. (అని చూపించును.)

1వ—ఓలబ్బో? యదేంగాని యాయన సగిసీలేసినాడు.

2వ—అదేందిరా? ఈమహారాజు చాలాధర్మాత్ముడంటారు.
ఆమొకమే తెలుతాల.

3వ—ఓలబ్బో? యాయన యముండేంటస్సా. బొట్టమీ
సాలు. మిరిగుడ్ల, చేతిలోదియేందిరా లావుగావుంది.

4వ—మనపాండవోరిని తెలుసునా? అందులో భీమయ్య
గార్ని తెలుసునా? ఆయనగారిమాయుధం గద. దెబ్బ
కుపైసలా?

(దాసిప్రవేశము.)

దాసి—ఏమీ? యెవ్వరాజ్ఞమీద చూపించు చున్నది.
తొలగండి,

రూప—అమ్మా? నేమొకచిత్రకారిని.

దాసి—విన్నిపుడు మారాణేగారు తీసుకొనిరమ్మన్నారు.
రమ్ము. (యిద్దరునిష్క్రమింతురు.)

ప్రజలు—ఓలబ్బో? యిదేంమండరా? చూపించకుండ తీసు
కుపోతావ. యీతడవరానియి. పసచూతా.

(నిష్క్రమించెదరు.)

(ఇచ్చినీకుమారి. దాసి, రూపవతి ప్రవేశము.)

ఇచ్చి—ప్రస్తుతము భూపాలనచేయుచున్న రాజకుమారుల
పటములులేవా?

రూప — లే కేమి?

(పటముయిచ్చును.)

ఇచ్చి — యువతీ? ఈ పటమెవ్వది.

రూప — అమ్మా?

మ॥ అరియాలోకన భీకరుండు బలమున్న యందంబు కెల్వంబు సా
పరికింపన్ భువితేడు అట్టిపురుషుల ప్రహేళికముం
సరియితండు మహాత్ముడౌ నని యనక-సంతోష భీముండనన్
పరివారంబును ఘూర్జరీ ప్రజలతో-చాలించు వామామణి॥

ఇచ్చి — (మందహాసముతో) భీమ దేవుడితడా? ఇతనిరూప
మునకుఁ బేరునకుఁ దగియున్నది. కాని యువతీ
ఇతనిని ఇంతగా బొగడు చున్నావు. ఇట్లు బొగడుమని
యారాజేంద్రుఁడేమైన నెచ్చెనా?

రూప — అమ్మా? ఇచ్చెడిదేమి? మహామహులందఱు బొగడ
తగినవారేకదా?

ఇచ్చి — సరి. ఇంకొక పటము చూపించుము.

రూప — దేవీ?

(ఒక్కొక్క పటము చూపును)

సీ॥ యుద్ధభూమినిఁజొచ్చి తద్దయు బరిమార్చె

ధీరుండు బంగళ-ధీశుఁడితఁడు

దానకంకణగట్టి ధర్మదూర్వహుఁడైన

ధీరుండు బర్బరా-ధీశుఁడితఁడు

సకల వైభవముతో-సౌందర్య విభవుండు

యీశుడు మాళవాధీశుడితడు.

ఈనలయంబెల్లను కూర్మితో నేలిన

యిందుఁజోయన కట-కేందుఁడితఁడు

తే॥ గీ॥ భామ! యిదెచూడు, గాంభీర్య-బలుడనంగ
 ధైర్యవిస్ఫూర్తి గలిగిన-ధన్యుడనగ
 పెంకణాధీశుఁ జూడుమా-యింకనీవు
 లేమ! పద్మాస్య, సతనాభి-లేడినయన॥

ఇచ్చి—యువతీ! పృథ్వీరాజు చిత్రపటమున్నదా!

రూప—ఉండెడివి కానియవిలన్నియు నమ్మబడినవి.

ఇచ్చి—రాచిగూర్చి నీకేమయినా తెలియునా?

రూప—తెలియకేమి? కొంతకాలముకిందటనే, భీమదేవుఁకు
 సోమేశ్వరునకు ఘోరయుద్ధముసంభవించెను. అందు
 సోమేశ్వరుని భీమదేవుఁడు జయించి విఖ్యా—

ఇచ్చి—యువతీ! ఆసంగతియెందులకు? దానివలనభీమదేవుని
 సర్వాధికుండవని స్థాపింపఁబూనుచున్నావు. అందు
 నలన భీమునియందుగల పక్షపాతము వెల్లడియగు
 చున్నది ఇంతమాత్రమున యతనికివచ్చిన మహాత్వ
 మేమి? తదితరులకువచ్చిన నీచత్వమేమి? పృథ్వీరాజు
 సంగతి తెలియునా?

రూప—అమ్మా? ఊమింపుము. పృథ్వీరాజుగూడ గొప్పవా
 డనియేవింటి—

ఇచ్చి—అదగో? ఇంకనునీపక్షపాతబుద్ధి వదలలేదు? పోనీ,
 పృథ్వీరాజు పటమువ్రాయగలవా?

రూప—అమ్మా? మీరట్లనుట ధర్మమా? మీయొక్కయను
 గ్రహమును సంపాదించుకోవలయునని వచ్చితని. సె
 ల్మవైనచో వ్రాసెదను.

ప్రథమాంకము.

ఇచ్చి—అట్లే వ్రాయుము తగిన బహుమతి నుచ్చేదను.

రూప—(పటము వ్రాసియిచ్చును.)

ఇచ్చి—భీమదేవుని చిత్రపటమునందుఁజూపిన తేఖవాచా
తుర్యము, దీనియందు జూపింపలేదని నానమ్మకము.

నీవు వ్రాయగలిగియుఁ బాడుజేసితివి.

రూప—మీరట్లనుట ధర్మమా? పృథ్వీరాజు నాకారము
బాగుగాఁ దెలియక బోవుటచే నట్లు వ్రాసితిని.

ఇచ్చి—వానియాకారముఁ జెప్పిన వ్రాసెదవా?

రూప—అ...వ్రాయ కేమి?

ఇచ్చి—అట్లయిన వినుము—

సీ॥ నూనూగుమీసాల నూత్నయావనుఁడె యా

యెగుభుజంబులవాఁడు యిందువదన

సంకల్పసంభవ స్థానపీఠ మొయన

నొప్పునేసౌందర్య యురమువాఁడు

వికసిహోత్సలపత్ర విఖ్యాతనేత్రుఁడు

యంధమాబింబమో వృంబువాఁడు

విద్రూమలతలతో విపులమైయేవేళ

తమ్ములైయొప్పు పాదములవాఁడు

శే॥గీ॥ ఘనత, నాజానబాహువు గంబుకంఠ

మలరి, కాంచనంబనమేను దళితముత్య

సరుళనందంబు దంతముల్ సాలుగనగ

యిష్టనెన్నంగ శక్యంబె యిగురుబోడి!

రూప—అ...వ్రాసెదను. (పటము వ్రాసియిచ్చును.)

ఇచ్చినీకుమారి.

ఇచ్చి—యవతీ? నీ నేర్పు కడువంతగానున్నది. నీ లేఖనా చా
తుర్యము చేచ్చుకొనవలయుననియున్నది. నేర్పుదావా?

కూప—అయ్యో? ఇందులకభ్యంతరమేమి?

ఇచ్చి—సోయే? ఇందులకు నాజనకుని యచునుతీరబడయ
వలయును. ఇ-కొక్కతూరి కనిపించుము.

(నిష్క్రమించెదరు.)

(అవనికపడును,)

కివ రంగము.

సమయము—సాయంత్రము.

(భీమదేవుడుద్యానవనమందు కూర్చుండును)

భీమ—(బాణమునుజూచి) హా? ఇచ్చినీ? నీయాయుధ
చాతుర్యమొతని వర్ణింతును. నీగుణములెంతని వర్ణిం
తును. విలువిద్య యందు, రెడవ సత్యభామవని
చెప్పవచ్చును. ఏశూరాగ్రేసరుని వరించెదవోగదా?
ఏధన్యాత్ముడు నీయధరామృతంబు గోలునోగదా?
ఏవీరుని జేపట్టుదువోగదా? ఆహా? నీసోయగంభేమని
వర్ణింతు. (అటుచూచి) అమరసింహుణ్ణి వచ్చు
చున్నవాడు.

(అమరసింహుడు ప్రవేశించును.)

భీమ—అమరసింహా? మరకొక్కముల సాధించుటయెట్లు? ఆ
ఇచ్చినీకుమారిని జూడనిని నామేను పుంకరించు
చున్నది. ఆకన్యాలలామ మృధుమధురస్వరము విన

ప్రథమాంకము.

కుండిన, నాశ కీరము వ్యర్థము. ఆసుందరిఁ జీపట్టినఁగాని
నాకానందము. ఆసుకుమారి స్నేహమే లభింపఁచో
నారాజ్యము, నాసంపద, నాజీవితము వ్యర్థమని
తలఁచెదను.

అను—దేవా? మీ^{క్రి} విచార మేల? అందుల కివరకె,
నొకతెను పుత్తెంచియుంటిని. ఆమెను నీకను గుణ
రూపసౌందర్యాదులను బొగడి, యామె మనస్సు
త్రిప్పి వేయును. అదియుగాక జైతఃపరమారునకు
నీవంటివాడెట్లుండవుట మహాభాగ్యమేగదా?

భీమ—ఆచిగురుబోడి రూప మానుస్మధునికైనను లేదు.

సీ॥ చంద్రబింబముతోలు సఖియ నెమ్మొగ మొప్పె
తారకావళిసాటి దంతములును
కలికివాల్చుపులు కలువతూపుల గాజు
బొణంబునకుసాటి బరగుసఖియ;
విషధర వేణియు విపులమౌకంఠంబు
గానము సౌందర్య కంబుకంఠి
శశికాంతనుణుబోతో చెక్కిల్చు సనుమయ్యె
బంధూకమునమోవి బంధునయ్యె?

తే॥గీ॥ మేనిబంగారుచాయతో మెఱయుచుండె
భామగుబ్బలు భద్రకుం భములుదనరె
లేమలేనాను గనుగొన్న లేశమయ్యె,
మందగజయాన, బాల; య మువ్వవర్య॥

అచేలీ నన్ను పరిగ్రహించునో, లేదో? ఏలయన పూర్వము నుంచి వారికి మనకుగల ద్వేషముచేత, పరమారుడు మాత్రము పౌరుష సంజాతుడు, ఎల్లులభించునాయని నామనంబు తల్లడిల్లుచున్నది.

అమర—ఏమి? మీయంతటివాడెల్లండగుటకు నిష్పపడనిచో వింకసక్కడనిలచునా?

ఉ॥ ఏపరమారుడే నినువివేకిగ, హిమనిగాదలంచినన్
చూపరులెల్ల మెచ్చి నతి చోద్యముగా నిపుడేగియాసఖీ
కాపరమారుడున్ మనమునన్ బహు కోపముజెంది నాపయిన్
మోపముచేతవచ్చినను యుద్ధముజేసియుదెత్తు నాసఖిన్.

ఇప్పటికైన జక్కబడెనా? మదీయ ప్రయత్నములు. నేననేక మాయలు బుచ్చుచున్నవాడ. అదియుగాక నీవు శుభలేఖ వ్రాసిన యాపరమారుడు మాత్రమొప్పుకొనఁజా? అతడు తప్పుకమొప్పుకొనును.

భీము—అమరసింహా? నీవింకను బాగుగా నాలోచించుట లేదు. మన మతమునకు వారి మతమునకుఁజాల వ్యత్యాసముగలదు. వారిది హిందూమతము. మనది జైనమతము అందువలన జైతప్రమారుడు, ఇచ్చినీకుమారిని, నాకిచ్చుట కియ్యకొనఁడు.

అను—ఆ...హిందూమతముకన్న మనమతము తక్కువయ్యెనా? తక్కువగునుగాక, యరిభయంకర శత్రు వగునీకైన వెఱచి తనకూతురు నియ్యకొనఁజా?

భీము—అది కేవలము పిచ్చి యభిప్రాయము. తన మతము విడచి యన్యమతమునకు నిచ్చునా?

అమర—రాజాప్సినచో—

భీమ—ఇచ్చినీకుమారి వరించ దేమో?

అమర—ఎందువలన?

భీమ—బహుచతురత. ఆమె నూపలావణ్యమందేమి; ధనుర్విద్యాపాండిత్యమందేమి, నామె యిచ్చనచ్చినటుల వర్తించును.

అమర—మదనోన్మత్తుండవుటవలన, నీ కేమియు గోచరించుటలేదు. నీవికారచేష్టలుడిగి, యొక్కించుక, నీ రమా రాజ్యమును, నీశూరత్వమును విచారించుకొనుము.

భీము—(ఆలోచించి) నా కేమియుఁ దెలియుటలేదు.

అమ—నీకెందుకుఁ దెలియును; మదనోన్మత్తవికానులకు, జూదకులకుఁగల బేధంబులునుడివెద—

సీ॥ రణరంగభూమిపై రాజులతోఁబోరి

కెనిసినధైర్యంబు గీర్తిదెచ్చు

యేవేళవిత్తంబు యింకుచుండినఁగాని

నపక్షిర్నిందును నందులేడు.

కామినీహృదయంబు శౌగలించుటఁబూని

నందైనగీర్తియు నణగిపోదు.

నిశిత్రాతిచోరత్వ నిర్జీవియైయొప్పి

వారిచేఁజిక్కిన వరులుగీర్తి

తే॥గీ॥ మదనతూపులకును మీ మైమఱచుజెంది

రయ్య గాననివియునాల్గు నరయగాను

యార్య మనసులుభేదించు నారసంబు

లనియెఱుంగుము భీమరాజాత్మరాజ!

మరియు, ననేక రాజాధిరాజుల నోడించి, రాజ కంఠీరవంబని
పేర్కొనిన, నీకుయాపరిమాత్ముడుతప్పక ఇచ్చినీని నొసంగుచు.

భీమ—అది కేవలము పొరబాటు.

అమర—ఇంకోక్కమాటచుడివెదను. సముద్రమువంటి మహా

సముద్రమును కూర్చుకొని యీ ఘూర్జర రాజ్యలక్ష్మి

నిజేపట్టవలయానని గొండంతయాసతో, డీకొన,

నీవు చతురంగ బలసమేతుండవైపోయి, హోరా

హోరిగఁబోరి హిమాలయపర్వతమువంటి యాసైన్య

మును పెరిగించి, మహమ్మద్గోరీని తరిమితివి. అది

యైనందెలియునా?

భీమ—ఇప్పుడేమి చేయమంగువు?

అమర—అట్లొప్పుచో రాక్షసవివాహమునకుఁ జొచ్చెదము.

ఆయబూపర్వతమును దగ్ధముచేసి, యారాజ్యమం

తయు, మనవశపఱచుకొని, ఇచ్చినీకుమారిని దీసికొ

నినచ్చెదము. ఆసేతుహిమాచలపర్వతములో నీకెదు

రాడు వారుగలరే?

భీమ—నిశ్చయము. మనకుఁగావలసిన యారత్నరాజముచు

దుఃఖపెట్టుట నాకిష్టములేదు. అయినను నీయిష్టము

వచ్చినట్లుచేయుము.

అమ—ఇప్పుడే యాజ్ఞత పరమారునకు సందేశమిచ్చుము.

(విష్కమించెదరు.)

(అవనికపడును.)

4వ రంగము.

సమయము—ఉదయము.

(అభయసింహుడు విచారముతో ప్రవేశించును.)

అభయ—ఇచ్చినీకుమారిక నన్ను వరించక, పృథ్వీరాజును వరించునని వింటిని. దాని యంద మేమని నన్గింతు.

(సంతోషమున)

ఉ॥ పున్నమరేలు నైముఖముఁ బూచిన నుంకెనపుప్ప మోపియై
కన్నులు కల్వతాపులయి కంతము కంబళితక్రమించి యా
క్రొన్న నదీవె పత్రముల కోవలమై కలసిల్లుపాదముల్
యున్న విధంబుఁజూడ మన మున్ వికసించిన పత్రమై నహా॥

(రూపవతి ప్రవేశించును.)

రూప—నాక్షయత్నములెప్పటికి సఫలమగునోగదా? ఈ మెను ఈభీమరాజును తప్పక పెండ్లిచేయవలయును. ఇందులకు యామె మేనత్తకుమారుడగు, అభయసింహుని లోబరచుకొంటిని ఇన్నడేపలుకరించెద.....

(నిడచి) రాజకుమార! నీవేకాంతముగా కూర్చుంటివేల?

అభయ—రూపవతి? నేచెప్పవలసిన సంగతియ. తయు చెప్పితిని—నావిచారము నీకు తెలిసియేయఁ డెనుగదా?

రూప—నీవు చెప్పినప్పటినుండియు, యామెను లోబరచుకొనుచుంటిని. తొందరయేల.

అభయ—తొందరకు కాదు. ఆమె మరియొకరిని వలచి యుండుట వలన.

రూప—అభయము నీకెంతమాత్రము వద్దు. నా నేర్పుకొలది యామెను ఒప్పించెద.

అభ—సీవంతటిదానవవి నాకు తెలుసు.

రూప—తెలియునుగాని తుదకు నాకిచ్చేడిది,

అభ—నీకిచ్చేడి దానికే భయము లేదు. నీవు సిద్ధపరచిన
వెంటనే నీకిచ్చెద.

రూప—ఆమాటలన్నియు యిప్పటిమోటలే, అప్పుడు.....

అభ—రూపవతీ? నామాటలయందు నమ్మక ముంచుకొని
యామెను వరింప నట్లు చేయుము,

రూప—అవును. ఆమె నీచిన్నతనపు చేష్టలు, బాణవిద్య
యందలి నేర్పు మొదలగునవి యన్నియు చెప్పుచుం
డును. దానినిబట్టి నిన్నేవరించునని నానమ్మకము.

అభ—ధన్యుడ. ధన్యుడ. నీవాకార్యమునందు మాత్రముం
డుము. (నిష్క్రమించెదరు.)

(అవనికపడును.)

ద్వితీయాంకము.

1వ రంగము.

(జైతపరమారుడు సామంతరాజులు కొలువుదీర్చియుండుట)

జైతపర—రాజోత్తములారా!

ఉ॥ మిత్రములారా! మీరలిపు డీకొనివేగమె సైన్యసిద్ధులై
శత్రుడు భీమునిన్ దొడరి సంగరమందు జయించెవాని యా
పుత్రకళత్రబంధువుల భూరిగుణోన్నతులారా, మీరలా
శాత్రువులరాజ్యలక్ష్మీవర సంభ్రముతో గయికొందు మీక్షణం

భటుడు—(ప్రవేశించి) మహారాజ! నమస్కారము. భీమ
దేవునిదగ్గఱనుంచి రాయబారివచ్చియున్నాడు.

జైత — తీసుకొనిరమ్ము.

భటుడు — (నిష్క్రమించి రాయబారితో ప్రవేశించును.)

జైతెప — ఓయీ! నీవాపీతం బలంకరింపును.

రాయభ — మహారాజా? మారాజగు భీమదేవుడు మీకు

రాయబారమంపినాడు.

జైతెప — ఏమీ? రాయబారమంపినాడా? అతనికి మాకు

వ్యవహారం బేమియులేదే? అయిన చెప్పుము.

రాయ — రాజా! నన్నమరసింహుడందురు. మారాజు చెప్ప

వనిన మాటలు చెప్పుచుంటిని.

సీ॥ భువిలోన విఖ్యాత భూరిమనస్కులై

బొదలుచుండెడిగీర్తి బొందితీవు

అంతరంగమునందు న్యాయంబుపరిపాల

బ్రజలబోషించు నాప్రభుడవీవు

యాయబూగినేలి యందమాయశమును

చెన్నొందినాసనా సీనుడీవు

ఘనుడయ్యు సముడయ్యు ఘనతఁదాల్చినవీర

వరుడయ్యు కరుణసాగుడవీవు

తే॥గీ॥ ఖ్యాతి నీతీయు వినయంబు గాంచితీవు

వచ్చె కెక్కితినిరుడై వంశమందు;

గంటి, సాహసబలుడవీవు గగనరాజ!

నావినయవచనముచిను నవ్యహృదయ॥

జైత — ఓయీ! ఇవి భీమదేవుని వాక్యములే? సంతముగా

చెప్పుము.

రాయభా—భూపాల!

నీ॥ కుమాకుచాధ్వనులతోఁ గొఱవంతదళముతో

ఘూర్జరరాజ్యముఁ గూల్చెగోరి!

అంతవానినియొక్కఁ డదలించిరణమున

రాల్చి తెచ్చెనుగదా! రాజభీముఁ

డంతమ్రేచ్చుఁడు సోమ నాథునిపట్టణ

మనుసరించిన వేళ దురల జేసె

తనకృపామురిఘ ధన్యులగూల్చును

యే వేళవాడియై యెదురుజూచు,

తే॥గీ॥ అలరు సుగుణాఘ్నఁడతుల ధైర్యమలరి

నలఘుఁడగువాఁడు మీపట్టికనుసరించు

నిక్కువంబుగ సౌశీల నీదుపుత్రి

నరయ భీమరాజుకుఁబోలు నరయుదేవ॥

రాజా? నీతోజుట్టరికంబుఁ జేసుకొన నువ్విఘ్నముచుంటిని నీపు
త్రిక పౌందర్య పిలాసములచే భీమదేవుని యంతఃపురంబలం
కరించుగాక, ఇచ్చినీకుమారిని ఘూర్జరరాజ్యమునకు సప
త్నిగాఁ జేయుదుగాత.

జై తప—(రోషముతో) ఏమీ? తెలసె, తెలసె?

ఉ॥ క్షత్రియవంశజుండ బలశాలులయింట జనించినాఁడనా

గోత్రమొక్కచుకైన యెరుగున్నదిలేక, యిదేమివింత? మ

త్పుత్రికనీచుమంచునతి మూర్ఖుఁడు భీముఁడు బల్కపాడియే?

ధాత్రిని వానివంశమున ధర్మమే? నీతులుగావు మిత్రమా?

హిందూమతమును విడచి, జై నమతౌవలంబగుండగు భీము

నకు నాకూతునిచ్చెదనన్న మాటకల్ల. పవిత్రవంతమగు నావం

శమునకు గళంకము తెచ్చుటకు యీపరమారుండంత బుద్ధి
హీనుండుగాడు. భీముడఖండ సైన్యముగలవాడని, విశాల
రాజ్యముగలవాడని భీతిల్లు నారెవ్వరులేరు. జైనమతము
చేరదన్నను దనవంశమును గలుషితముఁ గావించుగొనిన
నానికెట్టిత్తు నాకూతుడును,

రాయభా—రాజా? అట్లయిన, చివరమాటలువినుడు-మీరొ
ప్పనివో, యఖండ సైన్యములతో వచ్చి, నీరాజ్యమును,
నాశనముచేసి, నీకుమార్తెను స్త్రీసికొనిపోవును.

జైతప—(రోషముతో) ఆ. ఏమి? ఏమి? యీయగడములు.
ఓరాజులారా? మనాంధుడైన యీభీముని జక్కాడ
వలయు - జైనమతముచే సగముచచ్చి పడియుండక
యీప్రతాపంబులేల? హిందూమతములోని కన్నియ
లనే కోరెనుగా? బలిష్ఠమగు సర్పము చలిచీమలచే
ఛచ్చుచుండెను. భీముడట, చతురంగబల సమేతుఁ
డట, ఛీ ఛీ! యాసీచుని నామముదలచిన, పవిత్ర
జలపూరితములతోఁగూడిన, హిందూమతమున కెక్క
డఁగళంకమువచ్చునోయని వెరగందుచుంటిని. (తల
యీచి) కానిమ్ము.

మ॥ ఇపుడేబోయి వివేకహీనుడగు ధాత్రీందురిండు నాకాంతుఁడా
రిపుడొమంత్రి భటాళితో రహినివా రింబోరిసాధించి భీ
ముపురంబుకొ బరిమార్చి నాతనికరం బుల్ ఖండనల్ జేసెదన్
త్రిపురత్సంహరుఁగూడి వత్తునిదిగో? దిక్పాలకుల్ మెచ్చగన్.

(అందరు నేకగీతముగా హిందూరాజ్యలక్ష్మికి జేయ, జేయ,
యందురు.) (నిష్క్రమించెదరు.)

2వ రంగము.

(ఢిల్లీలో పృథ్వీరాజు కరుణరాజు సామంతరాజులతోఁ
గొల్పుదీర్చియుండుట)

బంటోతు—(పవేశించి) మహారాజా తమదర్శనార్థమై భీమ
దేవుని పినతండ్రికుమార్లగు ప్రితాపాదులు వచ్చి
యున్నారు.

పృథ్వీ—తీసుకొనికమ్ము

(బంటోతునిష్క్రమించి ప్రితాపాదులతో పవేశించును)

పృథ్వీ—రాజకుమారులారా? ఆయాపీతంబులం దధిష్ఠింపుడు
మీకు శ్రేయ మేకదా?

ప్రితా—రాజోత్తమా? ఏమనివిన్నవించెదను. మాజీవితము
లు కడువింతగాయుండును. మాదిఘూర్జరదేశము,

ఈ ఘూర్జరు ధీముడొఁగునుని-సోదరులం మమదండకాటవి
జేరగ బొమ్మటంచనిన-చీ యని వానిదిపట్టపేనుగు
జేరి గడంగి నేడ్వరము-చేడ్పడి నేఁగగ మాదుతండ్రినిన్
ఘోరముజేసి చంపెనిది-గోమము జేరితిమయ్య? భూవరా

పృథ్వీ—రాజోత్తములారా భీమునకు మాకు బ్రబలమగు
విరోధములుజరుగుచున్నవి. పుష్టికచే మీరుశత్రుకో
టిలోనివారగుటచే మీకాశ్రయమిచ్చుట రాజనీతికి
విరుద్ధము. భీముడుదాయాదులన్న మాటలమరచె
నుగాబోలు,

ప్రితా—మహారాజా? మీవంటివారి యనుగ్రహమును సం
పాదించుకొని యాపగతుని దొరయ జేయనంచి
గారము,

పృథ్వీ—అయినను, భీమదేవునితో బద్ధశత్రుత్వ మవలం
భించియున్నారని యిదివరకే వినియున్నాడను. మీ
నూటలయం దసత్యమేమియు లేదు. కావున మీకా
శ్రియమిచ్చితి. సుఖముగా కాలముగడుపవచ్చును.

ప్రతా—ఇప్పటికిఁగదా ధన్యులమైతిమి.

కరుణ—(తనలో) ఛీ; యీ పాడుముండాకొడుకుల కాశ్రియ
మిచ్చుట నాకెంతమాత్రము నిష్ప్రములేదు. వలదన్న
వినడు. తాఁబట్టిన కుందేటికి మూడే కాళ్లన్న పద్ధతిఁ
గలవాడఁ పృథ్వీరాజు. ఆభీమునకు వీకెంతశత్రువు
లైనను, సమయమునకు యొక్కటియే యగుదురు.
ఇంతమాత్ర ములోచన లేకాశ్రియమిచ్చి. పెద్ద
వాడను, తండ్రితరువాత తండ్రియంత వాడనే
నుంటినిగదా; నన్నడుగగూడదు? వలదన్న వారి తో
మవారిదే. అదియుంగాక, శ్రాత్తగావచ్చిన వారిలో
సత్తాగ్రహించక, వారేయుద్దేశముతో వచ్చినారో
తెలుసుకొనక, యాశ్రియమిచ్చుట మంచిదా? అయి
నను చెప్పిచూచెద (ప్రకాశముగా) పృథ్వీరాజా!
నీరాజ్య పరిపాలనములో కొన్ని సమస్యములను
చేయవలయును.

పృథ్వీ—జనకా! అవేవియో చక్కజేయరాదా?

కరుణ—చక్కజేయకేమి? నీకేమైనఁ గోపమువచ్చినచో

పృథ్వీ—అదేదియో చెప్పరాదు.

ప్రతా—నూమీదకుఁ గాదుకదా?

కరు—కొత్తగావచ్చిన వారికాశ్రయమిచ్చుట.

ప్రతా—ఆపదలలోని వారిని రక్షించుట నాయుద్దేశము.

తొల్లి పూర్వము శ్రీరాముడు శత్రుకోటిలోనివాడగు
రావణుని తమ్ముడైన విభీషణున కాశ్రయమిచ్చి,
శత్రువైన నేమి?

ప్రతా—నేననుకొనినంత యైనది. కాని పృథ్వీరాజుమాత్ర
ము మాటతప్పవాడు కాదు.

కరుణ—అట్లయిన నీయిష్టమువచ్చినట్లు రాజ్యము చేయుము.

(ప్రతాపాదులుతప్ప తక్కినవారు నిష్క్రమించెదరు.)

ప్రతా—ఓదేవా ఓదేవా? దీనబంధూ! ఆదోద్ధారకా?

ఉ॥ పాయని వేడక నెప్పుడు నుపాసనజేతు రమాధినాథునిన్
బాయక పాదపద్మముల పైనుచితోయము కెప్పుడెగునా
నాయధరంబులోకియని నాసనుయుంటిని, వానుదేవ, నా
రావణ వంశవర్థన ని రంతర సౌఖ్యము మాకునీవుతన్

(నిష్క్రమించెదరు.)

(భీముడు ప్రవేశించును.)

భీమ—ఆహా! ఇచ్చినీకుమారి! అందమాచంద్రుని కైనను
లేదే? నీముఖారవిందంబెప్పుడు గాంచుదునో?

శా॥ జౌరా? యందమునం నువేశ్యగ గనన్ యాయూరువుల్ గంభ లే?
నారా? దంతములెల్పులే సోగసుమే లాహావిలాసంబులం
లేక? భామలు నెందుజూడఁకునమా లీలల్ తనూవిభ్రమం
నీరాకామనితోడ నీడుగలరా యీవుణ్య లోకంబునకె

గీ॥ కాంతగాదిది రత్నాలకమ్మగాని

సుదీర్ఘగాదిని కాయజసామ్మగాని

కలికిగాదిది మరునిరాచిల్కగాని

ఇంతిగాదిది మల్లెపూ-బంతిగాని॥

సాగసులచేటికా! నీతో మరుడురా వెరచుచుండెను. నీరూప
కోలలక్రింద మన్ననబాణముల మంటగలిపితివి. నీరూపన
సౌందర్యాతి శయములలో రంభనుమించితివి. నీతో మదన
సామ్రాజ్యమునుజెంద నువ్విత్సూరు, యాయరిభీముడూదప్ప
మరెవ్వరై యుందురు. నాసామ్రాజ్య వైభవమంతయువిన్న
తప్పకవరించును. (తలయూచి) కొంచెంసందేహమే? ఏలయన
మతభేదమొకటి. హిందూమతమునుండి ఈమతమున కేలవ
చ్చితిని. రాకుండిన యామె యేయభ్యంతరములేక వరించి
యుండును. ఆయందమును తలచినకొలది నాకమితానందము
గలుగుచున్నది. ఈశిలావేదికమీదఁ గూర్చుండెద.

(కూర్చుండును)

భటుడు—(ప్రవేశించి తనలో) ఛీ! ఈమన్నధుండెప్పుడుజన్మి
చెనోగదా? మన్ననబాధకు తాళలేకమానవులు బల
హీనులగుచుండిరి. అగ్ని తానాశ్రయించువారిని
నాశనముచేయును.. కామముగూడ నెవరినినాశ్రయిం
చునో వారిని నాశనముచేయును. ఎన్నికట్టెలు తెచ్చి
వైచినను నగ్నికితృప్తిలేదు. ఎన్నిసుఖము లనుభవించి
నను కామమునకు దృప్తిలేదు. ఎవ్వడుజ్ఞానముకలిగి
కామమును నడగద్రొక్కునో వాడేధన్యుడు. లేని
చో వానిజన్మమే దుఃఖభాజనము. అడుగో! ప్రత్యక్ష
దేవుండిడుగో! ఈ దేవుండిచ్చినీకుమారి సౌందర్యాదు

లవినియా మెచువలచి, సదాయా మెను జిహ్వాయందు
తాండవమాడుచుండును. అందువలననీతని హృదయ
మునగ్నివలె బాధింపఁదొడగెను. అబూగడమునకు
నరగిన, యమరసింహుండింకనురాకఁ బోవుటచేత
మంతయధికమయ్యెను. ఒకచోటస్థిరముగా గూర్చుం
డు టంతయోపికయులేదు కామపిశాచములకు లొంగి
తిరుగుచుండెను. పలుకరించెద! మహారాజా నమ
స్కారములు.

భీము—ఓరీ; నీవెవఁడవు. ఎక్కడకుఁబోతివి.

బంటో—తమ పినతండ్రికుమార్తగు ప్రతాపాదాదులెందుం
డిరోయగసిరమ్మంటిరి, వారిజాడలు తెలుసుకొంటిని.

భీము—ఎక్కడయుండిరి?

బంటో—మహాప్రభూ! ఢిల్లీశ్వరుని నాశ్రయించినారు.

భీము—(గోపముతో) ఛీ; ఛీ; తుచ్చులు, తుచ్చులు, చాళు
క్యవంశ సంభవులగువారు తమవంశ శత్రువులగు
చోహీనవంశస్థుల యింటికి నీచులైపడియుండిరా? మా
వంశమున కళంకముతెచ్చిరి. అంతకంటె ముష్టియెత్తు
కొని బ్రతుకుటమేలు.

బంటో—మహారాజా! ఢిల్లీశ్వరుఁడు గొప్పసైన్యమును గూ
ర్చుకొని మీపైకి బాడివెడల ప్రయత్నముచేయు
చున్నాఁడు.

భీము—మఁచిది. పొమ్ము. (బంటోతు నిష్క్రమించును.)

భీము—(ఆలోచించి) ఢిల్లీశ్వరుండగు పృథ్వీరాజు తప్పకదా
డివెడలును, అజ్ఞేయరాజ్యము ఢిల్లీలోగలియుటచే,

వానిరాజ్యము ప్రబలమైనది. ఇస్పదుమావంటి మహా
శూరులు సహితము హృదయశల్యములగుచున్నవి.
గర్వము కొంతనణచినగాని సౌఖ్యంబుగలుగదు. (అటు
చూచి) అదుగో, అమరసింహుఁడి టేవచ్చుచున్నాఁడు.
ఏమి శుభవార్త?

అమర—మహారాజ! నమస్కారములు.

భీము—వార్తలేమి?

అమ—నేను తమకొరకై యెన్నియోవిధముల చెప్పినను,
వినలేదు.

భీము—(రోషముతో) వినకయేమి నెను. ఆదారాత్ముండు విన
డని నాకు తెలుసు. అయిన నేమి నెను.

అమర—మీరు జైనమతముచే, చెడిపోయిరనియు, హిందూ
స్త్రీలనుకోరిన, సరకమున కాహూతియగుదువనియు,
ఘరియుక్కతూరి యిట్లడిగిన తగినశిక్ష విధించెద
ననియు నుడివెను.

భీము—(రోషము) ఆబూగడమంతయు మంటగలుపుదునన
లేదా?

అమర—అనకేమి? ఆ బెదరింపులకు వారిట్లనిరి. నిన్ను యుద్ధ
మునందు యమసదనమున కంపెదమనిరి.

భీము—(రోషముతో) అరే! దురాత్మ! నీరాజ్యమంతయు
నిప్పుడే బూడిదెపాలుజేసెద - భీముఁడొక నలుసువలె
కనుపించెనా? ప్రళయఘోషవంటి యాత్రీముని రోష
మునకుఁ బాతుండగు నీయపాత్రునిఁ బరమారుని
నెవరు రక్షించెదరో చూచెదగాక! ప్రచండస్య

మరు సముద్రమును, యాబూగడమును, నౌకతో
నెట్లుదాటునో చూచెదగాక. తనవంటివాడెంత ప్రయ
త్నముచేసినను దొరకని, నావంటిసంబంధము దొరికి
నందుకు సంతసించుటకుమారుగా దోషారోపణంబు
జేసి నిరసించెనా? ఇందులకుఁబడిన ప్రతిఫలము జైతుఁ
డు జేందకపోడు. ఆరాకుమారి ఢిల్లీశ్వరుని వరించెనా?
కానిమ్ము, ఆయధమాధముని నెట్లువరించునోచూచెద.
అమరసింహా? యుద్ధసన్నాహంబుజేయుము.

ఉ॥ ఓరిందురాత్మ; నీదుబలమున్ జవమున్ సఖియింపజేసెదన్
స్వైరవిహారధీరుడను సారసలోచనుడుండ నాకిటన్
నేరములున్నవా? పలుక నీధరణిన్ నినునొక్కపెట్టునన్
కారడవింజరింపనిదె కాదులుగూరలుఁ దిండిజేసెదరన్

అమర—రాజా? యాతని రాజ్యమునో నీకేమి? ఇచ్చినీకు
మారికగదా మరకుఁగావలసినది. శాంతియందు, గో
ళ్యతో జీరుదానికి గొడ్డల్లే? అంతయు నేను జక్క
జేసెదను. (నిష్క్రమించెదరు.)

(అవనిక్కపడును.)

కివ రంగము.

పుష్పకుటీరము.

(అభయసింహుఁడు ప్రవేశించును)

అభయ—రూపురేఖ కళావిభ్రమంబులతో నీతో యాముం
దిరయు సాటిగాదు. ఏమియందము. ఏమియందము?
పున్నమచంద్రునివలె ముఖబింబము. ఇచ్చినీ, నీవెంత

రతనాలబొమ్మనైనను, నీమేనత్తకుమారుడని తలంచుము. ఏమి యాయందము. మరపునకురాదు.

ఉ॥ ఆకలకంఠకంఠి నవయును యిందు నిభాస్యయాసత్తి
కాకనహించియున్న కనకంబు సలాకుబోలి యాతనా;
కోకములంటి చన్ద్రవలు కోమల కల్పలవత్ర కన్నులు
నాకములోనలేదు యిది నాకవిభుండును మెచ్చు నీచెలి॥
తే॥ కలికి; నీమేను బంగారు గనివిగాని

సఖియ; నీకరములనగ నవ్యతాన
కుంతలీ; శుకపిక్వము నీకుడులుజూచి
కాటుక కొండలో యనగను కదలిపారె

(తెనలో)

ఉ॥ చక్కనిమాటయాను యిల చారువిలాసము రంభసాటియే
చక్కనితేనెకాయ ముఖ జెక్కులు కాంచనమొగ్గతావియు
మెక్కెడు చారునాసికము మేలగు కల్పలపత్రతూపునన్
చక్కెడు సోగకన్నులును చయ్యన యెంచదరంచె రూపము
రూపవతి; (ప్ర)వేశించి) రాజకుమారా? కుశలియైయుంటివా?
అభయ—కుశలములకేమి? నీవు, మీయిచ్చినీయు కుశలము
గా యున్నజాలును.

రూప—అందరి కుశలముకావలయును.

అభయ—మనప్రేక్షకులము లేమైనను సాగుచున్నవా?

రూప—అ! అవకేమి? తొందర యొడకు.

అభయ—తొందరకా? కొదమసింగములన్నియు కాచుకొని
యుండెను.

రూప—అందువలననే, నచా నీవిషయము విచారించు చుం

టిని. నాబహుమతి,

అభయ—నీబహుమతి కేమిలే! యిప్పటికి యీబహుమతి
తీసుకొమ్ము. (పూలహారమిచ్చును) మంచిపారితోషిక
మిచ్చెదను.

రూప—రాకుమా గా? చెప్పమరచితిని. స్త్రీలఅనురాగ లత
మిగుల శోచనీయమైనది. ఇదివరకే యాధారమును
జట్టుకొనియుండెనో; యూయాధారములనుండి విడ
దీయవలయును; మరియొకసంగతి. కొలదిదూరములో
యొకబైరాగి వచ్చి యుండెను అతడు సాముద్రీకలఁ
జెప్పుచుండెను. వచ్చెదవా?

అభయ—రాకేమి? వచ్చెదను.

రూప—ఇంకొక్క సంగతి. నేనెందుకు యింతగా చెప్పు
చుంటినో తెలియునా? నేను నీతోయిచ్చినీవిషయము
చెప్పి, ధవములాగుచుంటి ననెడి వాడుకనాకెందుకు.
అనిమాత్రము విచారించుకొనుము.

అభయ—అట్లెన్నడుఁ దలుపద్దు. పదవెల్లదము (తెరచుట్టుతిగు
గుదురు.) యింకెంతదూరము.

రూప—దగ్గరకు వచ్చితిమి. (నిష్క్రమించెదరు.)

బైరాగి—(ప్రవేశించి) నేనెట్లయిన నాపని నెరవేర్చ వలసిన
విధి. నేను భీమునకు ఇచ్చినీకి గూర్చెదనని చెప్పియుం
టిని - ఆవాగ్దానము నెరవేర్చుట కిదియేసమయము.
యీజైత కుమారికను నెట్లయినను మోసపుచ్చి,
ఇచ్చినీని గొనిపోవలయును. ఇందులకు రూపనతిని
పంపితిని. నేఁడో రేపో వచ్చెదననియు, నన్నిక్కడనే

యుండమనియు చెప్పెను, కాని యెటులజరుగనున్నదో; యెవరోవచ్చుచున్నారు. (కూర్చుండును.)

అభయ—(రూపవతితో ప్రవేశించును.) ఎంతదూరము దీసికొనివచ్చితివి.

రూప—అదుగో? ఆకనీబడు బైరపు గడ్డపు మునిషియే!

అభయ—ఆమనిషియేనా?

రూప—అవును. (సమీపించి) అయ్యా: మారాజకుమారునకు ఫలాఫలములంజెప్పుడు.

అభయ—ఎవ్వరుమీరు? మహాదేవు. మహాదేవు.

రూప—నన్ను రూపవతియని యందుకు. ఆయన జైత్రపరమారుని మేనల్లుడు.

బైరాగి—బైరో? (చెయ్యిపట్టుకొని) రాజకుమార మీకోర్కె మిక్కిలి గొప్పది. యొకయువతినీ బెండ్లాడ బ్రయత్నము చేయుచుంటివి. అవునా? కాదా?

అభయ—అవును.

బైరాగి—సీవిషయమై యొకయువతి ప్రయత్నము చేయుట లేదా?

అభయ—నాకోర్కె యీడేరునా?

బైరాగి—తప్పక నెరవేరును. (సమ్మతిమీఁదెదరు.)

(అవనిక పడును.)

4వ రంగము.

(ఇచ్చినీ గృహంతర్భాగమునగూర్చుండి ఇచ్చినీవిచారపడుట)
 ఇచ్చి—హా! వైవమా? ఎటులఁగానున్నదో? నాతండ్రి భీము
 దేవుని సందేశము నిరసించినందుకు నాకు సంతోషమే?
 బలశాలియుగువానితోఁ బోరునల్పలేరని నాతలంపు-ఈ
 భీమునివలన మాకురానున్న దుర్నివార్యములగు నాప
 దల దలచినపుడెల్ల నాయుల్లము దల్లడిల్లుచుండును. నా
 వలన నాతండ్రికి, బంధువులకు, గలిగించుచున్న కష్టము
 లు మేరయేలేవు. ఆపదను తప్పించదలచినచో భీమునిఁ
 బెండ్లాడవలయును. దండెత్తివచ్చిన భీమునిఁ బారదోలు
 టయో!

పీ॥ ఏమని యుత్తరం బేసియ్యగలదాన
 నెంచునదీరు నీసందియంబు
 భీమునిఁబెండ్లాడ బ్రియములేదాయెగా
 తప్పని తండ్రికిఁ జెప్పుదాన
 కంతీరవుండగు ఘుచుడు నూ తండ్రియా
 మత్తుడౌ భీముని మదమడంచ
 పృథ్వీశుమును నేను భూరి కొరికనుండి
 పరరాజు నెట్టుల నరయుదాన

తే॥ గీ॥ గాన! యా రాజగుణశాలి కాంతుకూపు
 షత్రుసామ్రాజ్య సింహాస సరణికరణి
 బోయి గచుగొన్న రాజుల భువినిగలరె?
 యాసఖుండును నాప్రిణ నాధుడౌను॥

మరియు నాప్రాణనాథుని సోయగంబేమని వర్ణించును!

సీ॥ కమలంబులనుబోలు కన్గవ గలవాఁడు

పూర్ణచంద్రుని బోలు మోమువాఁడు

పసిడి ఛాయలమేర్చు పైభానురజమును

పలక చెక్కిలి చేత బరగువాఁడు

కంజాశ తూపుని కమనీయచైత్రుని

నిరసించు సౌందర్య నీటుగాఁడు

సింహమధ్యమువాఁడు చిలుకపలుకువాఁడు

ఖండచక్కెర మోవి గల్లువాఁడు

తే॥ యమ్మహాత్ముని శరణంబు లాన యీశ

నరసి యారాజవర రాణి నౌదునేను

జేరి, యతని శుద్ధాంత శయ్యపైన

కీడ్గసేవించి మరునినే వీడజేతు॥

కాని యన్నివిధములం దనకుదగినవానిఁ జేపట్టి సుఖించుట యుత్తమమా; లేకతనకు, బ్రతికూలుండగువాని జేపట్టి యా వజ్జీవము దుఃఖభౌజనముగా యుండుటమేలా? లేక, తాను ప్రాణత్యాగముఁజేసి, తానుసుఖించి, తనవారిని సుఖపెట్టుట మంచిదా! ఇందులను నాత్మహత్య మంచిదికాదు. భిముని నెదురింపఁగలిగినవాఁడు యెవ్వరైయుందురు, పృథ్వీరాజుతప్ప మరెవ్వరైయుందురు. ఆయనకు బరోపకారబుద్ధి యున్నదో లేదో? ఈలోపుగా పృథ్వీరాజుకువర్తమానమంసి, యతని సాయపడవలయును. ఇట్లు పంపిన దోషమా!

సీ॥ అలనాఁడు పృథ్వీశుఁడౌ నలుబిలువంగఁ

బ్రియహంస బంపెగా భీముపట్టి

అలనాఁడు దేవతీ నందను బిలువంగ

బీదవిపురిబంపె భీష్ముపట్టి

అలనాడు సత్యవంతుల సత్యబిలువంగ

సత్కీర్తిబంపె నశ్వపతిపట్టి

అలనాఁడు మకరాంక నాత్మజబిలువంగ

తనచెలి బంపెగా వైత్యపట్టి

తే॥ వారలే యిల్లునడచిన తీరుగాన

ధర్మశాస్త్రాబు భువిలోన దప్పుయెంచ

నేరికిఁ దరమా స్వయంవర మరయగాను

క్షత్రియకులంబునులేదె జగతిలోన॥

రూపవతి—ప్రవేశించి) అమ్మా! యేదోయోచించుచుంటి
వి. నాకుఁదెల్పరాదా!

ఇచ్చి—రానున్న నాపదలఁగూచి

రూప—ఆయాపదలఁ బొగొట్టిటయెంత. భీమదేవుని వరిం
చుము. ఘూర్జర రాజ్యమును జేపట్టుము.

ఉ॥ కంతుని రాజ్యమేలుచుత డందరిలోనను బేరువొందగా

సుంతయుజంకులేనియరి నుందరతుండన భీముఁడేగతిన్

సంతసమొందరాజులను జక్కగ బాలనచేయుచుండెనో

యింతిరొ యాతనిన్ నుడువ నేరికిశక్యమె యెందుజూచినన్॥

ఇచ్చినీ—రూపవతి? నీవన్నది బాగుగా నే యున్నది. భీముఁడు
నీకంటికొక దూరము లాగున గన్నించిన, నాకం

టికి కొకనలుసువలె గాన్పించుచుండెను. అట్లుకనబడ
నిచో తప్పక వరించియే యుండును.

రూప—ఆపదను ధరించుటకు నుపాయముఁ జెప్పితిని.

ఇచ్చి—నీ యుపాయములులేవా?

రూప—నీమున్నవి?

ఇచ్చి—భీముని జయించఁగలిగిన యొకరాజును నాశ్రయించుట.

రూప—ఎవ్వరున్నాడు.

ఇచ్చి—పృథ్వీరాజు.

రూప—(నవ్వును) అమ్మా! నీవెంతతెలివితక్కువదానవు.
తనతండ్రినిచంపిన భీమరాజును నెదిరింపలేక, నూరకుం
డెను. అట్టివాడా.

ఇచ్చి—పృథ్వీరాజు సమయముకొరకు నూరకుండెను.

రూప—అది రాజనీతి లక్షణముగాదు.

ఇచ్చి—రాజనీతికాకపోయిన పోసీ, —అడిగినదానికి సమా
ధానముచెప్పుము.

రూప—లేదమ్మా! లేదు. నీయిష్టము. అచలేశ్వరాలయ
మున కొకసారి వెళ్లుదమా?

• ఇచ్చి—అట్లే పోవుదము. నాజనకుని ననుమతినిఁ బొంద
వలయును.

రూప—అట్లుకుదురదు. నీతండ్రి యిష్టపడదు. ఈ రాత్రి
యే యభయసింహునిఁ దీసికొని వెళ్లుదము.

• ఇచ్చి—అభయసింహుఁడు వచ్చినచో, నట్లేపోవుదము.

కూప—అచలేశ్వరాలయమునకు యొక బైరాగినచ్చియున్నా
వాడు. ఆయన రెండుమూడురోజులలో వెళ్లుచు. నేడే
పోయిన దర్శనము దొరకుచు.

ఇచ్చి—ప్రయాణము సిద్ధముచేయుము. (విష్క)మించును
(అవనికపడును)

శవ రంగము.

పుష్పకుటీరము.

(అభయసింహుడు శిలావేదికపై గూర్చుండును.)

అభయ—ఏమి యీ ప్రపంచ విచిత్రము. ననసోయగంబే
మరిచెప్పును-ఇందలి తేటులు యెంతమానందముగా తమ
ప్రియులతోనుండును! అందువలననే ప్రపంచమున, స్త్రీ
సంయోగమున బుమేధా గుణసంపన్నులకు సంతతి
గలిగించుటయే ప్రకృతిధర్మము. స్త్రీ పురుషులకు తమ
శరీర, ఆధ్యాత్మిక, ఆదర్శముల కనుకూలమగు జతనె
ప్పుడు వెదకుచుందురు. ఇట్టిజత సమకూడినఁగాని సత్సం
తిఁగలుగదు. సాంఘికమర్యాదలను, వధూవరుల హాస్వ
దృష్టివలనను, యనుకూలదాంపత్యము బహుయరుదుగనే
సమకూడును. అథవా వధూవరుల యూహలొక్కటి
గానుండి, చివరకు భిన్నముగానుండును. ఒక సంబంధ
ము తెచ్చుకొనినను, యావజ్జీవము దాంపత్యానుకూ
ల్యత కలుగుననియే నెవ్వరును నెరుగజాలరు. యనుకూ
లమైనప్పుడు అనుకూలమైనవారితోఁ బోవుటయే వ్యభి

చారము. ఇప్పుడు ఇచ్చిన విషయమై యూరకుందునా,
యాదిగులుచేసురణమే - (అలోచించి) ఓభృంగరాజమా?
యెంత యానందముగానుంటివి? సీప్రియులు సహితమెంత
సంతోషముగానుండిరి!

సీ॥ జడవిచ్చివెంటగా జానుమోమమరించి

యదిషోకో, యిదిషోకో యనెను పొన్న

కస్తూరిమేనుంచి రజపుబైటమరించి

యదిసీటో, యిదిసీటో కేతకనెను

జాపాకుసుద్వల్చి చందనమలరించి

యదిలెస్సో, యదిలెస్సో యనెనుకలువ

రంగైనబంగారు రాణించునగలలో

యదిమేలో, యిదిమేలో చూతకనెను

తే॥ కమ్మకస్తూరితిలకంబు జిమ్మిసాయ

రమ్మని, నిన్నునీచెలిలిల రంగుతళుకు

తిలక మున్నోదుటందున దొలకఁబూని

యందో? యిదిసీటోయందమం చడుగుచుండె॥

రూప—(ప్రవేశించి) రాకుమారి! నీవేధచ్యుడవు. ఇచ్చినీ,
నిన్నేవరించెను.

అభయ—ఆయువతినాకు లభించునో, లభించదోయని శుష్ట
కాష్టములాగున క్షీణించుచుంటిని. ఈహృదయముననే
డమృతమువంటి మాటవింటిని.

రూప—రాజకుమారి! సార్వభౌముడందగు భీమదేవుని
నిరసించి, నీదయను గోరుచున్నది. నాబహువుతియేది?

అభయ—నీ బహుమతియిట్లే యిచ్చెదను. ఆమెయెట్లు ఒప్పుకొనెను.

హాప—ఆమెకు నేననేకబోధలుచేసి పరాయసంబంధము మంచిది కాదనియు, నీవుప్రభీరాజుతో భీమదేవునితో సమానముగలవాడవనియు చెప్పితి.

అభయ—అమేమనెను?

హాప—మీ బాల్యక్రిడలు, బాణవిద్యయందలి నేర్పుచెప్పుచుండును. అదియుగాక యామెయచ లేశ్వరునిదర్శింపగోరి నిన్ను సహాయమునకు రమ్మనిగోరెను. ఆమెయంతఃపురముననుండి వచ్చెనుగదా యిన్ని చూడలేదని విచారపడెను.

అభయ—ఎప్పుడు వెళ్ళెను.

హాప—ఎప్పుడోనా? ఇప్పుడే?

అభయ—ఇప్పుడేనా?

హాప—ఈరాత్రియే?

అభయ—నీవుగూడవచ్చెదవా?

హాప—వచ్చెదను. ఆమెదేవతా దర్శనమునకు వెళ్ళుచున్న విషయము నితరులనెవరికి తెలియనీయగూడదని యామె తలంపు. నీవుసవారీబోయాలనుసిద్ధపరచుము. ఆమెసంతసించును.

అభయ—అట్లే?

నిష్క్రమించెదను.

(అవనికపడును.)

(అబూపర్వతము. అచలేశ్వరుని దేవాలయము
అర్చకుడు ప్రవేశించుట)

అర్చకు—నేడుమాత్రేనికుమార్తె దేవతాదర్శనమునకు వచ్చె
దగాన, నన్నిక్కడయుండమని చెప్పెను. ఇప్పుడేకీజాము
న్నర ప్రోద్దుపోయినది. (వైచిత్రకజూచి) సుధాకరుడు
చక్కగా ప్రకాశించుచుండెను. ఆముద్దులగుమ్మ వల
రాజును మరపించుటచే గాబోలు మరింతనెక్కుడుగా
తారాంకునుపొడగట్టుచున్నాడు. సువారిమోత పినవచ్చు
చుండెను.

(తెరలో సవారిధ్వని)

బైరాగి—(ప్రవేశించును) ఈపూజారి యాముద్దులగుమ్మ
యిక్కడకు వచ్చుననిచుడివెను. పోడశకళాపరి పూర్ణవతి
యని బిరుదుపొందిన, నామెను, చంద్రుడురాహుగ్రాహ
కరణి, భీమునిమోల యామెచునిల్చక బోదునేనమరసి
హనామాంకితుడగాను. ఇప్పుడేనా వేషము తెలిచుకుండ
కూర్చుండెద. (కూర్చుండును.)

(ఇచ్చిన్నీ రూపవతి అభయసింహుడు ప్రవేశించును.)

ఇచ్చిన్నీ—(దేవునియెగుట నిలబడి) దీనరక్షా!

ఉ॥ భూజల మగ్ని వాయుచల మక్ష మహావీరులు సృష్టిజేసి, నీ
వేజగమంతయుంబిడి పంతగ జీవులు సంతసించని
గాంచెగ జేసితివు నిను గాంచి తి పార్వతీవల్లభాగన
తేజవినీవు మమ్మరయ తేజవుగాక త్రిలోకవందిత

ఓభ. క్తవత్సలా! దీనులరక్షించుచెడి యోదేవా!

సీ॥ దేవతలందరు దీనులపుచునీకు

భక్తుతాచుండిరి పరమపురుష

భక్తవత్సలుడని భక్తతాత్రాణపరాయ

మండనియు మునులుం బొగడగ

తీపురాంతకుండవై తీపురములచెండియి

విశ్వకుటులను బీచమడపి

రాక్షసుల్ కెల్లను రాజులైబరగియు

గర్వతావేల్పులగాచితీవు

తే॥ నీదుభక్తుతాచుబరగి నింగియందు

నిపుణుడౌ మునిపుంగవు నిశ్చలత్వ

మరసి యీవులిచ్చితివీపు పార్వతీశ!

నేడు మమ్ములఁగావుమో నీలకంఠ॥

ఓచిన్మయమూర్తి! ఆబూగడమునకు గానున్న కష్టముల దీర్ప
వా? భీముడందండెత్తి నన్ను చెరబట్టనెంచి, యూరగుండుట
పాడియా? దేవదేవా? రక్షింపు; రక్షింపు, పాహిమాన్,
పాహిమాన్, నమస్తే, నమః.

అభయ—(తనలో) ఆహా? యీమెనుజూచి యెన్నిదినము
లైనది. పూవిల్తుని మెరుంగెయ్యుండునా?

సీ॥ ఏనుండరాంగుడి యిచ్చినీమచ్చటల్

గాంచి గొగిటమందు గాంచుమొక్క

ఏరాజు పరునకీ యెలనాగమధువిచ్చి

నచ్చకేళివిలాస మిచ్చునొక్క

ఏమోహనాంగుడి కామనియధరంబు

చే బారవశ్యంబు జెందునొక్క

ఏయెమ్మెకానికీ లేమనఁగనుగొ

నుట కహిభాగ్యంబు నొందునొక్క

తే॥ యీసుశీల వాసస్థాన మేమియొక్కొ

మేలుచూచినన్ రతికేళి నేలునొక్కొ

యేలకుండిన దీనినా కేలఁగూర్చు

వయ్య! గారీశ! ముల్లోక పాష్పచరిత॥

(నూపపతి, ఇచ్చినీని బైరాగిదగ్గఱకుఁదీసికొనివచ్చి)

నూప—మహాత్మా! నమస్కారము.

బైరా—(తలయూపును.)

నూప—అయ్యా? మారాకుమారికకు రాఁబోవు నాపద
దెల్పండి.

బైరా—శంకర్, శంకర్, (యిచ్చినీచెయ్యిపట్టుకొని) నీమ
నోరధంబు నాకుఁదెలియవచ్చినది. నీవు యొకరాజాధి
రాజును వరించఁబోవుకొని యుంటివి కాదా?

ఇచ్చి—అవును.

బైరా—నీమనస్సునదలఁచినరాజు నీకుభర్తయగునటుల లేదు
వేరొకరాజును పెండ్లాడుదువు.

ఇచ్చి—అయ్యా? నేకోరినరాజులభివనివో, నాకీజన్మమేల
ఁటిప్రియుండగు యొకరాజును పెండ్లాడుట దుఃఖభాజనము

బైరా—తల్లి; సిస్థితినాలోచింపనట్లు తోచుచున్నది. నేనేమి చేయుదును. సిమూలమున సితండికి యొక నాపద రా నున్నది.

ఇచ్చి—నిజము. నేకోరినపురుషుడు లభింపనిచో, యాయా పదనుండి తొలంగుదుము.

బైరా—నీమనఃకాంతుడెవడో కనుగొంటిని. నానినివలించుట దుర్లభము.

ఇచ్చి—మీరట్లనిన, నేనేమందును.

బైరా—అమ్మా? (ఆలోచించి) నీయందుజాలివొడము చు న్నది. నీదీనాలాపములు నామనసు కరిగించినవి. నిన్ను రక్షింపవచ్చుబట్టితిని. నాదగ్గఱనొక సిద్ధాక్షధమున్నది. దానిని సేకరించి, కాళికాదేవినామంబున, నూటయెనిమిది సార్లు మంత్రము జపించుము. (నమోబాలాయైనమః అనియుపదేశముచేయుచు) ఈయాక్షధమును సేకరించుము. (యిచ్చుచు.) (ఇచ్చిని తిరి జపముచేయును)

హాప—అభయసింహా! రమ్మ; బైరాగిపిలచుచుండెను.

బైరా—రాకుమార! నీవుకోరినచిన్నదినియేనా?

అభ—అవును. నన్నువరించునట్లుచేయుడు.

బైరా—చిన్నవాడా? నీవాచిన్నదానిని తప్పక పెండ్లాడుదువు. ఇందులకు నాదగ్గఱ యొక మూలికయున్నది. నీవా మూలికను యామెతల్పముదుంచితవా? ఆమెవరించును.

అభ—స్వామి! యెప్పుడు యిచ్చెదరు?

బైరా—ఇప్పుడేయిచ్చెదరు.

అభ — ఎంత దూరము,

బైరా — యీ పర్వతశిఖరమున నేదొరకును.

అభ — ఇచ్చినీని విడచిరాజాల!

బైరా — మరొక్కప్పుడు వచ్చెదవా?

అభ — ఎప్పుడు

బైరా — నెలరోజులయినతరువాత,

అభ — యీలోపల.

బైరా — మంచిదిగాదు నేడేయైనమంచిది.

అభ — రూపవతీ; యిచ్చినీ భద్రము. నేనీయనతో వెళ్లి
వచ్చెదను.

రూప — మంచిది.

బైరా — సంతోషం, సంతోషం. రూపవతీ; నీవింకబోవచ్చు.

(నిష్క్రమించెదరు.)

అవనికపడును,

ఇ చ్చ నీ కు మా రి.

తృతీయాంకము.

(ఢిల్లీలో పృథ్వీరాజు, కరుణరాజు ప్రతాపాదులు చాంధూ భట్టు కొల్వుదీర్చి యుండుట.)

చాంధూ భట్టు—మహారాజా? జయ్ జయ్.

చ॥ శరమును నీవు కాండఁగొని చయ్యనదాల్చిన మాడులోకముల్
శరము భయంబు జెందగ నెదుర్కొన నెవ్వడు భూస్థలిన్ గ భీ
కరముఖమందు తానల శిఖాపరికాంతికి బర్వభీమునిన్
దురమున విందు యుక్తముగ ద్రుంపగ నీకతగుక పురందరా

ప్రతా—(అసూయచూపును.)

చాంధూ—

సీ॥ అమితాశ్రుశాస్త్ర ప్రతాపశాలియైన

పృథ్వీశుఁడీవంశ కథిపతుండు

కఠమునాల్గింటను బరపెడి వీరుఁడౌ

గంభీర శూరుఁడు కరుణరాజు

అజ్మీను రాజ్యమంతయుఁ బొడుఁజేసిన

వీరవంతుఁడు పృథ్వీ వరరాజు

ఖలశిక్షయుఁ సాధు కరుణయు జూపెడి

చోహనవంశ మే సోమతనయ

తే॥ సోమదేవుని జంపిన భీమదేవు

సమరమునను జయించెడి శక్తినిది,

సంగరంబున నీయోధ సమితి వొడగ,
చోహనవంశంబు కీర్తియు చూడ్కులల =

ప్రతా—(మరింతయసూయభావము జూపుచు)

కరుణ—(కోపముతో) ఓరీ; చాళుక్యవంశాధమా? మా
చోహనవంశకీర్తివినుటకు నీకీప్తములేదా? ఇపుడే యమ
సదనంబునకుంబంపెద. (అని కత్తినిర్బులిపించును)

ప్రతా—నీతో నాకేమి? పో;

కరుణ—ఏమరుచుంటివి?

ప్రతా—నీడాంబికంబునకు వెటచునారెవ్వరులేరు.

కరు—భయము లేదా?

ప్రతా—భయమేలా?

కరుణ—ముమ్మాటికి చుట్టమై చూడవచ్చి, దయ్యమైపట్టినట్లు
న్నది. ఇపుడే కనుగొనెద.

ప్రతా—నీవుచేయునదేమియో చేయుము.

కరుణ—యమసన్నిధానమునకంపెద. (రోషమున)

తే॥ వచ్చుచుండెను నీమీదకు భుజగమంబు
శంభు నోచక్రతతినోను శారదంబు
నోను? యిచ్చవచ్చినవాని నీవుతలచు
కొమ్ము? కడతేరబోవుచుం టిమ్మహినిని॥

(ప్రతాపునిమీద దుమికిచంపును)

అరిసింగు—(రోషముతో) ఓరీ! విశ్వాసఘాతా; నేనుండ
నీప్రాణంబులు దక్కుట సున్నయనుకొమ్ము?

కరుణ—ఓరీ; నిన్నును నీస హోదగునితో సమానునిగాఁ జేసెద. కాచుకొమ్ము.

అరిసిం—నాసహోదగునితో సమానునిగ జేయుటనున్న, కాని నీపితరులు నీకొఱకు వేచియుండిరి. ఇప్పుడేళంపెద

తే॥ బలముగలవాడవనియును బరగనేల
వది? చూతము నీరణ మింపులలర;
శాంతుడై; ప్రతాపుగడపి జయముఁబొంది
నంతమాత్రము శూరుడ నంగదగునె॥

కరుణ—అవునవును.

తే॥ అతఁడు శాంతమూర్తియైన యగుచుగాక
వతనికంటెనత్యంతన ఘతరుడౌద్వ
నీబలంబేది, చూపుమా? నీచ, పాపి,
రమ్ము? రణకోవిసుడవుగమ్ము? రణరిసింగ॥

అరిసిం—స్వామిదోహి, నిన్నిపుడే యమపురిదాఁబట్టెదవు.

కరుణ—నీచా? కడతేరితివి? (అరిసింగునుచంపును)

(అవనికపడును. కరుణరాజు స్మర్త్యరాజు నిష్క్రమించెదరు)

గోకులదాస్—(విచారముతో) తమ్ములాగా? ఎంతవాటిల్లె

మనకు, అమరసింహుఁడిటే వచ్చుచున్నవాఁడు.

అమర—(ప్రవేశించును.) గోకులదాస్ తేమనూ?

గోకు—తేమమే?

అమర—గోకులదాస్; అన్నలద్దరు మరణించిరా? ఎంతటిదా

రుణవార్త? యీసంగతిని, మిమ్ములదేసుకొని గమ్మని

నన్నంపె, వచ్చెదరా?

2 వ—ఎందులకు? ఇప్పటికిద్దరు హతులయిరి. తక్కినవారి నక్కడనా?

అమర—అట్లెంచవద్దు.

3 వ—భీమునిసంగతి మాకు తెలుసును.

అమర—ఆయ నయిప్పుడు చాలవిచారములో నుండెను.

గోకు—మమ్ముల తుదముట్టింప లేదనియా?

అమర—లేదు. లేదు. మిమ్ములపారదోలినందులకు మమ్ముల రమ్మని గోకుచున్నాడు.

గోకు—పృథ్వీరాజు రాజ్యమొత్తవరకుండునో, యదిదాటి రాము.

అమర—గోకులదాన్, పిచ్చియభిప్రాయ మేల జెందెదవు. పవిత్రమైన చాళుక్యవంశమునఁ బుట్టి నేడు పరరాజుల సేవించుట మంచిదికాదు. ఇందులో చాళుక్యవైరులగు చోహాన వంశస్థులనే సేవించుట మియన్ని కు తలవంపు. మిమ్ములఁ దరిమి వేసినందులకు నతఁడు పశ్చాత్తాపము జెందినాడు. ప్రతాపాదులు కరుణరాజుచే, నిర్గిరిని విని యొత్తవిలపించెను! ఇంతకంటె వేరె యవమానమొందెన నుగలవా? మీరు భీమరాజు పక్ష మవలంబింపుడు. పృథ్వీరాజుకు భీమరాజుకు రామన్న యుద్ధములో భీము నకు దోడ్పడి, చూచున వలన సంస్థానమును, గౌరవ మును సంపాదించు కొనవచ్చును. రాజ్యముమీకిప్పించెద. మీరు భీముని మనసు యెటువంటిదో కనుగొని మరీ చేరుడు.

గోకు—అగ్నికి చల్లదనమబ్బినట్లు, భీమునుంచి చల్లనిమాటలు వచ్చుటయెంత యాశ్చర్యము. అమరసింహా యశ్శేవచ్చెదము, నేనే వచ్చెద, నన్నుచంపకుగదా?

అమర—నీప్రాణమునకు నాప్రాణమిచ్చెద. పయనముగండు. మీరలు యిక్కడివార్తలు నాకుఁ దెల్పుచుండవలయును. సిష్క్రమించెదరు.

(అవనికపడును.)

2వ రంగము.

ఇచ్చినీ యంతఃపురము.

(ఇద్దరుకావలివాడు ఫారాయిచ్చెదరు)

1వ—(తూలుతు) బలే సిషాగావుంది.

2వ—(నవ్వుతూ) అరే, మామా? నాకుఫక్తుకైలాసంకన బడుతుంది.

1వ—(వాళ్ళకు దీనిలోమజా, తెలియక మంచిదికాదంటారు.

2వ—అళ్ళకేమి తెలుసు, “సురూ” దానిపేరు.

1వ—ఒరే మంచిమంచిసర్దారు మవాబ! నాకు

2వ—నాకురాజ్యం చేయాల!

1వ—నాకుగలంతుకుచేస్తే గోలయవుతాది, నీకుసర్దారుపని యిప్పించుతా

2వ—నాకునీవెవరోయి, రాజునాకు. (తూలుపడును)

1వ—(నవ్వి) బలే, బలే, !

ఈశ్వరే—యీప్రాణము యెంతనునోహరముగ నుండెను.

ఉ॥ తెలతెలవారె నింకనిను లేజము పూర్వముఁ జూడనయ్యె? నా
వెలవెలవారుచుండె, గన నయ్యెను జాబిల్లి పశ్చిమంబునన్
కలకలమంచు బక్షితతి గానమొనర్చెడు నిద్రలెండు, మీ
నలు జనులార! యంచు నను రాకనుదెల్పెడి నీప్రభ తమున్॥
ఆహా! ఆతూర్పుదూత!

చ॥ చలచలతారకావళిని జాటిఁజెలంగ వినోదహస్యమున్,
యిలరమణీయతన్ నిమిష కాలములోననె, కోటిమార్పులన్
జెలగుచు నేత్రపర్వముగ జొన్నడువారుఁడు తూర్పుదూతయై
ఁలవడి నేగుదెంచెడి జగంబున జాపెడు ధూళియొయనన్॥

1వ 2వ—అయ్యా! దండాలు, దండాలు.

ఈశ్వ—ఇచ్చి నీకుమారి లేవలేదా?

1వ— లేదు. లేదు.

ఈశ్వ—ఓసి, దాసి, నీవులోనికి బోయి లేపుము. గురువుగారు
వచ్చిరని దెల్పుము.

దాసి—(లోనికిగి) మహారాజ! ఇచ్చిని యిచ్చటలేదు.
యంతపురంబంతయు వెదకితి. గానరాలేదు, రూపవతి
లేదు.

ఈశ్వ—(కూలబడి) హా! ఇచ్చిని, ఎందుబోతేవి? ఎక్కడ
దాగియుంటివి. నేనీగురువునుకాదా?

సీ॥ శరములారెంటిని జంకులేకయు బర

పెడి వీరవతివైతి పిశ్వమందు

కొండములైదును కాయము లోనికి

జొప్పించు శక్తియుఁ జూచితెలను

పోడశపరిపూర్ణ శీలవతి వనియు

గొనియాడుదురె ధరణిన్ గోమలాంగి

విల్లును చేరిని దాల్చిన నెవ్వడె

దుర్మొందు రీధర తూపులకును

తే॥ అబల! సోయగంబులమిన్న యంబ, దేవి,

నాదుమురిపెపు కూతురు నగమురాణి,

ముద్దుగుమ్మ, నీబంగరు మోముజూచు

భాగ్యమేను గాంచగలేను పద్మనయన.

ఇచ్చినీ, నీవిట్లువీడిపోదువనియెన్న డెగుంగ, నాచదువంతయు
నీకు నేర్పచుంటినిగదా!

॥నీ కాంచనుగాఁబోలు కాంచన బొమ్మను

చారుదళభ్రుకుటీ చంద్నవతిని

కాంచనుగాఁబోలుకరముల నెన్నడు,

నవకాంతి జెలగెడి నన్యకొమ్మ

జూడనుగాఁబోలు చూడ్కులింకను చెలి

ముఖచంగు బోలెడి మోముకాంతి

వినచుగాఁబోలును వినుల విందుగా

వ్వాక్సుధామృతమవు పలుకులెల్ల

తే॥ పలుకలమునతి, బలుమగుఁ బలుకరించు

భాగ్యమేనుగాంచగనైతి జగతియందు!

ఇచ్చినీ? చాన? సుకుమారి? యింకనిన్ను

గనచుగాఁబోలు నిలనేను కలలొనైన

జైతప—(ప్రవేశించును.) సామంతరాజు లందరికి బోత్సా

హపరచి వచ్చితి, వారు వచ్చెదరు, వారికి దగినపరికర

ములు కూర్చవలయు.

(తెరలో).

ఓరాజశిఖామణీ! కవిత్ర) వంశంబైన హిందూ మతమునకు
వన్నె దెచ్చినరాజా? నీదు కుమారి గాన్నించనందన, యీ
శ్వర భట్టుమున్నగు వారు మహర్షి వముగో ముసిగియు
న్నారు.

జైతప—ఎవ్వరిదీ వాక్యము. (నలుమూలలచూచి) పీకుడు?
ఖాకా? ఇంతులయిరి. (సమీపించి) గురువరా? యిదేమి?

యీశ్వర—ఇచ్చినీ లేదు?

జైత—(నలుమూలలవెదకి) హా! యిచ్చినీ, కూతురా?

సీ॥ ఈమేడనేగాన నామేడనికగాన

దగుమేడబోదునా తల్లినరయ

ఈఛాయలేదాయె యేఛాయకీబోదు

దగుమేడబోదునా తల్లినరయ

ఈమూలలేదాయె యేమూలకైయింక

జని వెదకెదనేను జననినరయ

ఈసంక లేదాయె యేబోదునేమీదు

దయరాదువేల్పుల్క దల్లినరయ

శే॥ తల్లి? యెందువెదకేదనీ ధరణినేడు,

గానరాదు, నాతల్లియు గనుటకేను,

తల్లిలేనిదానవయును దండెగూడ

లేనిదానవైతివినీవు లేడినయన?

నాయనుజ్ఞ పొందనిది నెక్కడకు వెళ్లవు. ఇంకనాకు జీవనమె

క్కడ, రాజ్యమెందుకు, సంపదెందుకు. హా? (మూర్ఛిల్లును.)

ఈశ్వ—రాజా? విచారించినలాభమేమి? అంతఃపురరక్షకుల

బిలచియడగినచో, తెలియగలదు.

జైత—ఎవ్వఁడవురాయక్క-డ?

బంటో—మహాప్రభూ? ఏమిసెలవు?

జైత—ఇచ్చినీకుమారిపది?

బంటో—మహాప్రభూ? నిన్నరాత్రి జామున్నర పొద్దుపోయిన తరువాత రూపవతి సవారిలోనికిఁ దెచ్చెను. నేనడ్డగించితిని. అంత ఇచ్చినీ యచలేశ్వర దర్శనార్థమేగునని చెప్పెను. లోనిక్లేగి, తిరిగి, ఇచ్చినీయు, రూపవతియు, అభయసింహుఁడు వెళ్ళిరి.

జైత—అర్చకుని తీసికొనిరమ్ము!

అర్చకు—నమస్కారము. మహారాజా?

జైత—ఇచ్చినీ విషయమేమైనఁ దెలుసునా?

అర్చ—ఈరాత్రి రాకుమారి స్వామిదర్శనార్థమొచ్చుచుగాన, నన్ను వేచియుండమనిరి. రాత్రి రెండవయామమున, రాకుమారి యాలయమునకువచ్చెను. రూపవతియు, అభయసింహుఁడుకు నుండిరి. ఆమె స్వామినిదర్శించి, ప్రసాదము స్వీకరించి యింటికి మరలెను. నాకుఁదెలిసినసంగతినియే?

జైత—(ఆలోచించి) రాజులారా? మంత్రులారా? మా ఇచ్చినీ ధూర్తురాలుగాదు. గుణవతి. ఆమె తనంతనిల్లువిడచుట కంగీకరింపదు. ఇచ్చినీయు, రూపవతియు, అభయసింహుఁడు, తిరిగివచ్చునప్పుడు, యా ఘోరము జరిగియుండును. ఇచ్చినీజాడలు నరయుటకిదే మీకనుజ్ఞనిచ్చితి.

(నిష్క్రమించెదరు.)

(అవనికపడును.)

తృతీయాంకము.

౪౯

3వ కంగము.

(ఘూర్జరారణ్యమున యొక బాటసారి ప్రవేశించుట.)

బాటసారి — ఈయుత్తరము యాభీమునకిచ్చి యాయనయచుగ్రహమునడసెద. స్వామికార్యముచేసి, సంజోషవార్తఁదెల్పిన, నాకేమితక్కువ. ఇక్కడనుండి, నక్కడకుఁబోవుటకు చాలకాలముపట్టుచు. అయిన త్వరగాఁబోయెదను.

(నడచుచు.)

2వ బాటసారి. — (ప్రవేశించి) ఇతని మాటలఁబట్టిచూడ, యేదియోయొక రహస్యపు ఉత్తరము తీసికొని వెళ్లుచున్నట్లు గాన్పించుచున్నాఁడు. అది తప్పక, ఇచ్చినది గూర్చిన విషయము. భీమునకుఁ దెల్పుట ఉత్తరముకాఁబోలు. తిరిగి తిరిగి ప్రాణమువిసిగెను. కాని యితనక కేందుండెనో తెలియదాయె. వీనితో స్నేహముచేసెద. (సమీపించుచు.) ఓయీ! ని వెక్కడకుఁ బోవుచుంటివి?

1వ వాడు — నేనా? చాలాదూరము.

2వ వాడు — నేనుగూడ చాలాదూరమువచ్చెదను.

1వ వాడు — ఎంతదూరము?

2వ వాడు — వల్లభీపురమునకు.

1వ వాడు — నేను వచ్చెదను. (తెరచుట్టివచ్చెదరు.)

2వ వాడు — ఎంతదూరము నడచితిమి.

1వ వాడు — మిత్రమా? యీపుత్తరములోని సంగతులేమి.

(యిచ్చును.)

2వ వాడు—(పుచ్చుకొని) మిత్రమా? పృథ్వీరాజు భీముని
మీద దండెత్తెనని, (తిరిగి యిచ్చుచు.) చాలనడచితిమి?

మ॥ ధరరాజన్యుల నిగ్రహించుటకుగా దండెత్తెనామర్త్య భీ
కరుడే భీముముఖాసురుండితని కం గారుప్రతాపంబునే
జగభాషితుడనింకనోర్తునె వృధా శూరత్వమికేలనఁ
నక్కరజీక భాస్కరుమందకాంతియగుచుం గాన్పించె నాకసమున్ ॥

1వ—ఈ రేయి ప్రయాణముచేసిన చాలదగ్గటకుఁ జేరుదుము.

2వ—మిత్రమా? ప్రొద్దుగూకుటచే, గమ్యస్థానముచేర లేమని

1వ—నేనుమాత్రము వెళ్ళెదను.

2వ—బ్రతికిన బలుసాక్షులైనది బ్రతుకనచ్చు. నీకుఁ బ్రాణం
బులపై నాసయుండెనేని, నేనొకయుపాయంబుఁ జెప్పెద.
ఒప్పుకొందువా?

1వ—మంచిదైన నొప్పుకొందును.

2వ—సమీపములో నొక్కపల్లెగలదు. అందు నాన్నేహి
తుడొకఁడుగలడు. ఈ రేయి వానియింట భుజించి, రేపు
పోదము. మనమీ రేయి ప్రయాణముచేసిన, యేపులివాత
నోబడి చావవలసిన వారగుదుము.

1వ—అట్లే పోవుదము.

(ఇద్దరుకలసి స్నేహితుని యింటికేగుదురు.)

స్నేహితుడు—(ప్రవేశించి) మిత్రమా! యెక్కడనుంచి నీ
రాక?

2వ వాడు—ఇక్కడనుంచియే. ఈయన నామిత్రుడు. చీకటి
పడుటచే, యీ రేయి యిక్కడయుండనచ్చుననివచ్చితిమి.

స్నేహి—మంచిది. ఇక్కడపరుండుడు. (యిద్దరుపరుండెదరు)

తృతీయాంకము.

గీ॥

2వ నాడు—(లేచి స్నేహితునితో) మిత్రమా! ఇతడాశ్రతు
కోటిలోనివాఁడు. నాకుఁ గానలసినయుత్తరము నీనిదగ్గట
దొరకెను. నీవు వీనిని బంధించవలయును, (మూటలోని
చీటివిప్పును.) (నిష్క్రమించెదను.)

(అవనికపడును.)

4వ రంగము.

(భీముడు బంటరిగ గూర్చుండును.)

భీము—(అలోచించి) హా? మదనా? నీకింతకౌర్యంబేల? నీ
కుసుమబాణంబులన్నియు నాయందే గనపఱచవలయు
నా? ఆకోమలాంగిని, నీయస్త్రనైపుణ్యముచే, నన్ను
వరించునట్లు చేయుము. ఆమె ధనుర్విద్యయందు గూడ
మంచి నేర్పరనియేవింటిని. ఆయువతి యెప్పుడునాకింట
బడునోగదా?

అమర—(గోకులదాసుతోప్రవేశించి) మహానాహనమస్కా
రములు.

భీము—అమరసింహా? డేమమేకదా?

అమర—డేమమే?

భీము—గోకులదాస్, తక్కిననారెక్కడ? మీతండ్రియగు
సార్థంగదేవుడెంత యన్యాయముగ ప్రవర్తించుటచే,
మాకింత కష్టముపైడమె? నారాజ్యమంతయునెల్లరిజేసియు
యనియట్లుంచె

సీ॥ పట్టణంబనరాదు బల్లె యనగరాదు

నట్టెముట్టడిడచి నణగజేయు

సిరిమేటి యనరాదు సింగంబుసాటియా

గిరికుమారియైన గెలచివచ్చు

దోయాదులనరాదు తనవారనగరాదు

చొరవొందిశరములు చూపుచుండు

పుడమితేడనరాదు బుణ్యాత్ముడనరాదు

దాడినెడలి వారి దర్పమడచు

తే॥ పొలతి, శాలింతయనరాదు కాలధరుడు

భీతినొడక బల్మిని బెంగికలియు,

నూత్నసొమ్ములటజూచిన నంతనేగి,

దుడుకుతనజొచ్చి కొనితెచ్చు దుష్టుడతడు॥

తాజేయుచున్న ఘోరములకు పశ్చాత్తాపముఁ జెందుటకు మారుగా మంత్రవక్కువయ్యె? గ్రామాదుల కొల్లకొట్టియు, నాకు స్వస్థతకలుగనీయక, బ్రవర్తించెను. మాంపులు పలు కష్టము లనుభవించినగాని మరిచిమార్గములోనికి రారని, మమ్మలఁదరిమితి, కాసి మహాభి సేవేశముడల తనపట్టును యావ జ్జీవము విడువడయ్యె? ప్రతాపాదులుమరణించిరనివిని, మిమ్ము లఁజేపట్టుపలయుననిఁ దలంచితి. వేరాలోచనలేక యిక్కడనే యుండఁడు.

సీ॥ జననమునొందిరి చాళుక్యవ శము

గడియందిరి ధరణికి ఖ్యాతిమీరు

బొడమిది భీముకున్ బుడమిదిదమ్ములై
 నారంగదేవునికి గుఱ్ఱతొచు
 గెలచితిరిజగమున్ గేలిసలుపుచు రా
 జన్యచూడామణుల్ జయముఁబోరి
 గగనరాజ్యంబంత ఖడ్గంబుఁబోరి
 నాత్తోటిజగడ బు నొందిమిారు

తే॥ వీరులై చెలగుచునుండ రిరె? శూరు
 లంచు, మిమ్ముల వేనోళ్ళ నుచ్చరింప;
 పావనజలమ్మునందు బరగుబూడ్డి
 చందమైతిరి చోహన జాతిఁజేరి

సోదరా? మీరు సుఖముగా కాలముగడుపుకొనవచ్చును.
 రాజ్యవ్యవహారమంతయు మీరే చూడవలయును
 గోకుల.—సోదరా? మాకుమాత్రము యన్యని సంశ్రియించి
 యుండుటమాత్రము యిష్టమున్నదనిచూ? నీవలదన్న వె
 ల్చితిమి? మేమే కావలయునంటివేని యట్లేయుండెదము.

(నిష్క్రమించుచు)

భీము—అమరసింహ! పోయినపీడను తిరిగనెత్తిమీదఁబెట్టు
 చుంటివి “జ్ఞాతిచ్ఛేద కింతోవహక్తి” యనెడి నారోక్తి
 నీ వెరుంగవే?

అమర—అట్లనవద్దు. వీరితో బలాధ్యులగు ప్రతాపాదులు
 చనిపోయిరి. వీరివలన, యచ్చటిసంగతులు తెలుసుకొని,
 సమయము దొరకినప్పుడు, పృథ్వీరాజును తుద ముట్టింప
 వచ్చును.

భీము—మంచి యుక్తిబన్నితిరి.

అమర—మీరేల మధుమంతమునకు రాలేదు!

భీము—ఎందులకు?

అమర—మీదగ్గఱకు మధుమంతమునకు రాలేదా?

భీము—రాలేదా?

అమర—ఇచ్చినీ విషయమై, యొకజాబువ్రాసి, వాసచేత నీకుబంపితి.

భీము—శత్రువుల చేతజెక్కెనా?

అమ—చిక్కనిచో నెందులకురాదు? నీవిప్పుడు తడయుట మేలుగాదు. ఇచ్చినీని మధుమంతమునకు జేర్చితి. యామె కొఱకు దేశదేశములు తిరుగుచుండిరి. మనసైన్యములతో, మధుమంతనయుడవలయును, లేనిచో ముప్పు వాటిల్లును. గోకులదాసుని చంపనని, శాబ్దిచేయుము.

భీము—చంపుదుననియా? విరుగు.

నీ॥ బలిరిపులనిముసం బులలొగెడపినయా

హాసుదేవునియొక్క పాదమాన

వేలుపులదణిసి వెలయించినమహాసు

బావుడగు శివుని పాదమాన

అన్నింటితిండికా డౌయనలుండన

జంటమోములసామి సాహాయాన

అర్ధేందుని బిలుక మాడ్చినయిదిరా

హతాయణీశ్వరి తల్లియాన

తే॥ జననిమరణము కలిగించు శక్తికలగి
వేణువీణాస్వరముగొల్పు విద్యారాలు,
శారదాంబనుజూచియు సంతసించు,
వేదకారకుడౌ విశ్వ వేదయాన॥

అమ—ఇప్పటికి నమ్మకముఁబొడమె. పయనముగంఠః.
(సిష్క్రమిం చెదరు)
(అవనిక పడును.)

—
నవ రంగము.

మధుమంతమున మేలుకొలుపులు. తైరలోను.

(ఇచ్చినీయు రూపవతియు పరుండెదరు)

సీ॥ మేటివైనారాసి దాటిచోరునిజేసి

మేటిచారువిహార మేలుకొనుము.

కోటిరాజులలోను గోరగసోమవాద్

మేదినిరక్షిండ్డె మేలుకొనుము.

నారివైసంభృతి న్నాణమైరిపులను

మేలుగొల్పినశూర మేలుకొనుము.

హితులమాటలబట్టి యిచ్చినిన్ దెచ్చియు

మెరిసిన భీముడా మేలుకొనుము

తే॥ వీలజగువు వీలధరుడ మేలుకొనుము

కాలధరుడ వీవురహిని మేలుకొనుము

మేన్ని పేరుగాంచినధీర మేలుకొనుము

నీలనీలాంబుదసుశాలి మేలుకొనుము॥

ఇచ్చి—(ముల్కిచడిలేచి) రూపవతీ! రూపవతి, యీభవన

మొవరినై యుండును. మనమిప్పుడు యెచ్చటనుంటిమి?

రూప—(కళ్లునులుపుకొనుచు) ఏమమ్మా? పలవరించు చుం

టివి. రాహుగ్రస్థుడయినాడా రవి?

ఇచ్చి—రాహుగ్రస్థుడకాదు, మౌనములవక్త్రంబు లనెడి

గహ్వరరంబుల చేరువనుంటిమి.

రూప—ఎవరమ్మా?

ఇచ్చి—నిద్రుర లేవేషెద్దమ్మా? ఈపురంబెవ్వరిదో చెప్పుము.

నేనెప్పుడు చూచియుండ లేదు.

రూప—భవన మేమిటి?

ఇచ్చి—మందమతీ? కండ్లు తెరువుము. ఈమేడయందు మన

మెన్నడైన తిరిగితిమా? నీవీభవనమునుచూచితివా?

రూప—చూడకేమి? మనభవనము కాదా? నీవెరుగనట్లు

మాట్లాడుచుంటివి. భయముజెందకు? పరుండుము.

ఇచ్చి—(వీపుమీదచరచి) తిన్నగాచూచి నీమేడనెవ్వరిదో

చెప్పుము.

రూప—(తేరిచూచి) ఇదియొకశత్రురాజులది.

ఇచ్చి—ప్రమాదము. ప్రమాదము, తక్షణమెట్లు?

రూప—రక్షణ. భీముడా! విను.

సీ॥ మూడులోకంబు లేలెడిశౌర్యోదయో

జ్వలకీర్తి భీముడా చక్రివర్తి

సర్వలోకసురాజ్య సర్వమేలెడి నిరం

జనమూర్తి భీముడా చక్రివర్తి

విశ్వదేవార్పణ నీక్షణదీక్షితు

శతపూర్తిభీముఁడా చక్రవర్తి
నరలోకమంతయు నణగదొక్కి నపాపి

చండాలుభీముఁడా చక్రవర్తి

శే॥ మహామహులు దరిభువి మట్టగించి
సాహ్సగాంభీర్యబలుఁడుయో చక్రవర్తి
జైననుతమవలంబించు జిన్నవాఁడు
భవనమిది సోయగంబులౌ పద్మనయన

ఇచ్చి—(కూలబడి) హా! ఈశ్వర; మమ్ముల యొక్కబెబ్బు
లి గంహ్వరంబున కర్పించితీవా! రాహు గంహ్వరంబున
బడినచంద్రునిమాడ్కి నన్న భీముని గంహ్వరంబునుండి
రక్షించువారెవ్వరు. హా! రక్షణ! ఇంకెక్కడి రక్షణ

చ॥ తగవును ధర్మమేదినిని దానవునంతటి వాఁడు దిక్కులే
కగుపడి చేతఁజిక్కువని యంబుజగర్భుఁడు వ్రాసి యుండగా
జగడము సేయనెంచ రణ సాహసవాణము గల్గినన్ రహిన్
వగతునె, శక్తియులేదె; చల పాములబోలుగతి చరించనే

రూపవతీ; యీభవనంబునుండి తప్పించుభారంబు నీయది.
రూప—చేతనై నంతవరకు చేసెద. అతడు సామాన్యుఁడు
కాడు. వినుచెప్పెద.

మ॥ మునుమీ భీముని చేతఁగాదె గరుడున్ ముక్తిందుర్ సౌభద్రుఁడున్
కనకాశంతుఁడు చంద్రవంతుఁడు సనా కాద్యుసుమంత్రుఁడయనన్
గన గాలంధరు కాలనేమి కనకాం గాజానుడున్ ఘాముఁడున్
చసె నాతీరున నాతఁడెల్ల యెడలం చంపెన్ గదా రాజులన్

అమ్మా? ఆమహాగాజును గోరిన నీకేమితక్కువ. నీవలచు

టక్కు మారుగా, యారాజే నిన్నువలసె. వలదనువారుగలరె?

ఇచ్చి—ఇసికో? ఇదంతయు నెందులకు, మనమీ దుర్గమున నుండి తప్పించుమార్గము చూడుము.

రూప—అమ్మా! నేనరగి యిందుజాడలన్నియు నరసివచ్చెద.
(నిష్క్రమించుచు.)

ఇచ్చి—హా! జనకా సీవు నాకొరకెంత గుందుచుంటివో? దుష్టుండగు యీ భీముడెంతపనిచేసె, సిన్న బంధుజనులతో హంసతూలికా తల్పంబునయుండ, నేడు బంధుహీనురాలనై, యన్యగృహాంతర వాసినై, యుండవలసివచ్చె. హా! తండ్రి, నిన్నెప్పుడు జూచెద.

సీ॥ కాంచెదో, కాంచనో, కరుణతో బోచెడి
నాదుగురువునేడు గుందుచుండ
కాంచెదో; కాంచనో, కలిమిలేములు నిచ్చు
నాసాణదాయమా నాదునాధు
కాంచెదో; కాంచనో, గడుగారాబంబుగ
జూచునా పొన్నారి పసిడితమ్ము
గాంచెదో; కాంచనో, గడుబ్రేమముగ యుండు
యభయసింహుని నిక నరయ లేను

తే॥ నిముసమేనియు ననుజూడ నీలువలేని
సాజనకుడెంత గుందుచు నన్ను గాన్క
దేశదేశములదిమ్మ రుచును యుండె!
అకట! నికగాంచలేనెందు నాదుతండ్రి

దాసి—(ప్రవేశించి) హా? మాయావియగురూపవతి, మాయోపాయంబున, యీసుకుమారి కన్నెను బలవంతముగా

తృతీయాంకము.

గీ

దొంగిలించుకొనివచ్చె. ఆమె శోకభారమునకు మేరయే
లేదు. నిప్పుడే శాంతింపజేసెద. (ప్రకాశముగ) అమ్మా!
వగచిన లాభమేమి? దీన దయాపరుండగు యష్టరమేశ్వ
రుండు నన్ను నీకడకుఁబంపె.

ఇచ్చి—రూపపతీ! ఏమైన యుపాయంబుల వెదకి వచ్చితివా?
దాసి—అమ్మా! నేను రూపవతినిగాను, నీకు బ్రాణదాన
మొనర్ప బూనుకొనిన యొకదాసిని.

ఇచ్చి—ఇచ్చటి దాసివా? హా, జనకా?

సీ॥ చెలువుల కలినేలు చెలువునివదనంబు

గాంచనుగాఁబోలు కలను నేను

శ్రీమించు రహిమించు సిరిమేటియాధర

వర కుమారుని గాంచ వలకులేదె?

సిరికుమారుని నిష్ఠు సింగిణివిల్లును

కొదమతేటిని గాంచ గోర్కెలుంకె?

చంద్రగోళములోని చంద్రకిరణుఁబోలు

, నీరూపరేఖనే నెందుగాంతు

తే॥ పిన్నతనముచనుండియు బన్నుచుంటి

గాంతుఁగాంచుటకు దనువు గదలుచుండె?

నన్ను నొంటిపాటునుజేయ న్యాయమేన

నాధ; పృథ్వీశ, మహితేడ నాదునాధ॥

దాసి—అమ్మా! వగలంబొగిలిసి లాభమేమి? దీనాకరుండు
సైతము, స్వీధుఁ ష వినలేక ఉదయాక్రమగుగునకుం బోవు

చుండెను. ఇయ్యది, భీమునిభవనము. నిన్ను రూపవతి
మోసపుచ్చి, యిచ్చటకుఁదెచ్చె.

ఇచ్చి—హా, నాథ? హా సోదరా, హా జనకా, మీకునాకు
ఋణంబుఁజెల్లె. మిమ్ములఁజూచు భాగ్యంబేనునోచనిక. ఓరీ
విశ్వాసఘాతకా? నావంటి యబలలచెరబెట్టి నీవేమిసుఖం
చెదవో చూచెద, ఓరీ? కులద్రోహి, నిన్ను జంపుటకు
హిందూమతమున శూరులులేరని తలంచితివి. రావణుండే
మయ్యెనో, నీవునరీతియే? నాడు బానిసగు నాయుసురు
నీకుఁదగలకపోవునా? నీవే శూరుండవైనచో, నాచేతికొక
బాణమిచ్చి, నన్ను గెల్పుము. మాయోపాయంబున, నన్నుఁ
దెచ్చుటదగునే? అభయసింహా? నా కొఱకెంత యిక్క
టుల బొందుచుంటివో? ఓరీ, భీమా, యిచ్చినీకు మగ
శనఁబుగాదు. పౌరుషంబుగలవాఁడవైనచో, రమ్మ రణ
మునకు. హా, జనకా. తండ్రీ. (మూర్ఛిల్లును)

(అవచికపడును.)

ఇచ్చినీ కు మారి .

—————

నతుర్థాంకము.

1 వ రంగము.

(ఇచ్చినీ వసుళయు ప్రవేశించెదరు.)

ఇచ్చి—చెలి! భీముండింత కూర్చుడని యెరుంగ. సిరిసంపద
లెంతయుండిన నేమి? పేరు ప్రతిష్ఠలుండవలయును.

వసుళ—అతడు లోకకంటకుడు. భీముడుచేసిన హత్యలు
యిన్ని యనియా? తొల్లిరావణుండు. ఇప్పుడు భీముడు.
అనిగో, రూపవతి, టక్కుచు, తారుచు, వయ్యారము
తో, మహాపాకారము జేయఁబూనిన, చేడియవలె, నిశే
వచ్చుచున్నది.

రూప—(ప్రవేశించుచు.) అమ్మా! నమస్కారము.

ఇచ్చి—(కండ్లెఱ్ఱజేసి) ఛీ! శాస్తాత్మురాల! నీముఖముఁజూచిన
పంచపాపములు జుట్టుకొనును. నాయెదుటనుండి త్వరగా
లేచిపోము?

రూప—తల్లీ! నేనేమి చేసితిని.

ఇచ్చి—పాపి; అప్పటి ప్రసంగములవలన భీముని పరిచారిక
రాల వేమో యని, యనుమానముఁబొందెడి దానను.

వెంటనే నీకపటనచనంబులకు మోహితనై, యాయను
మానంబు దొలగించుచుండెడిదానను. అంతియేగాని నీవు

నాకు మహాపకారము జేయబూనిన కాల సర్పమని
యెరుంగ. ఓకృతఘ్నురాల, యింతకాలము నాయన్నము
దని, నాబట్టికట్టి తుదకుఁ జేసెడియుపకారమిదియా? నిన్ను
గోసి కాకులకు వైచినఁ బాపముండునే?

రూప—(నవ్వుచు) రాకుమారి, నేను నీకపకార మేమియు
జేయలేదు. చక్రవర్తియనందగిన యొకమహాచక్రవర్తికి
నిన్ను గూర్చి శూద్రుకు నంతోపించుటకు పోరుగా,
నన్నిట్లు నిందించుట న్యాయమా? విచార మొందులకు సుఖ
ముగాయుండును.

ఇచ్చి—ఓసీ! నీనా నాకువివాహము జేయుట. నీకీయధికార
మిచ్చిన వారెవరు. ఇంక మీదట యీవిషయము నా
యెరుట మాట్లాడినచో బ్రాణములుండవలయు.

రూప—మంచిదమ్మ, మంచిది. నీకీయాగ్రహమేల! నీమేలు
నికు తెలియదాయె. ఎవ్వరికర్మము నెవ్వరు దప్పింపగలరు
నియిష్టము. (నిష్క్రమించును.)

ఇచ్చి—ఇంతమోసగత్తెయిది నెరుగనైతి. భూలోకంబునెం
తటి వారలుండిరి.

వసు—రూపవతి సామాన్యశాలని యెంచితివి.

ఇచ్చి—అట్లెంచియే, మోసపోతిని.

(తెరలో, కీర్తన)

నాదనామక్రియ ఆట

మాయకాయము నమ్మనేల - మాయవాల్మతోటి మసలనేల
 మాయవస్త్రము కట్టనేల-యయ్యో! మాయలోబడికాలగ నేల॥మా॥
 పరకన్యలగోరగనేల - పరద్రవ్యములపై భ్రాంతిపడగనేల
 దొరతనము జూపగనేల - విన్నతతముగాని నరుల దండింపగ నేల॥మా॥
 వట్టిమాటలేటికి నాతో - బూటకంబులు నమ్మనేల
 కూటిదెయ్యంబనగరాద - పొట్టకూటికై పరకూతుగుడువనేల
 తేటపడగరాద ముమ్మాటికి - దెల్పిన నాటగ లేద॥మా॥
 తల్లి దండ్రులు యాలుబిడ్డలు వెంటరారు - కాలుచెయ్యలుడిగిరారు
 చెల్లుకాలమునందు నీతో - గడతేరబోరు॥మా॥

భిక్షాన్, దేహి,

హో॥ నమాతుం శక్యం మేనయన యుగమాశీకరతలై
 స్తనుజ్యోత్సా చేయం విఘ్నే యతి గాఢాంధతమసం
 సఖీ నామహూతిం రచయతిచ మేగంధనివహః
 రుదంతీ నాంతాం మాతాహశిత వదనాచుంబతి ముఖి॥

అమ్మా; భిక్షాన్, దేహి, ఘూర్జరలక్ష్మికి సంత 'షకర్నాయే;
 దాసి—(ప్రవేశించి) ఎవరోయి; పో.

(తెగతో)

నే నొకబిచ్చగాడను

దాసి—అయితే, పో, బిచ్చములేదు, ధర్మములేదు.

(తెరలో) ఎక్కడనుబోయెదను పెట్టువరకుబోను.

దాసి—పోక, నీ సొమ్మెన్నెన దాచిపెట్టితివా?

(తెరలో) ధర్మముచేయక, కట్టుకొనిపోవునువా?

దాసి—ఏమామాటలు?

(తెరలో)

శ్లో॥ సమాతుంశక్యమే నయనయుగళి కరతలై
స్తవశ్లోత్సావేయం విఘటియతి గాఢాంధ తమసం
సఖీ నామహూతారచయతిచ వేగంధనివహః
చైదంతి నాంతాంమాయహ సితవదనాచుంబతిముఖి!

దాసి—ఓరీ! నీకేమైన పిచ్చియా?

ఇచ్చి—ఆవచ్చిన బిచ్చగానికి కొంచెముధర్మము పెట్టుటకు
మారుగా యీరాధ్ధాతమేల? మీరాజు ధర్మముచేయ
కుండి యుండుమనెనా? చాలు చాలు? (లేచియుందరకు
బిచ్చగానివైపు నడచి) అయ్యా? తమరిదేవూరు!
(తెరలో) ఏవూరయితేనేమి; వల్లకాటివూరు? బిచ్చము
పెట్టుటకుమారుగా దిట్టించెదరా? కాశీకేబోవుచుంటిని.
ధనవ్యయమగుటచే మిమ్ముల దర్శింపవచ్చితి.

ఇచ్చి—(తనలో) ఇతనిముఖ వైఖరిజూడ, ఈశ్వరిభట్టువలె
యున్నాడు. లేనిమొడల నాచిన్నతనమున పరిచుశ్లో
కము నీతనకేలవచ్చును. నాకొరకెదుకుచు యీవేషము
నవచ్చె. (పరికాశము) మీరీపూలహారముఁ గైకొని,
కాశీకేబోవచ్చును. (యిచ్చుచు)

(తెరలో) జయం, జయం, మాత;

ఇచ్చి—(తనలో) నిజముగాయీశ్వరభట్టువలె నున్నాడు.
ఇప్పుడితఁడేగి నాజనకునితోఁ గూడివచ్చి, నన్నుగొని
పోవుదురు.

(నిష్క్రమించుచు.)

(అవనికపడుచు)

2వరంగము.

(కెలాసశిఖరము మీద, ఇచ్చినీ, వకుళ ప్రవేశించెదరు)

ఇచ్చి—ఈశిఖర మెంతయానందము గొల్పించుచుండెను?

వకుళ—నసంతకాలమునో యీశిఖర సోయగంబుఁ జెప్ప నలవియూ?

ఇచ్చి—చెలీ? యారసాలమావిసున్న యంచున్న గున్న పొదలవెదజల్లు పూలగుత్తులు, ఫారిణంబులు మాటి మాటికి దుముకుచు దట్టంబులగు పుష్పములతో, నెత్క ఘ్నరీతి కొత్కఘ్నలతో, హరిశ్చైత్ర వడిహరిణిపగిది జుఱుచుచూపులంజూచుచు, యాసంపెంగవాసనకుబ్బు చు యలరాకెడు, పూబోడులకై వలసటవలసటదిగుచు విటకాండ్రీక్రిడాంబుఁదెచ్చు పుష్పచామరంబులవలె వెలుంగుయాపూగుత్తులు, యందలిమకరందము దొలగించవలెనని రాయంచకాడు, మాటునడాగి బాణములువేయుచుండ, యిదేదియోవచ్చెడిపులియని, చందనతరువు క్రింద, జపముజేయుమునీశ్వర్లఁజూచి, జెవులునిక్క-బెట్టుకొని యెట్లుఁజూచుచుండెనో యాకురంగంబులు.

వకుళ—అమ్మా! ఆమందారతరువుక్రిందచూడుము. ఏమి యాసోయగంబు? ఈవన సోయగంబెంత వర్ణనాతీతమైనది. (వెనుకకు తిరిగి) చెలి? నూనవతియు, భీముడితే వచ్చుచున్నాడు.

(భీముడు రూపవతి ప్రవేశించి శిలావేదికపైగూర్చుండి)

భీము—నూపవతీ! నీయుగము వేయిజన్మలు లక్షైవ వీళ్లు
కొనలేను.

నూప—వాహరాజా! కష్టమనకష్టమా? నాయవస్థ దేవునకు
దెలుసు ఆనాడు మీరు సెలవిచ్చినదిమొదలు పలుకష్ట
మొలకులోనైతి.

భీము—నీమేలుమరుగజాలను.

నూప—అనునో? మీకొకకు వేచియున్న నూపవతి. (ఇచ్చినీ
దగ్గజుబోయి) తల్లీ! రాకాథి—జని పేరొందిన వీరాధి
పీరుండకుగో? వానినేనీవుదాసునిగాజేసుకొన్నది. అమ్మా!
ఆబీమదేవుడు వచ్చి నీకరుణాకటాక్షలేశమును బొంద
వేచియున్నాడు. పూర్ణచంద్రబింబమువలె, నీసుందరపద
నము నావరించియున్న మేల్పుసుగు నెక్కించుక యొత్తి
కించుకొనిన కడగంటిచూపులచే, నీతనిదానమాడించి,
గృతార్థునిగాజేయుము. ఈ రాజకుల మాక్షత్రియకులము
లో నుత్తమమగు చాళుక్యవంశము. ఇతని రాజ్యమా
యనంతమైనది. పరాక్రమా శత్రురాజుల గడగడలాడిం
పయ్యగినది. సకలసంపదలికు నిధియగు నితనివరించుట
కేలసంశయించెదవు. ఈ రాజకులవారూని ఘూర్జరరాజ్య
లక్ష్మితగుండు వశునిగాజేసుకొమ్ము!

భీము—(తనలో) మంచిమాటవైచినది.

ఇచ్చి—(కోపముతో నూపవతిని తన్నును)

నూప—రాజా! యీచుకుమారిత్వల్లని నీవే వశపరిచుకొమ్ము!
నాచేతగాదు. మరియొకసారి నడిగిన చచ్చేసరకుతన్నును.

భీము—నవ్వి; వట్టిమాట. రూపవతి? ఏమియాయాండము
రూప—ఆయాంకములన్నియు నీ కే తెలియవలెను. తన్ను
టి చిన్నచున్నాను.

భీము—రూపవతి? ఏమి నానుందరవిగ్రహ నాయగ. బు.

సీ॥ వన్నెలొక్క డిదళొక్క పున గూడియుండెడి
కమ్మగులాది పూ వెమ్మెగుల్కె
చల్లవీణ తాంతు చక్కమైగాంచు
దళకుగ మ్మాయు వలపుదెలపె
రివిక వొడగినట్లు రంగారుదెలిగంధ
పొదవిన చంద్రులు నందమయ్యె
దలపవైతాచి నందెలమిదదగుసొసె
గజబీజినాచీత కమ్మనయ్యె

తే॥ నెటులసాధించెదయికిను నేనుదీసి

• తివిరి, నెలువలెబ్రతిసేయు తలకమిప్పు
జగుజవ్వాల్నులకు, గుబ్బ స్తనములకుచు
నచ్చిలుక పలుకులుమెడ యందమునకు

యటువంటి పూలబంతి నిచ్చుగొట్టిన కందునా? పూలబంతి
కంటె మృదునగు నీపొదతలమెక్కడ? అది తాకినంతమాత్ర
మున నొప్పి జనించుకొక్కడ? వట్టిమాట. అట్టి మృదుపద
తాండవంబు లభించినందులకు సంతోషించుటన మాకుగా
గుండెదవేల? ఆపాదఘాతమునాగుండెయందు దగ్గలిక నే
నెంతసంతోషించెదను. నాకట్టిభాగ్యము లభింపలేదు. నీవే
ధన్యురాలవు. జన్మమన నీదేజన్మము.

రూప—నాభా గ్యము మండిన ట్టేయున్నది. మోహంధుడవై
యున్న నీకీమెపాదతలను, పుష్పముకంటె మృదువుగా
నున్నట్లు తోడవచ్చును. కాని నాకది వజ్రముకంటె
కొంచెము గట్టిగానేయున్నది.

భీము—(ముంచుకు నడచి) ఓ జగన్మోహనాకారి!

నీ॥ ఈనాతిఛాయతో నెనగాక గాఁబోలు

శరభముల్ గుహలలో బరగుటెల్ల

నీబాలనడకతో నెనగాకగాఁబోలు

భద్రదేభములడవిఁ బారుటెల్ల

నీచెలిచూడ్కితో నెనగాకగాఁబోలు

హరిణముల్ పొదలలో మరగుటెల్ల

నీనారి ఘనవేణి నెనగాకగాఁబోలు

ఫణులు పుట్టుబొచ్చి బరగుటెల్ల

తే॥ నీనెలతజేరికాబోలు నించువింటి

శూలితన కుండయు జగము జూచుటెల్ల

నీలలనసృష్టిజేసెగాఁ బోలుధాత

దీనిరూపున కచ్చెర్చో గనగనేను॥

యువతీ! నీమృదు పాదములతో నీదీనురాలినిగాక, నన్నే
తన్నినవో, నెంత యానందింతునో కగా? ఎంత కృతార్థుడ
నాదునుగదా? నిన్ను మోసపుచ్చి తెచ్చుటచే కృతాపరాధుడ
నగు, నాగుండెల పైదన్నము. నిబాహుపాశములచే బంధిం
పుము. పాపమేమియు నెరుగని రూపవతినే ను దన్నితివి. చిర
కాలమునుండియు నీసౌందర్యమును వినుచు, సుందరరూపము

చూడలేకఁ బోవుటచే, యెడతెగని తాపముచే కాలము
గడుపుచుండ, నీయస్త్రవిద్యానైపుణ్యముఁ దెచ్చు, బాణము
నాకంటఁబడినది. అప్పటినుంచియు నామస్సునీయందు వివక్షా
రుచున్నది. పవిత్రమగు బరమాను వంశముఁబొడమి సౌంద
ర్యము కు, సద్గుణమునకు నిధానమై ప్రాయమునకుఁ జిన్న
దానవయ్య నీబాణవిద్య నావంటి మహావీరుని మేప్పించినది.
కావున నీయందు నాకెంత గౌరవమో, యెట్టియనురాగము
మొలకఁ లెత్తవలయునో చెప్పవలయునా?

నీ॥ కిలికి; నీవాల్జూపు గల్వారములగప్పి
లలనః నీకరపల్లవములను బొదవి
చెలువ; నీనెమ్మొనూ శ్రీసంపెనలయందె
రమణి. నీమేనున రంగుజల్లి
నారి? నీబాహు మృణాలంబులను జేర్చి
సఖి! నీజడసౌరు చందమమర
నెలతరో! హరినీల ములబోలు యందమా
కురులిల గుదురుగా గూడియుండ

తే॥ చాన? నీరాగైలిమలయ గానమొప్పు,
సఖయ; నీశేలపిందుశ్రీ చంద్రసాటి,
సరసమాడుచు నీవు నాసరసనిలచు
భాగ్యమింక నెన్నఁడో గదా భాగ్యరాసి

ఇచ్చి—రాజా! నాకు నీయందనురాగము. గల్గినచు గలుగ
వచ్చుచు. మానవకోటి స్వభావము కాదనుచు రెవరు,
కాని మాత్రమిది నీకీయనని స్పష్టముగా జెప్పినను, నాకు

నీయ దనురాగము లేనట్లు నీపరిచారికయగు మాపవతి
వలన; విషయము యిటులుండవుగాన మొండిపట్టుబట్టి నన్ను
మోసపుచ్చి తెన్నుట రాజనీతి కాదు. నీవు నాయస్త్ర
చాతుర్యమునకు వలచినట్లు నేనుక రాజ కుమారుని
యస్త్ర నైపుణ్యమునకుఁ జేర్చితిని. నీవునన్ను సగౌరవ
ముగా విడుదలఁజేసి పంపితివా. శాశ్వతమైన కీర్తినిఁ
బొందెదవు. (నిష్క్రమించెదరు.)

(అవనిక పడును.)

తీవ రంగము.

దైతహరిమారుడు మంత్రీయుతుడై గూర్పుండును.

దైత—హా? దైనవా? కలనైనను, నిట్లుజరుగునని తలంచ
లేదు, హా! ఇట్లు నికెంత యిక్కట్లులు సంభవించినను.

ఉ॥ అక్కలురాల పల్లలలు తెయిబుకళ్ళను చెధితికొ యిటూ
జక్కగజేయకామహిని చానువతి పరిపూర్ణతోడకా
యక్కలైకొ తెలంగుడిడ సంకములకొ నిధి, యిచ్చి నికొనికొ
మక్కకజేర్చి ముద్దిపట భాగ్యముఁజెల్లె ఋణానుబంధముక॥

మంత్రీ—రాజా? నిట్లు విచారించిన లాభ మేమి? చెప్పుడి
మీదగాని తెలయ గలదు. ఇచ్చినీ కొఱ కేగిన చాదులిం
కనురాలేదు. కారణమేమియో తెలియదు.

(తెరలో కలకలము.)

(వలుగు పోయినప్పుడు అధయసిహుడు పట్టుకొనివచ్చి.)

1వ వాడు—మహారాజా! దండాలు, దండాలు.

2వ వాడు—అయ్యా! ఈదొంగ నా కగుహలో మోకకెను.

3వ వాడు—ప్రాణం బోయేవాడిలాగున్నాడు. పాపంబని తీసికొనివచ్చాడు. ఏలినోచి యిష్టం.

జైతు—(లేచి) ఓహో? అభయసింహుడా? అభయసింహో, నీకీరూప మేమి? నీకీట్టి గూపదయెల్ల సంభవించెను. ఇచ్చినీ గుమాడియెక్కడ నీచామెకేమైన నపకారీగూఁ జేయ దలచితివా?

అభ—మహాప్రభూ? నాతప్పులనున్నీపుడు. నే జేసిన దోష మేమియు లేదు. ఇచ్చినపద్ద చనువుగ వర్తించు చున్న గూపవతితో స్నేహముచేసి, యామెకు చాయందచు దొంగిముగల్గునట్లు చేయమనెడిది. యాగుమ్మనాలు నా ధనమాంతఃకాలాగి, తుదకు నన్నయచ లేశ్వరాలయమున కుఁబోన నున్న రాజకుమార్తెకు సాయమురమ్మని'వేడ నే నందుల కంగీకరించితి, రాజకుమార్తె స్వామిదర్శిన్మాధవ వెల్పినది. స్వామివిదర్శించి, తిరుగుమార్గమున, నక్కడొక బైరాగియుండెనని నూపవతిని దీసుకొనిపోయెను. అక్కడ నేమిజరిగెనో నాకందెలియదు. నూపవతి నన్నును దీసుకొని పోయెను. ఆబైరాగి నాకొక వనమూలిక యిచ్చెదననియు చెప్పి, నూపవతిని పోవచ్చునని చెప్పి, నన్నొక పర్వత శిఖరముమీదకుఁ దీసికొనిబోయి, యొక చోటఁగూర్చుండఁబెట్టి “ఇభుడేవచ్చెదనని” చెప్పిపోయి మరికొంతసేపటికి పనుగురు మనుష్యులతోవచ్చి నన్ను పట్టుకొని బంధించి యొక కొండగృహలోవైచి యాబై

రాగి నన్నుఁజూచి, “ఓయీ! నీవిట్లేయుండుము, నిన్ను
వదలినచో, నీనాయాగడమునకుఁబోయి, నల్వరతోఁ
జెప్పి, రాకుమారిని దీసికొనిపోకుండ యాటంకముగా
వింతువు. చావసిద్ధముగనున్న వీరునన్నుఁ దీసికొనివచ్చిరి.
జైతు—నీవు స్వస్థుడైనవిమ్మట, యిచ్చినీజాడలరయుము.
(అభయసింహుడు నలుగురు నిష్క్రమింతురు)

జైతు—హా! కూతుర? నీకెంతయిక్కట్టులు సంభవించినవి. ఆ
దుర్మాత్ముండగు భీమునిమీదనే నాకరుమానము. ముక్కు
పచ్చలారని పసిబాలికను దొంగిలించుకొనిబోయిన, నర
కముగాక స్వర్గమా?

శా॥ భూజాస్పర రాశితోద్ధతిబలా బోళాహ, భీముఁ యిలన్
దేశాంత్యా)సియుతాట్టహాసవిసర ద్ధీర్ఘమయూభాళి, యా
హాసాంద్రా)యుతమైన సైన్యములతో హాకారమున్ నెంచనీ,
నీభా; కృష్ణమహిజుడై వదరు యా తుచ్చున్ నెగుల్చెద్దానన్॥

(తెరలో కలకలము)

జైతు—ఏమియా? కలకలము.

(నలుగురుమనుష్యులు రెంజికనిఁ దీసికొనివచ్చెదరు)

1వ—మహాప్రభూ డండాలు డండాలూ ఈశ్వరయ్యగారా
యనగారిని మీదగ్గఱ యుంచమనిరి.

జైతు—ఓయీ! మీదేవూరు ఎవ్వనిబంటువు.

ఈశ్వర—(ప్రవేశించి) మహారాజ నమస్కారము.

జైతు—గుణవర్యా? నీనా ఫీఠం బలంకరింపుము. ఇతఁ
డెవ్వఁడు.

ఈశ్వర—రాజా! ఇతడొక శత్రుకోటినివాడు మన
యిచ్చినదొంగల వాతఁడైనతరువాత, నేను నాయాగ్రా
మములందిగుచు మధుమంతమునకుఁ జేరితిని. అక్కడ
నెంతమాత్రము ఇచ్చినజాడలుఁ దెలియలేదు. అక్కడ
నుండిబయలుదేరి నండకారణ్యాప్రాంతములలోఁ దిరుగు
చుంటిని ఇతఁడు వీనిభార్యచేసిన సుభాషణవల్ల నాకను
మానముకలిగి వీని వెంబడించితి. నామిత్రుని సాయ
మున వీని బంధించి, కావలసిన యుత్తరములు వీనిద్గ్గట
యుండుటచే వాటినిఁగైకొని, మధుమంతమునకుఁ జేరితిని.
రాజా! యీహారమెవ్వరిదో చూడుము (యిచ్చును)

జైతు—(పుచ్చుకొని) ఇయ్యది, ఇచ్చినదికాదా? ఎట్లువచ్చె
కడువెంతగాయున్నది ఎచ్చటదొరకెను.

ఈశ్వర—మధుమంతమునకాగి, యచ్చట మారువేషమున
యావూరునంతయు గుఱ్ఱమొరుచు, తుదకు రాజమంది
రమునకేగి, యచ్చట ఇచ్చినికి బ్రీయమగు శ్లోకముచది
వితీ. అంతయామె బైటకువచ్చి, నాకిది నానవాలుగా
యిచ్చెను. అమె కడుదీనీవదనమై యుండెను. మనము
త్వరగా యుద్ధసన్నాహము జేయవలయును.

జైత—ఇచ్చినీ; నేనెంత కఠినుండ,

నీ! మంచిగుణములతో మసలు వసితయా నా

పుత్రినిఁ గావరే పూజ్యులా?

శమదమాన్వితసత్య శాంతస్వభావతీ

కొమరిని నోమరే కొలకులార?

జననముదాదిగా సర్వేశ్వరుని గొల్చు
 సుదతిని బోవరే శూరులార?
 బాణజాలములోను ప్రతిఘటింపని శాధు
 కూతురక్షింపరే కొండలార?.

తే॥ నీతికోవిదవతి నిత్య సత్యవతియు
 యిచ్చిని గావరే? భూలోకయిందుగ్గిలార?
 చంద్రుతో సాటిరాలును సాకరయ్యా!
 కన్య పసిబాలికను మీరు గరుణఁ బోవ
 (నిష్క్రమించెరకు.)
 (అవనిక పడుచు.)

4 వ రంగము

(ఇచ్చినీ వకుళయు ప్రవేశించెదరు)

ఇచ్చిని—సఖయ; నేడు మనము కైలాసగిరి ప్రాంతముల
 కేగుదమా? యందలి వేడుక నరయవచ్చు.

వకుళ—ఏమి వేడుకల జూచుటకు?

ఇచ్చి—మాత్రండ్రిగారు చతురంగబలములతో వచ్చియున్నాడు.

వకుళ—ఆంతదూరమేల? ఇదిగో; యీవైపున జూడుము.

అసైన్యమే యాబూగడసైన్యము.

ఇచ్చి—చూచి—ఆ. ఆ... చూచితి. ఎక్కనే చప్పుడు.

వకుళ—(తిరిగిచూచి) భీముండితే వచ్చుచుండెను,

భీముడు—(ప్రవేశించి) ఆహా! యీసుకుమారి, యీమురి

పెంపుల వమ్యారి, నాయారవ ప్రాణముగదా, యీనే

డియ అందరి బన్నయందమా! నారాణి శాదా!

సీ॥ బంగారుగుబ్బలఁ బక్కకునొత్తినా
ముద్దుచెల్లిఁచెడి యందకతై
మునుపఁటినాటించి నన్ను నాలించినా
తమకంబుఁదీర్చెడి తెలియబోయి
వలపుగానిచ్చి వగులఁదేలించియును నా
కోర్కెలుదీర్చెడి కోమలాంగి
చిఱునవ్వుకుల్కియు చంగునలేచినా
వగల్గమరపెడిదీ వగపులాడి

తే॥ మక్కువనొసంగి మనసు నొక్కసంగి
గారవించు గొమ్మయుయా బంగారుబొమ్మ
కమలభవుని విద్యలకును కమ్మతావి
కెన్నటికిఁ జేరునావంత తెపుడుదీగు॥

ఓహూ! మీరలేదియో చేయుచున్నారు?

వకుళ— మహారాజా? మేముచేయునదేమున్నది.

భీము—మీరుఁజేయుటకు బనులులేవా? పోనిమ్ము; ఆ బూ
గడ్డ సైన్యములకు ఘోరగ్రాసైన్యముల బలాబల మరయు
చుంటిరా?

వకు—అబలలమగు మాకు సైన్యములఁజూచునంతటి ధైర్య
ములేదు.

భీము—నీకు లేకఁబోయిన బోవచ్చును, గాని యిచ్చినీకి
మాత్రము యిటువంటి సైన్యము లెక్కయా? బాల?
నీతండ్రి సైన్యములఁ జూచుటకు వచ్చితివా?

ఇచ్చి—ఁదో.

భీము—నీయందమునకు రంభ సాటివచ్చునే? త్రిలోక మోహ
నాకారివి.

ఇచ్చి—నాయంద మేమియుఁ బొగడనవసర మేమియు లేదు.

భీము—ఇందలి పొగడుట యేమున్నది నాసామ్రాజ్యవైభ
మును యొక్కకంటితోఁ జూచి, రెండవకంటితో నీతండ్రి
రాజ్యముఁ జూడుము వనితా!

సీ॥ భీకరవేది పేర్లక్షణ లక్షితం

• జరగుచుండెడివియకా భద్రజాత
బాండ్యకేకయచోళ బాంచాల్విదితములౌ
కొఱలు శ్రీవృక్షకీ ఘోటకములు
ముల్లోకమున పదు నాల్గుజాతులమీరు
బద్ధినీవంశ సౌభాగ్యవతులు
గడువిదితములైన గంగణగోమేది

గాంచనాదితవస్తు కల్మిగలిగి

తే॥ సర్వకాలములందును సన్నులిచ్చు

రాజులను చూడుమాసఖ రయమునన్ను
గోరి, సుఖముల బొందుమా కోమలాంగి
నన్ను మించువాఁడగులడె నత్యకొమ్మ॥

ఇచ్చి—ఎంతయున్న నేమి, బుద్ధి చాతుర్యము గావలయుగాని
తక్కినవాటితో నేమిప్రయోజనము;

చ॥ బలములు సూపుయిట్టునటు బట్కితిభీముడవే? గురోక్తము
ల్వలుక నెగాని బుద్ధియును బర్వదు నిన్ను గడుర్విపాలుగా
వలసి యిటాడుచుంటివిల బలొన్మృతు జన్మజారువంబు, ని
ర్మలనవగాంతి గాంచు సనుమాతోని నిల్వము చూచెదవన్నియు॥

భీము—బోటి? ఏటిమాటలు

చ॥ మదనదవాల మొందుచునె ముగ్ధుమటంచు నిక్షయం
దచెరుగనేను గుందుచును నేదిని పల్కెదేమి కోపనా?
చదలునగంటి నీదుసో చన్నులకైవడి నాదుచిత్తము
పదపదయింతయేల; యిల్లరాతివివైతిని నీవునాతికో?

అబలా, యిప్పటి సుఖంబు బోగొట్టుకొని యెన్నబోరానున్న
సుఖంబుల గోరెదవేల?

ఇచ్చి—నీముద్దును చెల్లించుటకు నేనెవ్వతెను,

భీము—నీవా? నన్ను నేలునాభాగ్యదేవతవు (దగ్గరకుబోవును)

ఇచ్చి—ఓరీ వాచాట దూరముగానుండుము.

చ॥ అమితపదాసమూర్జుతుడె నంచుగర్వము మానవేమో, న
వ్యమదదురంధుడె బెటుగ వారిబలాలుల పృథ్వికైతిలో
యమపురి బ్రతునేకులు మహాబలులు ప్రభునొద్దగానవా?
యమపురిజేర్తు నిక్కువము భీముడె నింక ధరాతలంబునకా?

భీము—కొంతా? అంతయేల; నేజెప్పుదానికీ సమాధానము
జెప్పుము.

నీ॥ నీరజారాతిని గోరగలేదె, దే

వఱుషుల పాలిటి వజ్రపాణి

ఇచ్చి—నీరజారాతిని గోరియేకద, యాతా

పసిచేత మహిభంగ బాటునొందె

భీము—గురుభార్యతో శశి నూడగలేదె? మా

శీతాంశుడేమయ్యె చంద్రవదన

ఇచ్చి—గురుభార్యతో శశి నూడుటచేగాదె?

మేనగళంకము గానలేదె?

భీము—సీతను రావణుం డెత్తుకొని జనగా

నాతనికేమి కొరంతజెందె;

ఇచ్చి—సీతను రావణుం డెత్తుకొని జనుట

చేగదా రామునిచేతనీలై

భీము—తే॥ తాపసుల నంతవారిల తలిరు బోండ్ల

గొంచినంతనె మోహమున్ గలియలేదె

ఇచ్చి—అదియె? తాపసులకుగదా యాతపోమ

హిమలు గుంటగలిపెడి విధములురాజ.

భీము—బలిమినిగలిసిననేమి చేసెదవు.

ఇచ్చి—నన్ను గలియుటకు నలుమోముల దేవునికైన దిర

మా? ఎందుకు చెడిపోయెదవు, రాజ్యభ్రష్టుతయేగాక,

ప్రాణ హానికూడ సంభవించును. ముందు రాబోవు కష్ట

ముల జూచుకొమ్ము. నేను త్రికరణశుద్ధిగా జెప్పుమాటలు

నాలకింపుము.

ఉ॥ ఏను నిజంబుగా నృపు పయి మదియించిన దాననేని నా

పైనియు పృథ్వీరాజునను బత్నిగ జేకొనుమాట తథ్యమా

నేని, యిలాతలంబుననె నీదుకల్లత్రయితంబుగాను మి

త్రానుజు ద్రింపలేన; మహి దక్షుణ దిక్పటమున్ బోగోరెదన్

భీము—వనితా? ఏటికీ ప్రతిజ్ఞలు. పృథ్వీరాజుసంగతి నాకు

దెలియదా? ఆమహారాజు పరాక్రమమెట్టిదో దెల్పెద?

(నవ్వి హేళనతో)

ఉ॥ పృథ్వీరాజుతానె బలవంతుఁడు నాతో విరోధమున్ గల్గం

గాతఁడు నాని తండ్రినిలనంతకు జెంతకుఁ బంపగాను, మొ

క్కింతయు జేయలేక బరగాతఁడు, నిన్నును నేలుటిటి యో

యింతియో! నన్ను బొందుమిక జింతలులేకను యుండుమా సఖీ.

ఇచ్చి—హా? నాకు దిక్కెవరు. ఓదీనకా? ఆపదోధార కా?

• పీలు—రూపకము.

పుష్పినాథ సమోహనా శ్వేతవాహనా ॥పల్ల॥

1. ఎన్ని విధంబుల నిశ్చీయడ పన్నుతింతును
పన్నగళయన నీకు నేమచి విన్నవింతును ॥పృ॥

అరయ నామిద దయయుంచి భారము బాపవె
యశమర లేకింక నాపై గరుణజాపజే ॥పృ॥

భీము—ఏ దేవునివేడిన లాభమేమి? (నవ్వి) నాకన్న దిక్కె
వరు, సచ్చరితా? ఉన్నదానిని బోగొట్టుకొనిన లాభ
మేమి? నామాటవిని నన్ను నేలుకొంటివేని నాయనంత
రాజ్యమంతటికి పట్టపురాణిగ జేసెద. నేనొకటి కోరెద
దీర్చెదవా?

ఇచ్చి—మంచిపనియైన చేసెద?

భీము—యువతీ? ఏమియులేదు. నీబాణవిద్య జూడవలయు
నని కోర్కెజనించినది.

ఇచ్చి—బాణవిద్యయందు నీకన్న నేర్పరి ననియా?

భీము—నేర్పరివనియె?

ఇచ్చి—నాదగ్గఱబాణములులేవు.

భీము—బాణములకేమి? ఇవిగోబాణములు. (బాణములు
యిచ్చును.) కన్నలారా; నీబాణవిద్య గొంచుభౌగ్యము
గాంచగలిగితిని. దేవుడునిన్నునాకు గూర్చినందులకుయా
పుండరీకాక్షుడు వందనీయుడు.

ఇచ్చి—(బాణముతీసుకొని) ఓరోరే. ఇప్పుడు బేరిలిన బలు
కులెప్పుడు బలుకకుము. నా బాణప్రయోగ మహాత్యము
వలనన్న నీమనసుకుదురు పరచుకొని నన్నంపుము. ఇదిగో
బాణముసంధించితిని (బాణమువిడచును)

(తెరలోఢంమనిధ్వని)

భీమ—ఆహా! ఎంతలోయాకోటపెక్కెము గొట్టితివి. నేటికి
చాలు. బ్రతికిన బలుసాకులేని బ్రతుకవచ్చును.

(ఆవనికవ్రాలును)

౯ వ రంగము

(కైలాసగిరియందు మంజరీ, సుఖోష, యిద్దరుప్రవేశించెదరు)

మంజు—చెలీ; భీమరాజెంతగట్టివాడే?

సుఖో—గట్టివాడని నీవనుకొనుము. వెట్టివాడు.

మంజు—వెట్టివాడై తే యిచ్చినీని నేలదెచ్చును.

సుఖో—తెచ్చుటవరకె సుఖించెనా?

మంజు—సుఖించలేదా? మొన్న భీముడి మందిరంబున, ఇ

చ్చినీతోసరసంబు లాడుచుండలేదా?

సుఖో—నీకంత బాగుగా దెలసినది.

మంజు—అదికాదే? భీముడునవ్వుచు యామెనుబట్టబోయెను.

సుఖో—నీయుద్దేశ మెట్లాయుంది.

మంజు—యుద్దేశ మేమియులేదు. ఆమెయొడంబడలేదు. ఈ

యనగారేమి యామెపెట్లాడ గంకణము గట్టినాడు.

ము గొప్పించుచుండెను. చూచితివా? (బాణము ముందర పడును) ఆహా! వీడెవడో విల్లునమ్ములదాల్చినాడు. పింట బాణము సంధించినాడు. నన్నే గుర్రచూచి గొట్టుటకు బ్రయత్నము జేయుచున్నాడు. ఏమిజరుగునో యిక్కడనుండియే కనుగొనెదను. (మరియొక బాణమును చీటిని కట్టి ముందరపడును) ఆహా! ఇదేమివంత. ఇది వాడియైన బాణము. ఇదిదగిలినచో ప్రమాదము తప్పక వాటిల్లును. లక్ష్మశుద్ధిగలవాడు, విలువిద్యయును నేర్చుగలవాడు, దూరస్థమగువస్తువులనుగూడ వేయగలవాడు, ఈ బాణమును యింతదగ్గరగా వేసినాడు, ఇయ్యదిచూడ పూర్వ కాలంబున, భారతయుద్ధమందు, భీష్మ యర్జనుల కుశల వార్తలుదెల్పు బాణమైయుండనోపు. దీనియందేదియో చీటిని గట్టియున్నది. (తీసి వకుళకు యిచ్చును.)

వకుళ — (చదువు చదువుచు) కన్యామణి, నీకు సంభవించిన దుఃఖమునకు మేరయేలేదు. అందులోనీవు గానరామిచే నీతండ్రి తీరని దుఃఖములో మునిగియుండెను ఆనాడు బిచ్చగాని వేషమునవచ్చి, నీవిచ్చినహారము నీతండ్రికింజూపి కొంత శాంతింపజేసితిని. భీమదేవుండిక్కడకు రాకము నుపేవచ్చి, నిన్ను గొంపోవలయునని తలచితిమికాని వీలు కాదయ్యె? మేమిచ్చుటకు నచ్చినప్పటినుండియు, నీదర్శనముచేసి, మావృత్తాంతము నీకు దెల్పవలయునని, నెంతయో ప్రయత్నము జేసితిమి కాని విఫలమయ్యెను. మేమిప్పుడు కోటయందు బ్రవేశించుటకు వీలులేదు.

అనులకు నేదైన యొక యుపాయముకొఱకు యీపర్వత
మందు తిరుగుచుంటిని. భీమునిజయించుటకు నీలులేనిస్థితి
లోయుంటిమి. గాన బుద్ధిశాలివిగాన, యేదియైన యొక
యుపాయమును వెదకి, తేవువచ్చెదగాన, నాకు బాణము
ద్వార పంపవలయును.

ఇట్లు,

ఈశ్వరభట్టు.

ఇచ్చి—అహా? ఈశ్వరభట్టు విశారదత్వము, సమయసూ-
క్తికి మాకుటుంబమునందున్నప్రేమ, యేమని చెప్పుదును.

ఇ చ్చి నీ కు మ్మారి.

పంచమాంకము.

1వ రంగము.

(ఢిల్లీలో పృథ్వీరాజు కొల్లుదీర్చుట.)

పృథ్వీ—(విచారిమున) నాపినితండ్రి యన్యాయముగ ప్రతాపాదుల జంపిననాటినుండియు నామనస్సును జెందుచున్న మనోవేదనకు మేరయేలేదు.

తే॥ కొద్దికీడుచుచేసియు కొలదిగాక
శాశ్వత కళంకంబూనెను చలువతేడు
నటులనే ప్రతాపాదుల నరయజంపి
మాటబోదు యీభువినుందు మచ్చవోలె?

అయినను గతించినదానికి వగచినలాభమేమి? ఇంక గరుణరాజును నిందించినను సంహరించినను లాభములేదు. చచ్చిన ప్రతాపాదులు బ్రతికిరారు. వారిని జంపించిననెడి యపవాద మెప్పటికిబోదు. నాచిరకాలమునుండియు యీ భీమునితోటి వైరము పొసగునాయని సమయముకొరకు వేచియుంటిని. కాని సమయము దొరకలేదయ్యె? (ఆలోచించి) నాజనకుని జంపిన పగను దీర్చుకొనుటకై సమయము దొరకదయ్యె. దుండగీడగు యాదుష్టుండెప్పుడు నాకరనాలమున కెరయున్నాయని గంపెడాసతోయుంటిని.

బంటో—మహారాజా నమస్కారములు—? దావారికుండొ
కండు తమ నర్మనార్థము వేచియున్నాడు.

పృథ్వీ—తీసుకొనిరమ్ము? (బంటోతు నిష్క్రమించి దావా
రికుని వెంటపెట్టుకుని ప్రవేశించి నిష్క్రమించును.)

దావారి—మహారాజా, జైతరమారుడు మీకొక జాబు
నిమ్మనెను. ఇదుగో? (ఇచ్చును.)

పృథ్వీ—ఏది? (అందిపుచ్చుకొని) మత్రిచదువుము (ఇచ్చును.)

మంత్రీ—మహాప్రసాదము (తీసుకొని!)

రాజేంద్రా; నేను మిమ్మును విధిప్రకారం బెండ్లాడకపోయి
నను చిరకాలమునుండి మీ సద్గుణములమీనుచు మీ పాద
సేవచేయుటకే నామది తలపోయుచు మీ రూపమునే నా
హృదయమునందునిలిపి పూజించి మిమ్మును 'నా ప్రాణ
ప్రియా' యనెడి పవిత్రాక్షరములతో బిలచుట కరుజ్ఞుని
డు. నేచుత్తమమగు పరమారువంశమున బొడమిడిని అందు
లో నన్నివిధముల వన్నెగాంచిన బరమారు కుమారికను.
మీయొక్కగుణశీలములవిని న్నామనస్సు యిదివరకె యర్పిం
చితి. మనమున వరించినపురుషుండు భర్తయగుట సంవియము
లేదు. యిట్లుండ ఘోర్జరదేశంబేలు భీముడు నన్ను జెరగొని
యెను. మాతండ్రి సైన్యసమేతుడై మధుమంతమునకువచ్చి
భీముని నెదిరింప లేక యూరకుండెను. వారొక పేళ త్రెగించి
పోరినచిమరణమే. పరామ్రకవంశాలివగునీవునన్నివిడపించుట

భర్తము. త్రికర్ణములతో మనస్సెప్రధానము. మీరు నాకు
భర్తవెయ్యుకొన్నచో బరగృహితనగు నన్ను విడిపించవల

యును. మీగు నన్ను వరించకపోయినను రక్షించ తగిన దానను. ఒక రాజకుమారిక యన్యగృహవాసియై యున్నప్పుడు వీరవంతులు యా యబలను, చెరనుండి విడిపించుట రాజనీతి లక్షణము. పాలవంటివంశమున జనించి నాను. హిందూయువతిని, మీవంటిధర్మజ్ఞులు సొకష్టములు తొలగించి సనాతన ధర్మము స్థాపింప కంకణముగట్టుకొని శత్రువులను మూడి నన్ను రక్షింపుము.

ఇట్లు.

మీదాసురాలు.

ఇచ్చినీకుమారి.

పృథ్వీ—(గోషముతో) ఏమి? అన్నా; ఎంతటిదారుణ కృత్యముల యొనర్చుచుండెను. దారుణమగువార్త? కటకటా; ఎట్టియిక్కట్టులకు లోనై యె నాప్రాణసఖి. జగదేక వీరుండని యెరుంగఁడు కాబోలు. హాఇచ్చినీ యెంతకష్టముల గల్పించితే. మందాడనై యూరకుంటినే?

సీ॥ నాప్రాణ లలితాంగి నాజ్ఞాపదామము

నావలపులచెలి నాదుకాంత

నాభాగధేయము నాపైడిహారము

నాముత్యములదండ నాదులేమ

నాపంచప్రాణము నాపాలిటి కలికి

నామేను సఖియమా నాదుకొమ్మ

నాబంగరుకలికి నారతనాలకొ

మ్మ; పలుకులయువతి మరలజూడ

తే. భాగ్యములపేటి, పక్కిని బంధుజనుల
కాష్టాదములిచ్చు యిచ్చినిఁ గాయనోప
గాళ్ళు, చేతులువిరిగిన కట్టెబోలె
యున్నవాడ మహిఁ యందు నేను నేడు.

(ఆలోచించి) మంత్రిహిత నామంతులారా? ఆకన్యామణిం
రక్షించుట యుత్తమము. అదియుగాక హిందూయువతీని,
యన్యమతావలంబికుఁడు చెరబెట్టుటయు, నేనూరకుండుటయు
యామెనన్ను వరించగా, యానీచుఁడెత్తుకొనిబోయెను. అది
రాజనీతికి విరుద్ధము. నాతఁడ్రక్షినిజంపిన యిష్టయునేడు దీక్షు
కొనవచ్చును. యుద్ధసన్నాహం బొనర్చుడు.

(అవనిక వడును.)

2వ రంగము.

(ఘోష్టర దేశములో జైత్రపరమారుడు పృథ్వీరాజు
ప్రవేశించుట.)

జైత్ర—రాజేంద్ర? నీవు సైన్యసమేతుడవై, మాకు దోడువ
చ్చినందుకెంతయో సంతసింపచుంటిని. ఇక భీమునివలన
మాకెట్టి భయములేదు.

పృథ్వీ—రాజా? భీముని సైన్యములు సామాన్యములుగావు.
మనముముందుగా యుద్ధమునకేగడగినచో నెన్నిదినములు
బట్టినో? ఈలోపుగ మనమారాకుమారుని విడుదలజేయ
వలయును. అమె మనచేజక్కిన తరువాత నేమిచేసినను
విచారముండదు. తగినముపాయముదొరకినచో యామెను
క్షమించుటయేముఖ్యము.

జైత—ఇప్పుడు జైతుడు కడుజాగరూకుడై మెలంగుచు, తగు ప్రయత్నములు చేయుచున్నాడు మనముముందుగ యుద్ధమునకుఁజొచ్చిన భీముఁడురాడు. అంతియేగాక దుర్గము లోనుండియే పోరునల్ప నిశ్చయించినాడు.

పృథ్వీ—ఇప్పుడు ఎంత సైన్యమున్నది.

జైత—ఎంతయనవేల, లక్షయాబదివేల సైన్యములు కంటికి నిద్దురలేకుండ పనిజేయుచుండిరి. భీముఁడు దుర్గాధిపతియైనాడు.

పృథ్వీ—దుర్గాధిపతియూ?

జైత—అంతియేగాక మనముదలపడి పోరునల్పు నంతవరకు, నాలమునకు రాడట. నిన్నటి రోజుననే, నన్దిలపురంబుకు, మొకజాబువాసి సైన్యముల దీసుకొని రావలయునని పంపినాడు.

పృథ్వీ—కానిమ్మ! నేనుండ నేమియు భయములేదు.

జైత—తనదుర్గములోనికి నెవ్వరు రాకుండు నటుల రక్షక భటుల కాజ్ఞాపించెను,

పృథ్వీ—దుర్గద్వారములు బంధించినాడు కాబోలు.

జైత—జయించుట కష్టము.

పృథ్వీ—(రోషముతో) జయించుట కష్టమా? ఎంతమాటంటివి? నేనాభీముని వధించ లేకఁబోతినేని, సర్వరాజ్యమువిడచి కాననంబులలో మునివృత్తిఁబూనెద. అంతియేగాక, యీధరత ఖండంబున వన్నెకెక్కి, నేడు యీ యధమాధముండగు భీముని చేతనా, వోడుట? ఎంత

మాట? ఓకులదోహి? నీకంకాశములు భేదించువరకు నామనంబొప్పును. అజ్ఞేరు రాజ్యముగెంచి, చక్రివర్తివై తుదకు యీసీచును జయింపలేనా? ఛీ! జయించిది యింకెక్కడి బ్రతుకు. (తలయూచి) ఓభవాని; రణరంగంబున బురికొల్పి జయంబు సమకూర్చుము.

మ॥ త్నమియింపంగదవమ్మ మమ్మ దయతో జందార్థచూడామణి సమకూర్పంగదవమ్మ సంతసమతో సావిత్రి? మాడెందపుం గమలంబుల్ వికసింప జూడగదజే కాత్యాయ్ని రక్షించవే? సమలెవ్వారు? యెడేవినీకు నిల విశ్వదేవి దక్షయణి.

నిష్క్రమించుచు.

(అవసర పడుచు.)

తివరంగము.

(భీమునిమందిరరబున నకుళ, ఇచ్చినీకుమారిప) వేళించెదను.)

ఇచ్చి—చేలీ! మనమీభీమదేవుని మందిరంబెన్నాళ్లుయుండ వలయును,

వకుళ—మనమీదుర్గమును దాటువరకు నిచ్చటనే యుండ వలయును

ఇచ్చి—ఆహా! ఎప్పటికి విముక్తి యగునోకదా సకలరాజన్య చూడామణులలో వన్నెకెక్కి తుదకిట్లునుతి. నాజీవితము శ్రద్ధము. సకలసైన్యసమేతులైయొకమోలనాజనకుండు, వేరోకమోల చతురంగబల సమేతులై, నాప్రాణ నాధుండొక మోలవచ్చియు, యెడతెగని యీ ఘూర్జర

ఇచ్చినీమాకురి.

పైన్యథాటి కాగలేక కాబోలు యూరకుండిరి. ఎప్పటికి విముక్తి కావలయునో నప్పటికే యగును.

భీము—(ప్రవేశించి) ఆహా? ఎంతప్రయత్నము చేయుచున్నారు. ఇచ్చినీ యికవారిదక్కదని తలచియు, వెంగలులై నాపురమును ముట్టడించిరి. (నవ్వి) ఎవరిపిచ్చివారి కానందము, ఎలుకలు పిల్లులతో జెలగాటనాడినట్టున్నది. నాతో యుద్ధము. నానాదేశపు రాజులెల్లరువచ్చిరి. ఏమి వారి మతాభిమానము. ఢిల్లీచక్రవర్తియు వచ్చియున్నవాడు. రావటము మంచిదే! చక్రవర్తి ననెడిగర్వము తొలగించవలయును. ఎవ్వరొచ్చినను నన్నేమియుచేయలేరు.

(ఇచ్చినీవైపునడచి) వనితా; టేమముగానుంటివా?

ఇచ్చి—నీదయవలన టేమముగానే యుంటిని?

భీము—(తనలో) నామీదదయవచ్చెను కాబోలు.

ఇచ్చి—తొందరపడకుము.

భీము—కాముకేళికీతాళజాల? నీవేమందువు.

ఇచ్చి—భీ; మాట్లాడకుము.

భీము—బలత్కారము చేతనైన వరించెద? అదియుంగాక నాయఖండమైన సామ్రాజ్యమును జూడుము.

సీ॥ వనితనీపదపద్మ మునబోలనిచిగుల్ల

పాళికేకిశ్రేణి పాలుజేసి

తెరవ? నీసవయవ సిరితోనుసాటిగా

నీదుజవ్వననిగ్ని నెమ్మిజేసి

పద్మాస్య? సిమోరి బంటిపో సరిరాని

పండ్లవరుసఁబిక బాలు జేసి

కలికి? సీతావిపో సలసరిగానిదా

పరిమళం బూడిద పాలు జేసి

తే॥ వరిత; నీనడతీసుల వనరుగాను

చిలుక పలుకుతెల్లను చిన్నిలాస

ముగనుజేయ; విశ్వంభర ముననునింపి

నేడు బాడులే సెద వేల నీవేణి!

ఇచ్చి—ఆహా! పరమాత్మ! ఈదురాత్ముండెంత బలాత్క
రించుచుండెను.

పీలు - ఆట - చాపు

త్రినేత్రాయరాణి త్రిభువరాణి

పరమేశ్వరాణి పరమకల్యాణి ॥ త్రి॥

అరమరక లేక శంకరి నమ్మినాను

దయయుంచినన్నక దరిజేర్చుమమ్మా ॥ త్రి॥

నన్నంటిన నీవు సాహస్రై పరిలపుదువు.

భీము—యువతీ? నేడు నిన్ను విడిపింప బలవంతులు వచ్చి

యున్నారు. నేడు తప్పకనిన్ను కలియుదును. నేమిచే

యుదువ్రా చెప్పుము.

మ॥ జళుక్తుంగుబ్బల గన్నులక మధుర భాషన్ కాంతియున్ మోవియున్

లలితానందతరంగముల్ విమల సల్లాపంబులున్ కంకణం

బులు, మార్వీపిభవంబు జూచియు బూపూదోట్లనీబోటులిం

దులగంటి? స్మరుతూపులంజిదుమ నే, దూర్వాహుడక నైతినిక ॥

ఇచ్చి— రాజా? ఇది నీకుఁదగదు. నీవు నరకమునకాహూతి
యగుదువు.

భీము—కాంతా? నరకమా? నేనడుగుదానికి సమాధానము
చెప్పుము.

అ॥ అతీదరిదుఁడెవఁడు?

ఇచ్చి— యతీతృష్ణకలవాఁడె

భీము—యెవడుభాగ్యశాలి? యెవడుతోషి

ఇచ్చి—బ్రతికియుండే మృతుఁడో? యతనవిహీనుఁడే

భీము—మృతము కానిదేది?

ఇచ్చి— మతినిరాశ.

భీము—ఓహో? అత్యాశగలవాడెల్లప్పుడు దరిదుండనియు,
యెల్లప్పుడు యున్నదానితో సంతోషించువాఁడు భాగ్య
శాలియనియు, బ్రయత్నముచేసి, పాటుపడనివాఁడు బ్ర
తికియుండియు సచ్చినవానితో సమానమనియు; నాశదిగ
నాడినవాఁడు, యనగా వైరాగ్యముగలవాఁడు చిరకాల
జీవియనియా? ఇంకొక్క ప్రశ్న.

గీ—మహిని నిద్రితుఁడెవఁడు?

ఇచ్చి— సమాధినిష్ఠుఁ

భీము—డెవఁడు జాగ్రత్తి?

ఇచ్చి— సదసద్వివేకిసుమ్ము.

భీము—శత్రులెవరు?

ఇచ్చి— నిజేంద్రియచయమిజగతి

భీము—మిత్రులెవరు?

ఇచ్చి—

తజ్జతుల్ మేదినిషయి.

భీము—ఇంకొక్క ప్రశ్న?

ఆ—నారణంబు లేవికేలవు బ్రహ్మముజెంద.

ఇచ్చి—శాంతిదాంతి మరివిచారమరయ

భీము—వీతరాగులెవరు?

ఇచ్చి—

విడచియు జ్ఞానంబు

శివునితత్వ నిష్టచేయువాడు?

భీము—బ్రహ్మము తెలుసుకొనుటకు సజ్జనసహనాసము
న్ను, ఇంద్రియ నిగ్రహమును, వీతరాగులయినవారును,
మోహము విడచినవారును, బ్రహ్మతత్వనిష్టగలవారును,
దెలిసినపండితులనిచూ? నీభావము. స్త్రీలలోకి స్త్రీవైన
ను నీవే?

చ॥ కనికని పక్కయుంటినను గొగ్గిటఁజేర్చియు మోముజూపియున్
చనమధువిచ్చి పాడిముఖ చంద్రునిలో రస మొల్కిపోన్నల
న్ననలోకచోట నీహితులొనర్చెడి మాటలనమ్మి మోమునుం
గనబడినీకదాదితివి కాంతరొ? యెంతనుజాణరాలవే?॥

ఇచ్చి—ఏమి? నీచపలబుద్ధి?

భీము—కాంతా? నీవెంత గగ్గోలుపడి యేడ్చినను, నాకన్న
దిక్రైవ్వరు? చూరుపలుకకనన్ను వరించుము. డిల్లీశ్వరుండు
నిన్ను విడపించునేమోయని తలచుచుంటివి కాఁబోలు.
ప్రమదగణసమేతుండైన శంకరునకలవియగునే? .

ఇచ్చి—నీవంటి దుర్మార్గుల రక్షించుటకు రాక యేమిచేయు
దురు? పాపి, నీరాక్షసకృత్యములు నానాటికి హెచ్చుగు
చున్నవి. వాళుక్యవంశసంభవుండవు, క్షత్రియుండవీవొన

ర్చితవని, తోటిరాజులు మానందింతురుగాక. తేతాయు
గమునందువలె, కలియుగమందుగూడ, యొక స్త్రీ జన
కంటకుండుండెనని ప్రఖ్యాతిగాంచుము.

భీము—నేను స్త్రీజనకంటకుండనా?

ఇచ్చి—స్త్రీలను బాధించుటచే, కంటకుండువే?

భీము—నేను బాధించుటలేదు?

ఇచ్చి—నన్నా సుఖపెట్టుచుంటివా?

భీము—నీవు సుఖపడుటకు సమస్తమిచ్చితే నాలోపమేమి?

ఇచ్చి—మనస్సు స్వస్థత లేనప్పుడు దుఃఖకరములే? మనస్సు
కారణముగానీ తక్కినవిగావు?

భీము—నీవు మనస్సునేల బదిలీపరచుకొనరాదు.

ఇచ్చి—ఇచ్చటనుండ నాకది యసాధ్యము.

భీము—ఎక్కడ సాధ్యమవును?

ఇచ్చి—నాతండ్రిగృహమున.

భీము—నేను నిన్ను బాధింపను. మరియొకతడవ నీయస్త్ర
విద్యాప్రదర్శనముగావించి నాకానందముగావింపుము.

ఇచ్చి—నీవు నాకానందముగల్గింపనపుడు నేనేల గల్గింపవల
యును.

భీము—నీవట్లు చేయువరకు నేనిచ్చటనేయుండెద?

ఇచ్చి—రాజా? అస్త్రవిద్యపురుషులది. పురుషులొనర్చు పని
చేయునప్పుడు నట్టి వేషముండవలయును. నాకట్టిదుస్తుల
సిద్ధింపుము.

భీము—నీవీమోస్తరు గావితైక్కి పెట్టిన దర్శనీయపుగా యుం
దువు.

ఇచ్చి—అగునుగాక, నేనీవేషముతో విడిచిదాల్చును.

భీము—నీయిష్టము (దుస్తులుయిచ్చును)

ఇచ్చి—(గుస్తులు ధరించుకొని బాణము దాల్చును.)

భీము—యవతీ—? నీవు పురుషవేషము దాల్చినను నీరూ
పము కడుయందముగానే యున్నది.

ఇచ్చి—(బాణము సంధించును,) (లోజలశంకుచును.)

అవనికపడుచు.

(భీముఁడు రూపవతి కూర్చుండెదరు.)

భీము—రూపవతీ? జయించుటకష్టమనియే తోచుచున్నది.

వేలకొలది హిందూరాజులు, ఘూర్జరరాజ్యమును నాశన
ముచేయవలయునని వచ్చిరి! (తెరలో)

రాజానీవిక్లుల బేలవయ్యెదవు?

శా॥ విశ్వరాజ్యమెంచ నీయునికి యిచ్చానుఖంబాయువున్
శాశ్వతాజగమంత నీకరముఁదాగేశ్వరుతో సాటిగా
విశ్వద్దేవుడనై మెలంగుచును నీవిద్ధారుణీ వాసియున్
యైశ్వర్యంబునుగాంచి నీకుదగునే విశ్వంబు జింతింపగన్

ఉ॥ వీరులు నీదుమంత్రకులు కూరులు భూపరి పాలరాజులున్
నారయ మృత్యువైన నీను దేరియుజూడ భయంబునొందనీ
పేరనినం దలంకుదురు వీరపుబిల్కుల, కంటినీరు ని
ద్ధారుణీఁ బెట్టనేలయిక వారిని గీటడగించుమా సఖా

• భీము—ఎవ్వరిదీవాళ్యము?

(తెరలో బిగ్గరగా)

రక్షక భటులారా? తలుపుదీయుడు. రక్షక మాప ద్వారా మోచు
కొనివచ్చితిని. దానిని రాజుగారికి దెలుపవలయును, మీరెం
తమాత్రమాలస్యము చేయకుండదు.

(తెరలో) నీవెవడవు?

(తెరలో) సందేశ హరుడను.

(తెరలో) ఎక్కడనుండిరాక?

(తెరలో) మధుమంతమునుంచి

(తెరలో) అతడు పరమారుని కారాగార గృహమునయు
న్నాడే?

(తెరలో) అవును. మా యోపాయంబుచేత తప్పించుకొనెను,
బంట్లో—(ప్రవేశించి) మహారాజా మధుమంతుడు పంపె
నట. తమదర్శనార్థముచేయ గోరుచున్నాడు.

భీము—తీసుకొనిరమ్ము? (సేవకుడు నిష్క్రమించుచు.)

సందేశ హరుడు—(ప్రవేశించి) మహాప్రభో? దండాలు,
దండాలు.

భీము—ఓయో? నీరాకనీయస్థిలపురంబునుండియా? నుధు
మంతుడు పంపెనా.

సందేశా—అయ్యో? నన్ను మధుమంతుడు పంపెను. అతడు
డుకొనప్రాణములతో యున్నాడు. యొక్కజాబు యిచ్చి
నాడు. అతనిభార్యయున్నదట. ఆవసానకాలమున వచ్చి
కంటబడి తన్నానందింప వేడుచుండెను.

మాప—(కెప్పునకేకవేసి) హా, నాధ, హా యీశ్వర,

భీము — రూపవతీ, ఏమియుభయములేదు, అతడుస్వస్థుడగును. ఓయీ! యూవుత్తరముచదువుము.

సందేశా — (ఉత్తరము చేతఁబట్టుకొని) మహారాజా!
దేవరవారి పూర్ణానుగ్రహంబునకుఁ బాత్రులగు నేవకులలో నొక్కడనగు, నేనుప్రభుభక్తి నెల్లడింప లేకపోయినందులకు విచారించుచున్నాను. ఇచ్చిసీకుమారిని సాధించుటలో కొంచెముగా జేసితిని. అనుసంహుడు మీకిమ్మనిన వుత్తరము శత్రువులచేజిక్కికొనెను. గతించినచోనికి వగచినభావమేమి యీసందేశాహరుడు నాకు బరమమిత్రుఁడు. ఇతనిసాయమున నేను కారాగృహమునుండి బైటపడితిని. నదా రోగపీడితుడనగు నాకు నడవశక్తిలేదు. మిమ్మును దర్శింపలేదు. మధుమంతమునకే రావలచితిని, శత్రుభయముచే రాజాలకపోయితిని. ఇదే నమస్కారములు. తక్షణ నాప్రియురాలిని పంపించకోరెదను, ఇంకొక్కచునవి. ఈపురుషుడు జైత్రపరమారుని శత్రువు. ఇతనికి యొకభటునిసాయముగా బంపిన బంధించి తీసుకొని రాగలఁడు. ఆరాజునుగూడ చెరనుంచినచో, తండ్రిదుఃఖమునరయలేక మిమ్మునువరించును. ఈమెవారి బారిపడకుండ యొకవీరుని సాయముపంపవేడెద.

ఇట్లువిన్నవించు

మీపాదసేవకుడు

మధుమంతుఁడు.

భీము — ఈతనిప్రభుభక్తి? ప్రాణముబోవనన్నను, రాక్షసములనే నయముచుండెను. రూపవతీ దుఃఖముమానుము.

ఇచ్చి సేకుమారి.

ఈ రాత్రి యేబోయి నాతని స్వస్థత జేయుము. నేవకా? భూ
యాదుని తీసికొనిరమ్ము?

భూయా—రాజా? నమస్కారములు.

భీము—భూయాద? నీవు నితనితో రూపవతిని, మధుమంత
మునకు జేర్చవలయును. అటుతరువాత మీరిద్దరు పర
మారుని బంధింపవలయును.

భూయా—చిత్తము. (నిష్క్రమించెదరు)

(అవనిక పడును)

శివ రంగము,

(మధుమంతమున యొకకొండమీద, చెట్టుకు రూపవతిని
త్రాళ్లతో గట్టివేయుదురు, ప్రజలు గుమిగూడుదురు.)

1వ—యేరోయి? యెంతా? రా రాపోదాము కొండకు.

2వ—యేంటన్నా? చలియేత్తుల్లా?

శివ—చలియేంటన్నా! సానముమీదకువత్తేను.

4వ—కొండకుయేంటిరా యిందరుపోతున్నాడు?

1వ—యేరా? బావ, యెవ్వరో, ఆడమనిషియేడుపు వినబ
డుతాది.

శివ—అదేదోచూదాం, పదరా?

(తెరచుట్టినచ్చి)

1వ—అమ్మయో; దేవుడా, యెంతదూరమున్నదిరా?

2వ—ఓలబో? నేనడవలేను.

శివ—పదండిరా పదండి,

4వ—ఏమిటిరా, యట్లామహామ్యలు మూగారు?

3వ—ఏదిరా, ఏది?

2వ—అనుగో, గుడ్డిఖానా.

(తెర మట్టివచ్చెదరు రూపవతియు దర తెరయొత్తబడును)

1వ—(తొంగిచూచి) అమ్మయో? ఇంకేమున్నది.

3వ—ఏంటిరా? ఏమొచ్చింది పోగాలము.

4వ—నాకుజూస్తే భయమేతుంది.

2వ—కమ్మో; నేనురాను దెయ్యమయినదో?

4వ—మనల పట్టుకోదుగదా? అమ్మా! నాకుమొక్కుతాను.

3వ—పానంయుండేమో చూడరా?

1వ—నేచూతా (దగ్గరకు వెళ్ళిచూచుచు) పానంయుండిరోయి బతికేయుంది రాండస్సా రాజుగారికితాము.

(రూపవతిని తీసుకొనిపోవుదురు) తెరబడుచు)

(భీముడు రూపవతి ప్రవేశించెదరు)

భీము—రూపవతి? నీకిట్టి యాపదకల్గించినవాడెవడు నిన్ను బాధించిన క్యారులెవరు పూలవ టి శరీరముగల్గిన సీవంటి దానిని బాధించినవాడెవడు. అన్నిలపురంబునకుం బోయెడిదానవు నీవీ చెట్టున కేల బాధింపబడితివి. నీకురక్షకుడుగావచ్చిన భూయాదుడేమయ్యెను.

రూప—ఓమహారాజా? ఏమిదెల్పుదును ఎవ్వరికర్మవారిని నెంబడించును. పూర్వకర్మనుతప్పించ నెవ్వరికి తప్పును నాకురదృష్టదేవత నాతోయుండెను.

భీము—అట్లయిన నికీయపకారము చేసినవారెవరు.

హాప—దుర్గద్వారముదాటునంతలో నన్నిలపురంబుకుగొని
పోవవలసిన వస్తువునింటనే మరచితి. వారితో నావస్తువుల
దెచ్చుకొంగుననిచెప్పి, నేను వెనుకకుఁబోతిని నేనుతిరిగి
నిచ్చునంతలో వారు దుర్గముదాటిరి ద్వారపాలకులు
వారిని నెడ్డగింపలేదు. నేను రక్షకభటులనడుగ ద్వార
మావతల వేచియుండిరని చెప్పిరి. నేను ద్వారముదాట
గానే సందేశార్తుడు నన్నురమ్మనిపించెను. పదిబారలు
బోవుసరికొక పురుషుండు దారసిల్లెను అతఁడొక స్నేహి
తుండని చెప్పెను. గాత్రసమయమున మరియొకరిసాహ
య్యము మించిదని యెంచితిని కొంతసేపటికి మారుదారిఁ
బోవ మొదలుపెట్టిరి. నేనదేమని యడిగితి అది దగ్గరదారి
యని చెప్పెను. అంత కొత్తగావచ్చినపురుషుండు నన్ను
నడుమిరగదన్న మొదలుపెట్టెను నేనంబోయని యడల
సాగితిని వారందరేకమై నన్నాచెట్టుకుఁ గట్టిరి. అతఁడెవ
డో మోసగాఁడు వలెయున్నాఁడు భూయాదుఁడేయైన
యూరకుండునా? ఇదియంతయు నాలోచింప పరమారుని
భటులు మారువేషములతోవచ్చి మనల మోసపుచ్చి
నారు మనము యిచ్చినీని మోసపుచ్చినట్లు వారు మనల
మోసపుచ్చినారు మనముఇచ్చినీనిపువ్వులతోఁ బూజించి
తిమి? నాలుమనలజెట్టుకుఁగట్టిబూజించి ఇదివ్యత్యాసము.

భీము—ఎంతయవమానము జరిగెను ఓరీ, నేనకా?

నేన—(ప్రవేశించును) మహాప్రభూ? నీమిసెలవు.

భీము—నన్నరాత్రీ మనపురంబునుండి మొదలగువెళ్లి నారు.

సేవ—ముగ్గురు కొడు, కాదు నలుగురు.

భీము—వా రెవ్వరో తెలియునా?

సేవ—సందేశాస్థుడే, రూపవతి, భూయూదుడు నాల్గవవాఁడుని వారి యనుచు ఁడు.

భీము—ఇ కెవ్వరైన వెళ్ళినారా? లేదా

సేవ—(భయముతో) మహారాజా? సందేశాస్థుడవచ్చి మరెవ్వరు రాలేదు. రాత్రి నాల్గవయామమున, వారిని బోసీమని నిర్బంధించితిమి? భూయూదునను చుండచుట చేత, మీరంగీకరించిరనుటచేత, నిడచితిని అమువ్వురు ముందఁగాబోయిరి తరువాత రూపవతి బోయెను.

భీము—(రూపవతిని జూచి, యునతీ! నాల్గవవాఁడు జూచితివా?

రూప—లేదు చూడలేదు.

భీము—నీవు మార్గమధ్యమున రెవ్వరోకలనుకొనినవియుంటివే?

రూప—అతఁడు భూయూదుఁడేయనినచో, ముందుగా నన్నే అడన్నును.

భీము—అట్లయిన నీయభిప్రాయమేమి?

రూప—వారుముగ్గురు శత్రువులే? రాజా? ఇచ్చినీని దెచ్చి నందఱకు ఫలమిది. మీరేల యామెను బలాత్కరించ గూడదు. నామెనీకు లొంగదు నీనామెను పెండ్లికూతురు లాగున మేపుచుంటివి నాల్గుదినములు బాధించిన వరించును (ఁష్కరించుచును)

• భీము—(అలోచించి) నేఁడు ఇచ్చినీకుమారిని శిక్షక బల త్కరించవలయును. ఆయుధములు యుడుటమంచిది

(ఆయుధములు తీసుకొని మందిరంబు వెదకుచు) ఏమిది? నా భాగ దేయమిందుగానరాజేమి? ఈదూర్గమునుజొరబడిశత్రువులు తీసుకొనిపోయిరనుట కల్గి. ఎక్కడికి బోయియుండును? అదియుంగాక వకుళయుండగూడలేదే? వారిద్దరుకలసి నెక్కడయిన దాగియుండిరేమో? (యొకవైపుజూచి) ఈ మందిరంబున దీనస్వర మొకటి గానవచ్చుచున్నది. ఏమై యుండును చూచెద (తలుపుతాళమువేసి) భూయాద, ఏమిది, ఇచ్చినీ వకుళయుండవలయు ఏమైరి? నీవిందేల యుంటివి. అన్నిలపురంబునకుఁ బోవలేదా?

భూయాదుడు—(బయటికివచ్చి) మహారాజా? రాత్రిరెండవ యామమున నేను బయలుదేరుసరికి, వకుళవచ్చి, యొక వస్తువు నిచ్చెదనని, యిక్కడకు తీసుకొనివచ్చి, బీగము నైచి వారిద్దరెక్కడకో పారిపోయిరి. దైవవశమున మీరు రావడముచేత, బయటబడితిని.

భీము—(కూలబడి) హాదైవమా? ఎంతపనిచేసితివి. నాపియసఖికి నాకు నెడబంధము జేసితివి. అయ్యో? ఇచ్చినీకుమారిపోయినది. నాజీవితముపోయినది. నా రాజ్యలక్ష్మి పోయినది. నామనోహరాగిపోయినది. నాకికజీవనమేల? ఈవాసదాసీ జనమేల; భీ: నాకీతుచ్చపు దేహమేల; (కోరిధముతో) ఓహో నైన్యాధిపతులారా లెండు లెండు. రణభేరి మోగింపుడు. యుద్ధమున గడంగుడు, ఇచ్చినీకుమారి పారి పోయినది. శత్రువులు కోటలో పరివేళించిమోసపుచ్చిరి. ఇదేయాజ్ఞ. (అవనిక పడుచు.)

4 వ రంగము.

(కోటను ముట్టడించి యుద్ధముచేయువారు.)

భీము—(రోషముతో ప్రవేశించి) ఓ వీరభటులారా? మీ రాజుకు సాహాయము చేయవలసిన సమయ మిదియే! ఇంతకంటే మరొక సమయములేదు. అది ప్రమాత్నము మీద సంపాదించుకొనిన, నారత్నరాజమునకు, పరమారుషును, పృథ్వీరాజును, నాస్వస్థానమునుండి కదిలించినారు. మహమ్మద్ గోరిని తరిమి పోరువంబు నేడు వెలిబుచ్చుండి, ఇదే నాయాజ్ఞ.

(నిష్క్రమించును.)

పృథ్వీ—(రోషముతో ప్రవేశించి) ఓహో సైన్యములారా? ఓచితతాయి వీరాధి వీరులారా! మీమీపొరువంబులు వెల్లడించి, భూలోక కంటకుండగు బీముని పీచమడంచి, పేరుకాంచండి. ఇదేనాయాజ్ఞ.

(నిష్క్రమించును.)

(తెగిరి)

ఓభీమరాజా!

చ|| నెనుగకు మేమిలాభమిల వీరుడవేయగు జైతకూతురుం
నొనుట రహిత్పరాక్రమము కొంచెముతగ్గకబోదు, సంతమి
దినమున దేలగాగలదు తేజము యుంచుము బాటనిమ్ములే
మొనజొరనిమ్ము, తొందరపడబోకుము జైతకుమారిసన్నిధిన్

(భీముడు అమరసంహము వీరుశుభిద్గధారులై ప్రవేశించెదరు)

భీము—(మండిపడుచు) ఓవీరాధివీరా, నీవిల్లెల యుపేక్షించెదవు.

ఉ॥ నీదగునేత్రముల్ యునికి నెంతయె వీరుడ? సత్యధర్మసం
పాదనజూచు నారరె; పందలనొంచరె, బిల్గుమార్చరే
నంతయుమిం పోకదగునంతయు ఇచ్చినిజ్ఞాడలేదె, నే
నిందునిర్దోషకబల మంతయుఁ జూపితి నేఁడు నేనిలకె

వీరుడు—“గునగును. నాకుగన్నులులేవు. కొండికడొకఁడు
ద్ధండుండై, మొనజొచ్చెనని, సేనాధిపులుండ, మాకన్ను
లెందుకు, మాశౌర్యమొందుకు. అమరసింహుఁడులేడా?

భీము—(నురింతమ-ష్టిపడుచు) గురువగ్యా? ఇచ్చినీకుమారి
సైన్యంబొతయు నల్లకల్లోలము చేయుచుండ, నామెను
డీకొనువారు, మనసైన్యములో లేరయిరి. నేనభయ సిం
హునితో దలపడి పోరునల్పుతరి, రెండవవైపున,
ఇచ్చినీ భేదించుచుండెను. మీపరాక్రమంబులఁ బురి
కొల్పుడు.

వీరు—(రోషముతో) ఓ జైనహీనులారా?

ఉ॥ మానవజన్మమెత్తినను, మంచికులంబు జనించిననుండినన్
మానుషముండినన్ తివిరి మంత్రము నేర్చిన గొండరిందు వి
ల్లునుట నేర్పితిన్ శరము లుండినవీరులరైన నోరగ
బూనుఁడు ధర్మముకొనడపి బుద్ధిచెడెండిక యిచ్చినీనికక॥

(సింహానాథముచేయుచు నిష్క్రమించెదరు,)

(తెరలో) ఓ భీమరాజా?

ఉ॥ ఈ మొనమాకసాధ్యమని యెంచిరచించితి, వీరజుండుమా
కీమొన, యొక్కగుప్పెడగు నేయనితోచెడి రీతివచ్చె మీ
మోములనుండు హిందువుల మాకలజేయగ నెంచగారహిం
గాములకేళిగాదిదిగొ; కాచుకొనుండిదె వచ్చెవాణముక॥

అభయ—(ప్రవేశించి) ఘూర్జరవీరులారా? అగుఁడాగుఁడు,

ఉ॥ పారిన నేమిలాభమిటు పాపము నేయుటఁ బారిపోక కు
జేరువహిందువుల్ మిముల జీల్చియు జేల్చియు రెందుజొచ్చినన్
మారణజేయుపాటిరణ మానిసులింపెరుగారరే; శత్రున్
ఘూర్జరయోధులన్ దుదిగ గుచ్చియు నెత్తరె, బిల్కుమార్చరే॥

పృథ్వీ—(ఆత్మరతతో. ప్రవేశించి) అల్లదె, యెడమప్రక్క
మముల యుద్ధమారంభమైనది. ఇచ్చి నీకుమారికకు
డెప్పరమగుచున్నది. సత్వరమునబొమ్ము!

అభ—(సింహనాదముచేయుచు నిష్క్రమించును.)

పృథ్వీ—(విచారముతో) అకటా!

ఉ॥ కష్టమటంచు వెంబడినె గాచెదనంచును బాణజేసినా
యిష్టమ, ఘూర్జరాధిపుల యిక్కటు గర్వము, భీమదుస్తరా
రాష్ట్రభటాళి పైరయము రమ్మని బాలిక సాగనంపగా
కష్టముకాదొకో? యిటుల, గాంచగ లేకయుబోతి ధూళిలోన్॥

నేనెంత విముఖుడనై నను, గణింపక యీవ్యాసా మోహ
రంబున యిచ్చినీకుమారిక డీకొనెను. పోనీ, నేనుసారధినై
వెంటవచ్చెదనన్న నొప్పుకొనెనా? ఆహా! జైతుని ప్రోత్సా
హము, అభయునిబీరము, యీశ్వరభట్టు వాగ్దానము, (తెర
వంకజూచి) ఈశ్వరభట్టు నాయకత్వము విందొనరించుచుం
డెను. ఈ మొగ్గరంబులో జొరబడి పోనునల్పుడు.

(పోపోవుచు) భీమరాజా?

ఈశ్వ—(ప్రవేశించి) పృథ్వీరాజా? అల్లదేజూడుము. కోసలా
ధికుడభయునిమీద లఘించుచున్నాడు. వానిని లెక్క
జేయకయే, మనయభయసింహుడు గవయుచున్నాడు.

పృథ్వీ—ఇప్పటికిగదా? కొంచెము మనశ్శాంతి. వేకువనుండి
యు బోరాడుచుండినను కొంచెమైన ఖైక్కుచెదర డీకొను
చుండిరి.

ఈశ్వ—అమరసింహునిచూడుము. అంబరంబున కేగి మన
సైన్యంబులమీదికుఁ గవయుచున్నాఁడు.

పృథ్వీ—ఇచ్చినీకుమారిక మాత్రము సామాన్యరాలుగాదు.
ఇంతవరకు నామెను డీకొనువారులేరయిరి.

ఈశ్వ—అభయసింహుఁడీప్పుడే, సైన్యములోనికిదుమికి, ఇచ్చినీ
కుమారికకు సమీపించుచున్నాడు. అరలే? రాకసివలె
భీముఁడు నభయుని డీకొనెను.

పృథ్వీ—జైతపట్టిక రక్షణయెట్లు?

ఈశ్వ—జైతపట్టి శరశాలంబుల నెట్లు గప్పు చుండెను.
శత్రులు యామెను యొక్కతడవ గుమిగూడినను, లెక్క
సేయక, వారిని నురుగూడెను. (ఆశ్చర్యముతో) అయ్యో?
తప్పెను కాని యీపాటికి యమసన్నిధానమున నుండె
డినియే? అభయసింహుఁడు చిక్కుపడి యున్నవాఁడు.
అపాయము రమ్మరమ్మ;

(యిద్దరు నిష్క్రమించెదరు.)

భీము—విచారముతో ప్రవేశించును.

లే॥ నమ్మివాడచు బంధుజనం బులెల్ల
నాకుదొడయి పోరుదు ననియు నేను
యద్ధమునకు డీకొనినాడ యర్హినందు
కొని జైతపట్టి నదల్చి గానరొక్కొ.

ఈయూహంబున కెల్ల నీమేటి ఫీటరాతై, వీరాధిపతుల నుక్క
డించుచుండ, యెక్కడివారలక్కడనే, విలచి పోవుచుండిరి.
అకబూ! తుట్టతుదకు నాడుదాని చేతిలో చావనలసి యుం
డెనుకాబోలు. ఇచ్చిసికుమారిని గూల్చినగాని జయంబు
సమకూడదు. కోసలాధికుండుమాత్రము హోరా హోరిగ
బోరాడు చున్నవాడు. అతడుకూడ మావలె వెన్నిచ్చునా
జెప్పనక్కరలేదు. అదిగోవచ్చుచున్నాడు, ఇచ్చిసికుమారిని
నోడించితివా?

కోసలా—(ప్రవేశించి) ఎక్కడజయము, యింకెక్కడజయము.

తే॥ శంబరుని గూలగనుజేసె, శక్తిచేత
వానికేను తోడుగ జన వంగకయును
రథము నూయించి రథ్యసారథుల నొంచి
నను దొలంగించె యిచ్చిసి నందమాల.

ప్రాణములతో బయటపడితిని.

భీము—కోసలాధిపా! నీకు కష్టమయ్యెనా?

కోస—అహా!

అమర—(ప్రవేశించి) భీమరాజ! నాయంతవాని నొక్క
యంబున దూలగొట్టెను.

భీము—ఏటికి?

అమర—శంబరభంగపాటు సహిషణ్యత, పెనెత్తిత్తి, ఎత్తినం
తనే వెనుకకు దీసితిని. వాని రణచమత్కార మేమం
దును. చెప్పమరచితి. గురువు మూర్ఛియై.

భీము—మూర్ఖులైనా? (అందరు నిష్క్రమించెదరు.)

(భీముడు అమరసింహుడు ప్రవేశించెదరు.)

అమర—భీమరాజ! వింటివా? ఇచ్చినీవు తాంతము.

భీము—ఇచ్చినీకుమారిని దెచ్చితిరా?

అమ—నిన్న యుద్ధము ముగిసినంతనే, గోకులదాసాయూహ నొనర్చె.

భీము—ఒనర్చిన?

అమ—ఉదయమున సోజైత శిబిరమున కేగెను. అచ్చట నే వ్వరు లేకపోవుటచేత సంతోషించి, ఇచ్చినీ చిక్కెగదా యనిచోని కేగునంతలో నెక్కడనుండియో, యుద్ధండ్ భీముని లాగునవచ్చి, విసరివేసె. అంత గోకులదాసు రణభూమి లోపడెను.

వీరు—(ప్రవేశించి) రాజా? నేడీభండనంబు దుస్తరముగా యున్నది. ఇచ్చినీకుమారి ధనుర్విద్య కడుశోచనీయము.

కోస—(రోషముతో ప్రవేశించి) ఏమేమి?

ఉ॥ జైతివ పక్షపాతమును జెందగ, గట్టిగబట్టియున్న మీ
రెంతయు సంగరంబునను రాకయొ మూలలదాగియుండినన్
బంతము నేను గెల్పుటయొ పారుటయో, పడిపోవుటో, యెటో!
కొంతగ రాజకార్యమునకున్ దగినట్లొనరింతు మీదటన్॥

భీము—సెబాస్, పౌరుషంబున, నట్లుండవలె, కోసలాధిపా; నీవు యమ్మేటి వీరవతియగు ఇచ్చినీకుమారిని జయించితివనెడి వార్త నెప్పుడు విందునో? నేడుజరిగిన పరాభవమింతయా?

కోస—గురునర్యా? మీరుతాకుదురనియనుకొంటిమా? బా! హ్మణవిశ్వాసము నేటికి తెల్లమయ్యెను. భీమరాజ; వీనితో

నీ కేల; ప్రొద్దుటినుండియు కార్చిచ్చువలె దహించుచున్న
జైతపట్టిని నోడించుటకుమారుగా, తాకజాలమని యెంత
నిబ్బరముగాఁ జెప్పసాహసించెను.

వీరు—నివామెబలము, రణచమత్కార మెరుగవు.

కోస—అదే నీ మొడితనము. (బిగ్గరగా) ఓజైతకుమా?

ఉ॥ అల్లినురుంగుపాపకని ధర్మముఁజేయుట మిన్నయెయనక
కల్లరి భీమకుండుసరి గాడని నేమియొకేస్సి కార్యముక
చెల్లిన జెల్లెగాకికను జీల్చియు పేల్చియు మొగ్గరంబునక
జెల్లవు కోసలాధుని, క నీక మసియామటు మాయలిందునక॥

(తెరలో) అవునవును. ఇదుగోనచ్చుచుంటివి. కాదుకొనుము.
తృటికాలములోనె, నా బాణమున కాహుతికొగలవు.

(భీముని సైన్యముమీద బాణములు పడును.)

ఇచ్చికో—(రక్త బట్టలతో ప్రవేశించుచు.) ఓరీ, భీమాధమా?
ఓరీకోసలాధిపా; ఏమని కారుకూతలఁ గూయుచుంటిరి.

(బాణమువిడుచును)

ఉ॥ ఘోర నాధునోలగము గోరినగ్గాదిది, సంగరంబు, నీ
వైరమునాకు నేడిలను వైరివియ్యెయ్యనుజూపురోరి, ది
క్కరవృధాగదెచ్చితివి గావునహాయిగనుండునట్లు నీ
వైరముబూడ్డిపాలు, నృపవర్యుని జేయగ నెంచెనేటితో॥

తే॥ బలముగలవారు భువిలోన బరగుచుండ
జూపురోరిమీదుబలమున్ సూక్ష్మముగను
ఇదే; వచ్చుచుండెనుదూత యింపులర
కాన, యమనాజ్ఞనిదిగోను కనుగొనుండు

(రెండు వైపుల బాణములు విడచుకొని) ఇచ్చినీకుమారి
కోసలాధికుని తగుముకొని వెళ్లును)

భీము—అబ్బా; చచ్చువరకు చావగొట్టుచుండెను.

నీరు—కోసలాధికుండు మూర్ఛియై—అపజయము.

(అవనిక పడును)

శ వ రంగము

(యుద్ధభూమి)

భీము—(రక్తబట్టలతో బ్రవేశించి) ఓ వీరాధివీరులారా?

రణంబున నెనుకకుదీయఁడు. జైతునివధించనేడుదుస్త
రమగు శ్రీతిజ్ఞబూనుఁడు. (నిష్క్రమించును.)

పృథ్వీ—(నెత్తురుబట్టలతో బ్రవేశించి) ఓ హిందూసైన్యము
లారా? మీమీ బలంబులఁజూపి, శత్రులనోడించుఁడి.

ద్వంద్వయుద్ధంబున గడగి ఇచ్చినీకి సాహసము పడును.

(రెండవవైపుఁజూచి) నేను యీ సైన్యంబున జొరబడవీలు

కాదయ్యె. రణంబున స్యాయ మేటికి. సార్వభౌముండనై,

యొక్కయబల, శత్రువులమధ్య సింహనాదముచేయు

చుండ నూరకుండవలసివచ్చె. మరియొకదిశ కేరి జొర

బడెద, (నిష్క్రమించును.)

అమర—(ప్రవేశించి) ఆహా? ఎంత జీవహింస జరుగుచుండె

ను. ఎంతెంత ఘోరహత్యలు జరుగుచుండెను. ఒక్క

రాజకన్యకొర కెంతరక్తముపారుచుండెను. ఓ జైతకుమూ

రి, నిన్ను నిముసంబుతో దొంగిలించి తెచ్చితిని కాని

నేడు మా బీరములన్నియు వృధాయయ్యె. ఆహా! ఘూర్జ
ర రాజ్యలక్ష్మి నేటితో జెల్లును గాఁబోలు. (యొక నైపు
చూచి) అదుగో? అభయసింహుఁడి తేవచ్చుచున్నాడు.
అభయ— నెత్తురు బట్టలతో రోషమున బ్రవేశించును) ఓరీ;
అమరసింహా? ఘూర్జర రాజ్యమంత్రీ. ఎఁడుభోయెదవు.
నిలునిలు.

సీ॥ ఆబూగిరియునంద్ను యందలిజై నాగి
వేషము జనినాటి బాసనేడు
ఆబూగిరియునంద్ను యందలికాషాయ
వస్త్రము జెలవేటి బాసనేడు
ఆబూగిరియునంద్ను యందలిపీరులు
యిచ్చిబంధించేటి బాసనేడు
ఆబూగిరియునంద్ను యందలియిచ్చిన
మత్తువస్తువునాటి మాయనేడు

తే॥ మత్తుగొనినట్టి యిచ్చిన నెత్తుకొనియు
యీపురంబున దింపిన యిట్టిశక్తి
నేడుజూపురోడి, ఖలుఁడా; నిన్నమరపు
రికిని బంపుటనిక్కము తేలినావు॥

తే॥ నాఁడు విడచినను నేడును విడువలేడు
నీదుపాలిజముడు యిదోసీకొరకెర
జేయఖడ్గమెత్తుచునుండె జాగునే
నీల్గునుంటివి రమ్మిక నేడునీవు॥

(అమరసింహుని పడగొట్టిన యుద్ధమున)(నిష్క్రమించును.)

భీము—(రోషమున ప్రవేశించి) ఓరోరి కులద్రోహి! చేతను
బాణములు లేనప్పుడు మీదబ్బడి చంపెదనా? హా?
మంత్రీ! నీవీ కటికినేలమీదగాఢ నిద్రబోవుచుంటివా?
(తెరలో) అరే? భీమా? చారిపోకుము. నిన్నుకడతేర్చి నిద్ర
వచ్చుచుంటిని.

(తెరలోకలకలము) మహారాజా? ఇచ్చినీచే విడువబడిన
బాణముచే, చచ్చుచుంటిని. దానినదల్చువారెవ్వరులేదు,
భీము—హా. ఇకదిక్కేది. జైతకుమారియెంతసాహసురాలు.
ప్రాణరక్షణ. (నిష్క్రమించును.)

ఈశ్వ—(ప్రవేశించును) జైతపట్టి మంత్రి దారినే నడచుచుం
డెను.

(తెరలో) ఓజైతవపైన్యాధిపా? నేడు ఘూర్జర భీమునిచే,
జైతుని మేనల్లుండగు, అభయసింహుడు చచ్చెను.

ఈశ్వ—నాప్రియశిష్యుండు పరలోకమున కేగెను. ఇంకెక్క
డిశిష్యుడు, (రోషమున) నాటివాగ్దానమంతయు వృథా
యయ్యె. అరే! భీమా! నాకు యష్టపడుదువా! అబ్బా!
భీమా! చచ్చితివా! నేడునిన్ను మట్టుపెట్టుటయో; లేక
నడవిపాలు నట్లొచ్చేయవలయును. ఇప్పుడేబోయి ఇచ్చినీ
కుమారికకు తోడ్పడవలయును.

జైతు—(ప్రవేశించి) గురువర్యా! పృథ్వీరాజు వృత్తాంతము
వింటివా?

ఈశ్వ—జైతా? భీముండు గూలువరకు యీ యీశ్వరభ
ట్టును కదల్చకుము. పృథ్వీవర్తమానము, గిద్దివర్తమాన!

ము, చెప్పకుము. భీముడు చావవలె, యీశ్వరభట్టానం
దింపవలె. (నిష్క్రమించును)

జైత—ఎట్లు ఈసంగతియగుట వరిణమింతునో;

(నిష్క్రమించును.)

భీము—(ప్రవేశించి) పిగుగువంటి అధయసింహుడు చచ్చు
టచే కొంతజయము సమకూడునని వాసజవించినది. ఆ
యిచ్చినీకుమారిని జయించినగాని, సంపూర్ణజయము
బడయము. (గోషమున సైన్యమువికాదకు లంఘించి) ఓనో
రి, పిరికిపందలారా! మిమ్ముల జంపరాలేదు. పృథ్వీశుండెం
దాన్నవాడో చెల్పుడు. ఓయతతాయి మొదలగుపిరికిపం
దలార, పారిబోకుడు(ఘూర్జర సైన్యమువైపుకొరిగి) ఓనో
ఘూర్జర సైన్యములారా? ఉత్సాహముతో బోరుడు.
జయముగాంచుడు. (తొరిగి)

స్త్రీ॥ ఓపాలయక్షయో రీయతతాయి, యో

రీ, ప్రకంపనన, యో రీనలంబ

ఓరీవిరూపన యోధూమతోచన

యోరీకలింగాధ యోరినకుల

ఓరీ, రణాంతక యోరిమదోన్మత్త

యోరోరికేకయ యోరికాల

ఓరీరక్తముఖుడా యోరిపాపాయ, యో

శత్రుబేధి, యోరీ శత్రుహస్త

తే॥ పారిబోకుడు మీవంటి పిరికిబంట్ల

చెడ్డనెత్తురు కన్నులజూడ లేను

చూడ నెంచిన రత్నముఁ జూపురోరి

ధనురు విద్యావతిఁబల ధన్యురాలి॥

పృథ్వి—(రక్తబట్టలతో పోవేళించును) ఓహో, నైన్యము
లారా? నెరవకుఁడు, నేనిదేవచ్చితి.

కా॥ భూలోకాధిపతిఁ బండ్లపెట్టితినికన్ పాధించి సాధించెదన్
బోలాభీమనిఁ దక్కురాజన్యులన్ భూక్షిణిరాద్రోధతిన్
ప్రిలోకంబుల నేను యేలెదనికన్ నాలంబునన్ నేయక
శ్రీలన్ నెక్కుడనిండజేసెద ధరాలోలంబునన్ మెచ్చగా॥

(భీమునిమీద నుమకి) ఓరీ, తుచ్చా; నిలునిలు;

భీము—(రోషముతో) చూడాల; ఏమి;

కా॥ ఓరిదురాత్మ; నేగ్గువడియుండక నీదులతాంగి నాతో నీ
వారిజ గయ్యముగడకు బంపి జయంబునుజెందదొంగవా
క్రితమేమితద్దెనా? ధీవరశూరతనిల్వరా; యిలా
ధారుణి నిన్ను మన్నెగొని దారమసంతసనొందు జేర్మిడిక॥

సిగ్గులేక రణంబునకు యెల్లువచ్చితివి. నేచేబట్టిన, కన్యకొర
కింతప్రియాసయేల? ప్రిణంబులఁదక్కించుకోదలచిన యి
చ్చినీ నెందున్నదో చూపి, నావలకుబొమ్ము.

పృథ్వి—ఏమి కండకావరపుమాటలు. నిన్ని పుజేమిచేయు
దును.

కా॥ ఫాలంబున నేత్రసంజనిత తీవ్రకోపకామూర్ఛినికన్
నీలోనెంచపురా పృథ్వీకునిననున్ నీచాత్మయేమందు యీ
బాలన్ దొంగిలినచ్చినట్టితిదే నీప్రిణంబులకదా తెచ్చెదన్
వ్యాలోదగ్రమహాకరాళములచే ప్రిణంబుగొంపోయెదన్॥

(అనియుద్ధముచేయును. భీమునిపైనికులు పృథ్విరాజనుముట్ట
డించెదరు ఇద్దరినిపడగొట్టి భీమునిపట్టుకొని) భీమా!

సీ॥ లచ్చివీక్షించిమో హించినందులకునీ

నేత్రశూలంబున నెక్కినొక్క
తొయ్యలి, చెంగునే తొలగినందులకునీ

యురమున బెనుగద యుంచియుంచి
కాంతకొగిలించంగలిగినందులకునీ

కరముల బాణముల్ సుగ్రచ్చిసుగ్రచ్చి
చానను, దుర్భాష సలిపినందులకునీ

నాటుక ఖ డలు నరకినరకి

తే॥ నన్యనిసతినభిలషించి నందులకును

తునితునియలుగాగోసియు తుద మొదలుగ

రహిని, యిసికించి, యిసికించి రమ్యమంబు

నిన్నుమృత్యువుకన్యయు నేలురోరి॥

(భీమునిపైనికులు పృథ్వీరాజుమీద దుముకుదురు.

యుద్ధము నేయుదురు.)

ఇచ్చి—(రక్తబట్టలతో ప్రవేశించి) దుర్మార్గులారా! విమ్మి
పుడే యమసన్నిధానమునకంపెద. భీమా? నిలు, నిలు.
పారిబోకుము. (యుద్ధముచేసి పడగొట్టును)

(తెరబడును.)

సంపూర్ణము.

సాహితీ పత్రిక.

—ॐ—

సంవత్సరము చందా రు 3-0-0 లు.

. ఇది ఆంధ్రదేశములో 5 సంవత్సరములనుండి అవిచ్ఛిన్నముగా నడక బడుచున్న భాషావిషయిక మాసపత్రిక. ఈ పత్రికలో మంచిమంచి కథలు మనోజ్ఞమైన గీతములు ప్రకటింపబడుచుండును. ఆధునిక కవితాపద్ధతులు తెలుసుకొనవలెనన్న సాహితీ చదివితీరవలసిన పత్రిక. ఈపత్రిక ననేకస్వార్థభారతి, జన్మభూమి, ఆంధ్రపత్రిక మొదలగు తెలుగుదేశ ప్రతికారాజములు- వేనోళ్లలోగడియున్నవి. తెలుగు దేశములోనున్న సుహృదయులెల్లరు యీపత్రికనుగూర్చి సదభిప్రాయములను వెల్లడించియున్నారు. ఈపత్రికల పాతసంచికలు సంవత్సరముల వరుసను సంపుటములుగా బైండుచేయబడి కొలది ప్రతులుమాత్రమే విక్రయమునకు సిద్ధముగానున్నవి.

1వ సంపుటము (31 సంచికలేకలపు) చక్కనిబైండు రు 0-12-0.

3వ సంపుటము చక్కనిబైండు (6, 7 సంచికలులేవు) రు 2- 8-0.

4వ సంపుటము (చక్కనిబైండు పూర్తిగావున్నది.) రు 3- 6-0.

వలయువారు:

మేనేజరు, శారదా భండార ముద్రాశాల, బెజవాడ.

అని వ్రాయవలయును.

తపోపర్వ పట్టి

పుట	తప్త	విష్న	పంక్తి
14	జయించె	జయించి	16
15	నిగి	నిగి	15
20	పృథ	పృథ్వి	2
11	కంశచుర్ధన	కంశచుర్ధన	14
22	చాక్షీన	చాక్షాన	16
24	నశియింప	నశియింప	9
25	నవ్య	నవ్య	8
36	అని	అది	14
38	దానిని	దానిని	12
40	కాలియైన	కాలియయిన	10
45	నను	నిను	4
47	యేచాయకీ	యేచాయకే	11
57	బలుడుయో	బలుడుయా	6
64	మాయ	మాత	4
67	చీత	చీర	12
72	స్పారరాళి	స్పారకరాళి	11
73	కాగి	కేగి	13
89	విశ్వదేవి	విశ్వదేవి	9
93	వారణంబు	కారణంబు	3
93	అ	అ	3

పుట	తప్పు	ఒప్పు	పం
92	న	నీ॥	17
94	కనందము	కానందము	18
95	దాశేశ్వర	దాశీశ్వర	16
102	వేసి	తీసి	7
16	మరల	మరల	6
106	డిప్పుడే	డిప్పుడే	3
104	దక్కర	దిక్కర	18
111	జాగునే	జాగునేల	21
''	యిచ్చి	యిచ్చి	12
64	రుదంతి	రుదంతి	4
52	సామ్యులు	సామ్యుల	11

• శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషానిలయము

సుల్తాన్ బజారు - హైదరాబాదు

ఈ దిగువ పేర్కొనబడిన తేదినాడు
కాని అంతకు పూర్వము కాని ఈ పుస్త
కము వాపసు చేయవలెను. (తిరిగి
ఈయవలెను)

[illegible]